

Juni 2024

62_b

Sarah Van Praet
Carrol Tange (promotor)

**Jongeren en politie in Brussel,
een actie-onderzoek naar het
verbeteren van de
problematische relatie tussen
jeugd en politie**

Onderzoeksrapport

Direction opérationnelle de criminologie
Operationele directie criminologie
Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie
Institut National de Criminalistique et de Criminologie

Wij danken oprecht de Politiezone Brussel-Hoofdstad Elsene en in het bijzonder de korpschef Michel Goovaerts voor het financieren van dit onderzoek. Hartelijk dank aan Sarah Goesaert, Anaëlle Compère en Lana Ockerman van de politiezone voor de samenwerking. Zonder jullie medewerking en die van alle politiemensen die bereid waren ons te woord te staan was dit rapport niet mogelijk geweest. Wij hadden de eer en het genoegen om binnen de politiezone meerdere personen te ontmoeten die met een aanstekelijk enthousiasme en dynamisme aan de relatie tussen politie en jongeren werken.

Hartelijk dank ook aan Bernard De Vos, Délégué Général aux Droits des Enfants (DGDE), en Madeleine Guyot, raadgeefster van de DGDE, om dit onderzoek mogelijk gemaakt te hebben door hun niet-aflatende aandacht voor dit thema. Heel erg bedankt aan Madeleine Guyot voor haar bijstand en concrete en essentiële hulp bij de omkadering van de groepsinterviews met de jongeren.

Dank aan alle jeugdwerkers uit de vele verschillende diensten voor jullie medewerking, ondanks de overvolle agenda's. Het was bijzonder fijn en inspirerend om jullie te ontmoeten.

En tot slot, een speciale dank aan alle jongeren die bereid waren om mij te ontmoeten en een - vaak moeilijk - stuk uit hun leven te delen. Dank voor jullie geduld met mijn moeilijke vragen en voor alle verduidelijkingen.

Inleiding

Tussen mei 2022 en april 2023 liep dit actie-onderzoek rond het verbeteren van de relaties tussen jeugd en politie, dankzij een financiering door de politiezone Brussel-Hoofdstad Elsene. Op vraag van korpschef Michel Goovaerts en de burgemeesters Philippe Close van de stad Brussel en Christos Doulkeridis van de gemeente Elsene, en op voorzet van Bernard De Vos en zijn raadgeefster Madeleine Guyot, gingen wij 12 maanden lang op zoek naar de pistes die veldactoren als zinvol beschouwen om de problematische relatie tussen jeugd en politie te verbeteren. Het uitgangspunt van deze studie is dat de actoren op het terrein niet alleen over een onweerlegbare terreinkennis beschikken, maar dat zij, wanneer men de ruimte creëert om te reflecteren, de bouwstenen aanleveren voor de meest gepaste maatregelen voor de Brusselse buurten. Dit proces is gebaseerd op het idee van de conflictueuze samenwerking: we streven niet naar een consensus over “waarheid” of over “de oplossing”, maar naar het uitklaren en begrijpen van elkaars standpunten. De reflexiviteit die we in dit onderzoek vragen, is niet alleen gebaseerd op de kennis van de deelnemers, maar ook op hun dagelijkse ervaringen en soms subjectieve meningen. Als vorm van participatief onderzoek hecht actieonderzoek veel belang aan het discours van de deelnemers. Dit betekent dat we niet hebben geprobeerd om dit discours te 'verifiëren' of te objectiveren. Het is mogelijk dat andere mensen het eens of oneens zijn met hun opvattingen. Professionele actoren kunnen soms een organisatorisch discours herhalen over de realiteit op het terrein en wat er wordt gedaan om daarop te reageren. Dezelfde actoren kunnen zich daarentegen soms ook een andere realiteit op het terrein voorstellen en soms het bestaan van een dergelijk discours en de genomen maatregelen eenvoudigweg negeren, of zelfs als ontoereikend beschouwen. Deze diversiteit aan opvattingen is interessant en biedt juist waardevolle input voor de reflectie over een toekomstige actie. Het is in dit opzicht dat deze subjectiviteit de kern vormt van dit onderzoek.

Het doel van dit onderzoeksproject is gedeelde kennis op te bouwen en een concreet voorstel te formuleren, aangepast aan de situatie op het terrein, om de relatie tussen jongeren en de politie in de politiezone Brussel-Hoofdstad Elsene te verbeteren. Een inductieve aanpak die niet uitgaat van een voorafgaande definitie van de aard van de problemen, laat toe om te werken in co-constructie met de actoren die dagelijks betrokken zijn bij dergelijke interacties. Deze aanpak beoogt enerzijds de gezamenlijke productie door de actoren van de verschillende betrokken groepen en de onderzoekers van relevante kennis over de situatie binnen de betrokken politiezone en de mogelijke hefboomen en initiatieven; en anderzijds tot de productie van een voorstel dat is aangepast aan de lokale situatie en de vastgestelde problemen, en hier een structureel antwoord op voorlegt. Het doel is niet om ervoor te zorgen dat er helemaal geen conflicten meer zouden zijn. Politiehandhaving impliceert gezagsuitoefening, en jongeren zetten zich nu eenmaal vaak af tegen autoriteit. Alleen lijkt, zoals zal blijken uit het eerste deel van dit rapport, de relatie nu problematisch ervaren te worden waardoor enerzijds jongeren zich slachtoffer voelen van politiegeweld en het vertrouwen verliezen in de democratische instellingen en anderzijds politiemensen geen respect meer ervaren voor hun functie, die ook zonder deze spanning al uitdagend is.

De politiezone Brussel-Hoofdstad Elsene is één van de zes lokale politiezones in het Brusselse gewest. Het is een grote politiezone van meer dan 38,94 km² oppervlakte. Dit grote gebied werd onderverdeeld in 4 deelterritoria¹ met elk een commissariaat: Haren & Neder-over-Heembeek, Laken, Elsene en Centrum. Er wonen 275.789 mensen in de zone, volgens de BISA-cijfers uit 2022. Overdag komen daar echter nog heel wat mensen bij. Volgens een approximatieve schatting van de politiezone zelf, zouden er overdag ongeveer 1.200.000 personen rondlopen. Al deze personen worden dus in goede banen geleid door 2.670 werknemers van de politiezone. Minder dan 21% van deze politieambtenaren en CALog-personeel woont in Brussel. Meer dan 47% woont in Vlaanderen en meer dan 31% in Wallonië. Enkele medewerkers wonen in buurlanden.

Wanneer wij het in dit rapport hebben over jongeren, dan hebben we het over een specifieke groep. Hoewel het voor de ondervraagde beroepsmensen ook snel duidelijk was over wie het gaat -voor de meesten gaat het over de jongeren waar zij beroepsmatig mee werken- is het definiëren van deze groep niet zo eenvoudig. Het gaat niet enkel over minderjarigen, niet alleen over jongens en niet per se over jongeren die in Brussel of Elsene wonen. Het gaat over de jongeren, jongens en meisjes, meestal tussen 13 en 23 jaar², die een deel van hun vrije tijd doorbrengen in de openbare ruimte, zonder dat ze er noodzakelijkerwijs wonen, werken of studeren. De openbare ruimte speelt een rol in de socialisatie van deze jongeren. Deze jongeren beperken zich niet tot de hele Brusselse openbare ruimte, maar concentreren zich meer in bepaalde buurten waar ze zich thuis voelen. Deze buurten onderscheiden zich door de sociaal-economisch kwetsbare achtergrond van de bevolking die er woont en dus ook van deze jongeren.

In dit rapport is bewust gekozen om de situatie binnen PolBru te schetsen vanuit het perspectief van de betrokken actoren, en om te belichten welke veranderingen zij noodzakelijk achten. Wij beginnen in deel 1 met de eerste fase van het actie-onderzoek. Deze fase heeft als doel om een gemeenschappelijke diagnose op te stellen over de stand van zaken in de relatie tussen jeugd en politie in Brussel en Elsene op basis van een eerste reeks interviews. Het tweede deel stelt op basis van groepsinterviews de pistes voor die volgens de betrokken actoren kunnen bijdragen aan een betere relatie. Deze worden voorgesteld als een *roadmap*, een stappenplan.

¹ Dergelijk deelterritorium wordt binnen de zone een "Directie Proximité et Intervention" (DPI) genoemd.

² Dit kan ook jonger zijn, vooral in sommige buurten. Wij komen hier verder op terug.

1. Jeugd en politie in Brussel door de ogen van de rechtstreeks betrokkenen

In de eerste fase van dit actie-onderzoek was het doel om tot een gedeelde diagnose van de situatie te komen. De potentieel uiteenlopende zorgen van de verschillende betrokken actoren moesten worden uitgeklaard en samengebracht, zodat er een gemeenschappelijk beginpunt ontstond. Dit vormt een nulmeeting die het mogelijk maakt om de effecten van de uiteindelijke *roadmap* te testen, mocht er na dit rapport toe besloten worden deze te implementeren. We staan eerst stil bij de methode die we gebruikten om de hedendaagse relatie van de jongeren en politie in Brussel en Elsene te analyseren (A). Uit deze analyse bleek dat drie elementen een belangrijke rol spelen in deze relaties: de buurt (B), de politiemensen (C) en de redenen waarom sommige jongeren zich soms verzetten tegen politie (D).

A. Methode

Tijdens deze fase kregen de drie verschillende actoren - jongeren, politiemensen en jeugdwerkers - de gelegenheid om hun zorgen en interpretaties van de problematische situaties die het project motiveren en de antwoorden die zij voor ogen hebben, een plaats te geven in het onderzoek. Het intiële onderzoeksvoorstel was om gestructureerde groepsinterviews te organiseren naar het model van de groepsanalysemethode (MAG) (Van Campenhout e.a., 2005). Deze methode laat immers toe om samen met de actoren een analyse te produceren op basis van hun concrete ervaringen. Deze methode is echter redelijk veeleisend wat betreft de organisatie van het groepsinterview: het vergt dat een groep mensen aanvaardt om meerdere dagen (2 à 3) met elkaar en de onderzoekers situaties te analyseren. Wij begonnen dit onderzoek in de maand mei. Het bleek onmogelijk om een echte MAG te organiseren zo dicht bij het einde van het schooljaar, vooral omdat deze ten minste één volledige dag zou vergen, liefst met enkele politiemensen uit verschillende diensten zonder enige hiërarchische banden.

Al snel werd duidelijk dat het ook vrijwel onmogelijk was om voor september een collectieve methode te organiseren voor de jeugdwerkers, omwille van de examenperiode en de vakantieperiode. Wij wensten de interviews met de jeugdwerkers te gebruiken om de interviews met de jongeren te organiseren. Gezien dit over een éénjarig onderzoek gaat, was het echter niet aangewezen om te wachten tot september om de interviews met de jeugdwerkers en de jongeren op te starten. Om deze redenen besloten wij dan ook om over te gaan tot individuele interviews of interviews met enkele jeugdwerkers uit éénzelfde dienst. Wat de jeugdwerkers betreft, interviewden wij mensen werkzaam in de preventiediensten, de associatieve jeugdhulp, de bredere sociale sector en bij burger- en privé-initiatieven die werken rond het specifieke thema jeugd en politie.

De jongens en de meisjes die deelnamen aan de interviews werden gecontacteerd via de preventiediensten en de jeugddiensten die collectieve activiteiten organiseren. De groepsinterviews vonden plaats op momenten dat jongeren samenkomen voor activiteiten in het jeugdcentrum of de vereniging. Deze jeugdactiviteiten worden echter niet in alle buurten

georganiseerd. Deze diensten zijn geografisch gelegen in buurten met een lage socio-economische index volgens de cijfers van BISA³ en richten hun activiteiten hoofdzakelijk op de jonge Brusselaars die in deze wijken aanwezig zijn.

Politiemensen uit de verschillende deelterritoria werden geïnterviewd. Het betrof enerzijds individuele interviews (soms per twee) met leidinggevendenden van eerstelijnsdiensten die in contact komen met jongeren of die zelfs actief zijn binnen projecten met jeugd en politie, evenals verschillende buurtregisseurs⁴. Anderzijds voerden wij ook vijf groepsinterviews met politiemensen uit de interventiedienst, de Brigade Territorialiteit en Interventie (BTI) genoemd in de zone. Deze interventieteams werden in overleg met de hiërarchie van het commissariaat gekozen en vooral volgens de beschikbaarheid van beide partijen.

Wij namen in totaal 54 interviews af met 174 personen:

- Vier groepsinterviews met in het totaal 54 jongeren, waarvan tien meisjes die deelnemen aan de activiteiten van een preventiedienst of een jeugddienst (meer bepaald een AMO⁵ of een MJ⁶). De jongeren waren tussen 13 en 22 jaar oud.
- Zesendertig interviews⁷ met in het totaal 72 jeugdwerkers:
 - Twaalf individuele of groepsinterviews met in het totaal 38 personen uit de preventiediensten: leidinggevendenden, opvoeders, animatoren of bemiddelaars;
 - Twintig individuele of dubbelinterviews (en één groepsinterview) met in het totaal 30 jeugdwerkers, (coördinatoren of opvoeders) van AMO's, MJ's maar ook informatiediensten of nog schoolondersteuning of ondersteuning voor NEET's⁸;
 - Vier individuele interviews met personen die private of burgerinitiatieven die activiteiten organiseren rond het onderwerp jeugd-politie of politiegeweld.

³ Na overleg met het pilotagecomité, bestaande uit personen van de Brusselse en Elsense gemeenteadministratie, de politiezone en de DGDE, werd er besloten dat het voor dit onderzoek het meest pertinent was om zich tot deze groepen te richten en niet via andere kanalen op zoek te gaan naar jongeren met een andere socio-economische achtergrond.

⁴ Een buurtregisseur is een politiebeamte uit de wijkdienst die zich specifiek bezighoudt met de leefbaarheid en veiligheid in een bepaalde buurt en daaromtrent ook eigen actie mag ontwikkelen.

⁵ De AMO, *Action en milieu ouvert*, is een dienst van de Franse gemeenschap die hulp biedt aan jongeren in hun eigen leefomgeving (vooral op school, in het gezin, in de wijk...). AMO's nemen de vorm aan van een lokale vereniging die lokaal ingebed is.

⁶ De *Maison de jeunes*, MJ, jeugthuizen van de Franse gemeenschap zijn lokale centra voor jongeren van 12 tot 26 jaar die werken rond participatie door het ontwikkelen van socioculturele, recreatieve en sportieve mogelijkheden voor jongeren.

⁷ Twee van deze interviews met Nederlandstalige diensten.

⁸ NEET staat voor "*Not in Employment, Education or Training*", het is een categorie van jongeren die niet werken, niet studeren noch een opleiding vormen. Het is een categorie waar de Europese Unie bijzondere aandacht aan besteedt in de door haar gesteunde projecten omdat deze jongeren volgens de OESO-indicatoren een grotere kans hebben om onder de armoedegrens te vallen.

- Achttien interviews met in het totaal 48 politiemensen:
 - Dertien individuele of dubbelinterviews met politiemensen uit verschillende niveaus van de politiehierarchie, die allen een (omkaderings)functie hebben waardoor zij rechtstreeks contact hebben met de bevolking
 - Vijf groepsinterviews met in het totaal 27 politiemensen uit de interventie.

De interviews waren vrij open interviews met een eenvoudig canvas: uitleggen wat de context van het actie-onderzoek is, vragen hoe de relaties lopen tussen jongeren en politie in de buurt(en) waar ook de jeugdwerkers actief zijn en welke pistes de *interviewee(s)* zag om deze relaties positief te laten evolueren. De interviews duurden tussen 50 minuten en 2,5 uur, met een gemiddelde van ongeveer 1 uur en 15 minuten. Het eerste groepsinterview met jongeren werd opgenomen. Na deze ervaring besloten we dit bij latere groepsinterviews niet meer voor te stellen en uitsluitend nota te nemen. De opnamekwaliteit bleek onvoldoende door achtergrondgeluid van schuivende stoelen en onderlinge gesprekken of het gebruik van telefoons door de jongeren. Het viel ook op dat ondanks hun toestemming, de opname toch voor blijvend ongemak zorgde. Ook bij de politiemensen bleek het onderwerp delicaat. Meerdere groepen van de interventieteams weigerden toestemming te geven voor een opname. We moesten daarom genoegen nemen met het maken van aantekeningen voor een groot deel van de interviews. Hierdoor is het in dit rapport mogelijk om specifiek taalgebruik te citeren, maar is het niet altijd mogelijk om langere citaten getrouw te herhalen. Om alle gegevens op een gelijke wijze te verwerken, nemen wij dus geen lange citaten op in de tekst. Woorden tussen aanhalingstekens zijn letterlijke citaten, hetzij uit opnames, hetzij uit nota's en aantekeningen die tijdens de interviews zijn gemaakt.

B. De ene buurt is de andere niet

De jeugdwerkers die in verschillende buurten werken, evenals de politiemensen, meldden allemaal dat er grote verschillen zijn in de relatie tussen jongeren en politie in de verschillende buurten. Op basis van de interviews was het echter mogelijk een typologie op te stellen van buurten, naarmate de relatie tussen jeugd en politie als minder of meer problematisch wordt beschreven: om te beginnen zijn er buurten waar niemand over spreekt. Daarnaast zijn er buurten waar spanningen zijn, we noemen dit buurten met een latent conflict. In twee buurten is er volgens de verschillende actoren sprake van zwaardere, meer continue spanningen, van *een echt conflict* tussen jeugd en politie.

Wij houden hier minder rekening met het discours van de jongeren, aangezien zij meestal over hun eigen buurt vertellen en het daardoor moeilijker is om een vergelijkend inzicht te krijgen tussen de buurten. Hun ervaringen komen overeen met wat naar voren kwam uit de interviews met jeugdwerkers en politiemensen.

I. De buurten waar niemand over spreekt

Eerst zijn er veel **buurten waar niemand het over heeft**. Het zijn buurten die vaker residentieel zijn, waar minder mensen zich in de openbare ruimte bevinden en waar minder sociale woningen zijn. Dat wil niet altijd zeggen dat er nooit problemen zijn. Zoals één van de politiemensen opmerkt tijdens een interview - en bijval krijgt van enkele andere politiemensen - verlopen tussenkomsten daar ook niet steeds van een leien dakje, bijvoorbeeld met dronken studentes van de ULB of de VUB in de voetgangerszone in het centrum van Brussel.

II. De buurten met een latent conflict

Dan zijn er een reeks **buurten met een latent conflict waar een meer onderhuidse spanning** heerst en waar confrontaties wel eens voorkomen, wat het wederzijdse vertrouwen op de proef stelt. Zowel politie als jeugdwerkers ervaren dat de spanningen er niet continu zijn. Politiemensen vertelden ons dat het er soms onrustig is maar dat het er op andere momenten rustig aan toe gaat. Het gaat hierbij over de Elzenwijk, de Papenvest/De vijf blokken/Anneessens⁹, Versailles, de Modelwijk en de Noordwijk¹⁰. Dit zijn doorgaans de grootste sites met sociale woningen op het grondgebied van de politiezone.

Jongeren en jeugdwerkers wijzen erop dat jongeren en hun families vaak aangeven dat ze zich achtergesteld voelen. Met uitzondering van de Elzenwijk wonen zij meestal in eerder afgeleefde omgevingen en worden zij vaak en op verschillende vlakken geconfronteerd met discriminatie. Hierdoor hebben de jongeren en hun families de perceptie dat ze minder meetellen in de maatschappij. Hun contacten met de politie ervaren zij soms als een bevestiging van die achterstelling.

Politiemensen stellen dat jongeren in deze buurten de openbare ruimte zien als “hun” terrein, als een “*chez nous*”. De jongeren hebben het idee dat de politie hen wil verdrijven uit de buurt waar zij zich thuis voelen. De jeugdwerkers benadrukken dat er sprake is van een specifiek gebruik van de openbare ruimte door jongeren, vooral in sociale woonbuurten. De openbare ruimte is dé plek waar de jongens zich socialiseren: ze zien er hun vrienden. Dat kan ook verklaren waarom sommige politiemensen opmerken dat ook jongeren van buiten de buurt daar komen rondhangen, wat zij dan weer beschouwen als vreemd en wellicht gelinkt aan het dealen van drugs. In dit kader is het opmerkelijk dat zowel jongeren als politiemensen melden dat de andere groep hen toeroept: “*Qu’est-ce que tu fais là ? Rentre chez toi !* ».

⁹ Deze buurt kent verschillende benamingen.

¹⁰ Andere wijken werden ook aangehaald, vooral door politie, als problematisch. Bij het dieper ingaan op deze wijken bleek het echter voornamelijk te gaan over problemen met volwassen personen: Ijzer en de voetgangerszone (waar er dan voor deze twee wijken gesproken wordt over mensen die thuisloos zijn en zich onder invloed van drank of van hard drugs in de openbare ruimte bevinden), de (Petit)Chicagowijk (vermoedens van criminaliteit, maar niet per se in de openbare ruimte) en de Alhambrawijk (met de uitdagingen rond prostitutie). De betrokken patrouilleurs wijzen wat betreft de voetgangerszone trouwens ook op problemen met (dronken) studenten en jongere (dronken) toeristen, waarmee de interacties vaak erg moeilijk lopen.

De conflicten in deze buurten, waarvoor de buurtbewoners de politie bellen, gaan over geluidsoverlast, netheid en vermoedens van drugsdeals. Deze fenomenen worden volgens jongeren, jeugdwerkers en politiemensen door sommige buurtbewoners in verband gebracht met de aanwezigheid van de jongeren op straat en in inkomhallen. De jeugdwerkers wijzen erop dat die jongeren daar aanwezig zijn omwille van de socio-economische realiteit: de beperkte leefruimte van de appartementen en de beperkte mogelijkheden van de jongeren om elders af te spreken met vrienden. Op café gaan of zelfs lid zijn van een sportclub kost immers (te veel) geld. Maar de vaststelling is dat ze zichtbaar en hoorbaar, in groep, aanwezig zijn en dat sommige buurtbewoners dit storend vinden. De politiemensen wijzen er ook op dat sommige buurtbewoners zich gewoon onveilig voelen, simpelweg door de aanwezigheid van de jongeren.

Jeugdwerkers geven aan dat jongeren in deze buurten een negatief beeld hebben van politie. Vooral de teams van INT¹¹ en de patrouilles worden geassocieerd met een negatieve connotatie, ook al werden deze jongeren zelf nog niet met de politie in aanraking gekomen. Het beeld zou volgens de jeugdwerkers, voornamelijk beïnvloed worden door de ervaringen van oudere broers, ooms, neven,... Ze spreken over de ervaringen van hun naasten tijdens bijvoorbeeld identiteitscontroles, die de jongeren zouden percipiëren als gericht naar hun specifieke buurten of gericht op specifieke profielen. Hun ervaringen waarbij ze beledigd geweest zijn, worden overgedragen van generatie op generatie. Hoewel deze jongeren zelf nog geen rechtstreekse ervaring met de politie hebben gehad, vrezen ze dat zij op dezelfde wijze behandeld zullen worden. Jeugdwerkers haalden eveneens aan dat het beeld van de politie bij jongeren vooral vanaf de leeftijd van 14-15 jaar verandert. Vanaf dan zien ze de politie meer als een tegenstander die hen telkens zal komen controleren, en dit op brutale en bruuske of zelfs gewelddadige manier. De jongeren die wij ontmoetten waren, met uitzondering van twee jongeren van 13 jaar, 14 jaar of ouder.

Zowel de jongeren als de politiemensen melden een verrassend gelijklopende vaststelling: hoewel ontmoetingen tussen de ene 'groep' en de andere vaak een bron van spanning is, zijn sommige individuele ontmoetingen dat (helemaal) niet. Het is ook belangrijk mee te geven dat in elke groep ook voorbeelden gegeven werden van politiemensen met wie deze jongeren een constructieve relatie hebben. In alle toegelichte gevallen ging het dan om politiemensen die de jongeren af en toe in hun dagelijks leven tegenkomen, in één-op-één interacties. De spanningen uiten zich, volgens de politiemensen, vooral wanneer de jongens in groep zijn. De klassieke "poulet" roepen, maar ook uitdagen van politie en het gooien van allerhande projectielen¹² komen voor in groep. Wanneer een jongere echter niet (meer) in groep is, wanneer hij bijvoorbeeld meegenomen wordt naar het commissariaat of er opgeroepen wordt, dan verandert de interactie vaak onmiddellijk: een jongere die alleen is, wordt meestal beschreven als meewerkend en beleefd.

Volgens de politie, maar ook volgens sommige jeugdwerkers, wordt er in deze buurten ook drugs gedeald. Dit betreft voornamelijk cannabis, hoewel dit niet in elke interview werd

¹¹ INT is een dienst specifiek belast met ordehandhaving.

¹² Gaande van limonadeblikjes en conservenblikken tot bakstenen, kasseien en zelfs een wasmachine.

gecheckt. Er heerst een vrij grote consensus dat dit zeker niet alle jongeren uit de buurt betreft.

III. De buurten met een open conflict

Tenslotte zijn er twee buurten waar men van een bijzonder gespannen situatie spreekt en die kan samengevat worden als een **open conflict**. Dit is enerzijds het Krakeel, een deel van de Marollen, en anderzijds de Tulpwijk aan de rand van Matongé en Fernand Cocq. Wat erg duidelijk uit het discours van alle actoren blijkt, is dat de conflicten in deze buurten erg hardnekkig en diepgeworteld zijn. De kenmerken van de vorige categorie zijn hier aanwezig in een meer uitgesproken vorm.

De politiemensen en de jeugdwerkers die specifiek op deze buurten werken hebben het beiden over buurten waar ouders tegelijkertijd tegen veel problemen moeten opboksen. Deze ouders kampen vaak met financiële moeilijkheden, zoals ook blijkt uit de Wijkmonitoring van 2021 van het BISA. De Marollen kennen bijvoorbeeld één van de laagste gemiddelde inkomens van het gewest. De werkgelegenheidsgraad ligt er ook laag (37,81%). Meerdere actoren, vooral jeugdwerkers maar ook politiemensen, wijzen op een hoog aantal alleenstaande moeders. Wanneer we er echter de officiële cijfers van de Wijkmonitoring (BISA, 2021) bijhalen, stellen we vast dat slechts 9% van de private huishoudens bestaat uit alleenstaande vrouwen met kinderen, wat zelfs iets onder de mediaan van het gewest (9,96%) ligt. Het aandeel van eenoudergezinnen (vaders en moeders) in het totale aantal particuliere huishoudens bedraagt in de Marollen 10,81%, wat ook onder de regionale mediaan ligt (11,64%). Jeugdwerkers merken daarnaast op dat er in de wijk een discours leeft waarbij veel volwassenen, met name zij die gevlucht zijn uit hun geboorteland en lang moeten wachten op zekerheid over hun statuut, zich achtergesteld en zelfs aan hun lot overgelaten voelen door de maatschappij. Zowel jeugdwerkers als politiemensen menen bovendien dat geestelijke gezondheidsproblemen, inclusief verslavingsproblematieken, bij de ouders vaak voorkomen en zwaar wegen op het dagelijks leven van de jongeren. Dit alles draagt ertoe bij dat ouders zich vaak hulpeloos voelen en zich door de samenleving naar hun buurt 'verbannen' voelen.

In beide buurten worden sommige politieoptredens (of tussenkomsten door gemeentelijke overheden) door de jongeren en de jeugdwerkers¹³ in ieder geval beschreven als een veruiterlijking van deze achterstelling. De achterdocht ten opzichte van politie en overheidsdiensten is zo groot dat, volgens een jeugdwerker, vele jongeren en hun familie zelfs geen aangifte durven doen van het verlies of de diefstal van documenten.

Het gaat hier trouwens telkens over een conflict dat zich kristalliseert op het zeer beperkte oppervlak van twee kleinere 'pleinen' die administratief niet erkend zijn als plein. Net als in de vorige categorie leidt de beperkte leefruimte, de staat van de woning en de leefwijze met sterkte onderlinge cohesie ertoe dat de jonge jongens en mannen de openbare ruimte zien als deel van hun sociale ruimte, en zelfs van hun leefruimte. Deze openbare ruimte is echter

¹³ Het volgende punt gaat hier uitgebreid op in.

nog beperkter dan die in, bijvoorbeeld, Versailles, Papenvest of de Eswijk. Waar in de vorige categorie de openbare ruimte beschreven werd als een ruimte om te socialiseren onder vrienden, of als een 'tuin', wordt de openbare ruimte hier meer gezien als een verlengstuk van de leefruimte. Eén persoon verwees naar Krakeel als het verlengde van de woonkamer van de jongeren. Politie mensen en sommige jeugdwerkers spreken hier over een territorium waarvan de jongeren vinden dat het hen toebehoort, terwijl een ander deel van de jeugdwerkers dit ziet als een alternatief gebruik van de openbare ruimte. In deze laatste interpretatie kunnen de geïnterviewde jongeren uit deze buurten zich ook terug. Zij hebben de indruk dat de (vaak witte, Nederlandstalige en onbekende) politie hen wil weggagen uit wat zij inderdaad als het verlengde (of zelfs de vervanging) van hun kamer zien. Dit element zou ook een rol kunnen spelen in het nog meer aanwezige discours op beide plaatsen, waar jongeren en sommige jeugdwerkers telkens opnieuw vragen om een ruimte van en voor de jongeren te creëren in de buurt.

In Krakeel en in de Tulpwijk is er eveneens sprake van een socialisatie in wantrouwen ten opzichte van de politie. Vooral de jeugdwerkers melden dat politie vaak echt gezien wordt als een vijand die hen, de jongeren en hun families viseert. Qua socialisatie vallen twee elementen op die meer aanwezig zijn in deze buurten dan elders: een geschiedenis van confrontatie en wantrouwen die meerdere generaties teruggaat, gecombineerd met recente negatieve ervaringen met politie waar in de perceptie van de jongeren en de jeugdwerkers niet tegen werd opgetreden. Het wantrouwen ten opzichte van de politie gaat er gepaard met een diepgeworteld en historische gevoel van onrechtvaardigheid.

Meer dan in de andere wijken vertellen de geïnterviewde jongeren uit de Krakeelwijk, evenals enkele jeugdwerkers, over arrestaties en overbrengingen naar het commissariaat die zij als fysiek gewelddadig beschouwen. Politie mensen geven aan dat er volgens hen soms echte versperringen opgeworpen worden, met daarachter voorraden lanceerbare voorwerpen om de politie te bekogelen. De vraag stelt zich trouwens of zij soms niet opgeroepen worden, louter om hen te kunnen confronteren. Krakeel is ook de enige plek waar, volgens de politie mensen en jeugdwerkers, spanningen tussen politie en jongeren op beduidend jongere leeftijd wordt opgemerkt: vanaf acht jaar worden jongeren er gecontroleerd en is hun discours over politie problematisch. Een politiebrigade haalde zelfs een anekdote aan waarbij in de Krakeelwijk een kind van ongeveer vier jaar een scheldwoord riep naar de politie en spuwde.

Jongeren uit de Tulpwijk, evenals sommige jeugdwerkers, hebben vaak indruk dat sommige politiepatrouilles voortdurend rondjes rijden rond het "plein" en daarbij soms hardhandige controles uitvoeren, waarbij erg vaak overgegaan wordt tot fouilleringen, overbrenging naar het commissariaat en naaktfouillering. Straathoekwerkers melden dat er heel veel passage is van politie mensen allerhande op het plein, soms zelfs elke 10 minuten, en dat zij patrouilles op een periode van vier uur soms tot vier keer hetzelfde groepje jongeren ziet controleren. Ook veel jongeren die wij ontmoetten, vooral de jongeren uit de buurten met een open conflict, melden vaak gecontroleerd te worden. Ook jeugdwerkers worden er regelmatig gecontroleerd, wat volgens de jongeren dan weer aantoont dat de politie de buurt niet kent. Zij vinden dat jeugdwerkers en politie mensen elkaar zouden moeten kunnen herkennen, gezien beiden op en rond het plein werken.

Een jeugdwerker wijst er echter op dat de perceptie van de continue aanwezigheid van politie(wagens) ook voort kan komen uit de heraanleg van het Fernand Cocqplein en de voetgangerszone van de Naamse Poort. Hierdoor is de snelste weg van het commissariaat naar de Troonlaan langs de Tulpstraat. Er is bovendien een strenge snelheidsbeperking die het “in de gaten houden” kan versterken. De problemen rond de Tulpwijk zijn niet nieuw en er zijn reeds pogingen ondernomen door politie, jeugdwerkers en de gemeente om te bemiddelen tussen jongeren en politie.

Op beide plaatsen is er ook sprake van drugshandel. Meer dan in de buurten met een latent conflict wordt hier spontaan gesproken over een alternatieve economie. Volgens de meeste geïnterviewden wordt de handel op deze pleinen georganiseerd door personen die woonachtig zijn in andere buurten, maar jongeren uit de buurt kunnen eventueel bepaalde functies opnemen in de organisatie: de drugs verdelen of op de uitkijk staan. Volgens de meeste jeugdwerkers is er wat betreft de jongeren waarmee zij werken geen sprake van grote drugshandel. Voor de Tulpwijk zijn politiemensen en jeugdwerkers het eens dat de grotere drugstrafiek in de Matongébuurt plaatsvindt en dat de jongeren van de Tulpwijk daar niet bij betrokken zijn. Voor Krakeel suggereerden enkele politiemensen dat sommige grote confrontaties mogelijk “opgezet” worden, wat volgens sommigen van die politie- en beleids mensen dient als een rookgordijn om de politie af te leiden terwijl elders drugs verhandeld wordt. Voor Krakeel werd er ook gewag gemaakt van het snuiven van lijm en meer verslavende drugs, voornamelijk onder thuislozen in een precaire administratieve situatie.

Een belangrijke rol is weggelegd voor de gemeentelijke overheden, die ook de administratieve overheid zijn van de politie. In buurten die grotere gentrificatie kennen, zoals de Tulpbuurt en Anneessens, maar ook in mindere mate de Krakeelwijk¹⁴, blijkt uit de interviews met politie en jeugdwerkers dat de druk van een minderheid met meer socio-economische middelen niet te onderschatten is. Deze burens bellen vaak snel de politie, maar contacteren ook rechtstreeks de burgemeester of diens cabinet en tippen soms de media, zoals bleek uit berichtgeving in de zomer van 2022. Door die gentrificatie komen jongeren die niet langer in de buurt wonen, toch regelmatig terug en, volgens een verantwoordelijke van de jeugdwerkers, wordt de buurt een “*place to be pour caïds*” voor jongeren die weinig gestructureerde activiteiten hebben. De “nieuwe” buurtbewoners daarentegen behoren tot een andere sociale klasse en hebben een ander idee over hoe de openbare ruimte er uit moet zien. Zij verwachten ook een rustige buurt (dat werd hen soms ook zo aangeprezen bij de aankoop, volgens sommige jeugdwerkers), in plaats van een buurt met jongeren die tegen elkaar “praten” terwijl ze roken, rondrijden op de step of voetballen. Enkele terreinwerkers hebben de indruk dat deze “nieuwe” bewoners - en veel, doch niet alle, politiemensen - zich moeilijk kunnen voorstellen dat de jongeren daar “hangen zonder reden” (aldus een jeugdwerker) en dus veronderstellen dat ze drugs dealen. De jongeren zelf geven echter aan dat zij vooral in de openbare ruimte afspreken om hun vrienden te zien. Dat is voor hen het belangrijkste. Andere activiteiten, zoals vandalisme of een kleinschalige deal aan vrienden, gebeurt alleen daar omdat ze zich daar nu eenmaal bevinden. Volgens politie en jeugdwerkers bellen deze “nieuwe” bewoners echter vaak de politie en proberen sommige bewoners soms

¹⁴ De Marollen lijken de facto in twee gesneden door de gentrificatie in de zin van de toeristische ontginning van de hoogstraat en het vossenplein.

ook op andere manieren politieke druk uit te oefenen om de openbare ruimte de vorm te geven die zij wensen.

De politiemensen geven tevens aan dat veel van hun interventies plaatsvinden naar aanleiding van oproepen van bewoners van de wijk. Deze oproepen gaan over gedrag dat onveiligheidsgevoel creëert bij deze bellers, zoals geluidsoverlast, het achterlaten van vuil en sigarettenpeuken in de openbare ruimte of bij de ingang van gebouwen, of stepraces - al dan niet gepaard met vermoedens van cannabisgebruik. Zowel politiemensen als jeugdwerkers merken op dat de buurtbewoners vaak niet zelf met de jongeren (of hun ouders) durven spreken om het probleem aan te kaarten. Volgens sommige politiemensen komt de terughoudendheid van deze buurtbewoners, ook in de minder gegentrificeerde Krakeelbuurt, voort uit een zekere angst voor mogelijke wraak na het melden van dergelijke feiten bij de politie.

De klachten van de burens nemen uiteraard niet weg dat er drugs gedeald wordt in de wijk. Verschillende geïnterviewden geven aan dat jongeren in financieel benarde situaties soms een georganiseerde vorm van drugshandel als uitweg zien. Ze kunnen op wacht staan voor deals of leveringen uitvoeren. Volgens één politiebeambte is er een kleine groep “*irréductibles*” in de Marollen die geen andere uitweg ziet dan mee in dat drugsmilieu te evolueren. Zij stellen zich vaak confronterend op tegen de politie, terwijl jongeren die studeren zich over het algemeen anders gedragen. De jongeren zelf melden ook wel actief te zijn om maaltijden te leveren. Geld verdienen is belangrijk voor de jongeren (volgens de jeugdwerkers) zodat ze geen te grote last vormen voor hun ouders, hun armoede kunnen verbergen en er “zoals iedereen” kunnen uitzien.

Het conflict tussen jongeren en politie lijkt dus over veel meer te gaan dan een confrontatie tussen deze twee groepen: politie wordt vaak gestuurd door klachten van buurtbewoners, zeker in buurten met een grotere gentrificatie, waarbij de “nieuwe”, rijkere, burens zich vaak onveilig lijken te voelen door de aanwezigheid van groepjes jongeren in de openbare ruimte. Voor jongeren symboliseert de politie daarentegen de rest van de samenleving en met name de overheid, die hun ouders onvoldoende steunt en kansen biedt.

C. De ene politiebeambte is de andere niet

De actoren die wij spraken hadden het alleen over politieoptredens in de kwetsbare buurten. Dit zijn de buurten die wij omschreven als de “latente conflicten” en de “open conflicten”.

IV. Een genuanceerd beeld van politie

Wat opvalt is dat vele jongeren en sommige jeugdwerkers de interviews starten met de opmerking dat de relatie met politiemensen niet altijd als gespannen ervaren wordt. Ze identificeren functies waarbij bijna nooit conflicten mee ontstaan: vooral de wijkpolitie maar ook de politiemensen die bijvoorbeeld in de scholen op bezoek komen. Meer nog identificeren zeker de jongeren in sommige buurten duidelijk **enkele specifieke**

politiemensen die als bijzonder positief en constructief gezien worden. Deze specifieke politiemensen zijn vaak van de wijkpolitie, maar ook een lid van de hondenbrigade wordt bij naam genoemd. Ook weten ze dat er interventieteams zijn waar ze geen problemen mee hebben. De leden van de BTI-teams die rustig blijven en praten werden door twee groepen jongeren "*les stoïcs*" genoemd. Deze worden geplaatst tegenover een meerderheid van "*cowboys*" volgens de jongeren en meerdere jeugdwerkers. De "*stoïcs*" trachten soms ook collega's te kalmeren volgens de jongeren, zeker collega's van INT of de BAA. Er zijn ook politiemensen waar de jongeren van melden wel eens een praatje mee te maken voor of na hun werkuren maar die van persoonlijkheid lijken te veranderen als ze hun uniform aantrekken.

Deze positieve politiemensen delen enkele kenmerken die opgesomd worden door de jongeren. Het begint bij de aanvang de ontmoeting: ze komen deze personen regelmatig te voet tegen in de wijk. Ze groeten de jongeren (en de andere bewoners), voor de meest populaire politiemensen vaak in verschillende talen. Deze politiemensen wensen geluk tijdens feesten (bv. Nieuwjaar of Eid...). Ze vragen weleens hoe het gaat met een bepaalde buur of familielid die recent de hulp inriep van de politie, of maken een alledaags praatje. Tijdens de interventie zelf leggen deze politiebeambten volgens de jongeren meer uit wat ze doen. De jongeren verhalen hoe ze soms ook op hen beroep doen om te vragen hoe bepaalde andere interventies begrepen moeten worden (bijvoorbeeld operaties tegen flagrante inbreuken). Voor de jongeren zorgen deze politiemensen dat ze toch nog enig vertrouwen hebben in politie. Ze vinden deze constructieve politiebeambten zichtbaar, herkenbaar, aanspreekbaar en met een grote kennis over de wijk.

In een andere wijk vertelt een buurtregisseur over "*opération bonjour*" dat over hetzelfde aspect gaat – elkaar begroeten- maar dan vanuit een politieperspectief. Vertrekkend vanuit een analyse wat respect is en dat respect aangeleerd kan worden stappen 1-2 politiebeambten in de buurt naar de jongeren toe, groeten hen en moedigen de jongeren aan om op hun beurt ook de politiebeambten -correct- te begroeten. Door dit enkele keren te herhalen worden de politiebeambten in de maanden erna spontaan begroet.

Er is nog een andere brigade bij PolBru die in dezelfde lijn opvalt: de *bikers*. Geleidelijk aan creëerden de verantwoordelijken van deze specifieke verkeersdienst een herkenbare, toegankelijke en gespecialiseerde dienst: herkenbaar omwille van hun uniform en fiets, maar ook omdat zij steeds op dezelfde plaatsen komen via een vaste route. Interessant is dat deze vaste route samenhangt met een duidelijke en gecommuniceerde focus op een zeer beperkte lijst inbreuken. Zij werken aan hun relatie met de Brusselse bevolking en dit zowel tijdens de ontmoetingen tijdens hun uitvoeren van hun missie als via sociale media. De kaderleden cultiveren zeer bewust een beeld van samenwerken met de bevolking aan een veiligere stad. De relatieopbouw gebeurt door tijd te maken om praatjes te slaan, voornamelijk rond mobiliteit met de bevolking en niet alleen met de direct betrokkenen van een inbreuk: "wie kijkt naar mij, wie kan mij helpen" is het uitgangspunt om zelf in contact te treden. Deze brigade werkt ook bijzonder transparante wijze: hun activiteiten zijn te volgen op sociale media waar mensen verkeersproblemen kunnen signaleren maar waar de brigadeleden ook duidelijk terugkoppelen over wat het resultaat van hun tussenkomst is, maar ook door ontmoetingen te filmen en te posten.

Eén politiebeambte merkte op dat het ook tijdens manifestaties en opstootjes opvalt dat niet alle politiemensen worden over dezelfde kam gescheerd door de jongeren. Het zijn telkens de politiemensen belast met de ordehandhaving (INT) die geconfronteerd en uitgedaagd worden, terwijl de politiemensen van de lokale recherche en de *bikers* of andere verkeersbrigades met (relatieve) rust gelaten worden.

Zichtbaarheid en herkenbaar verwijst ook naar een ander aspect in het discours van de jongeren en de jeugdwerkers. Beiden wijzen erop dat heel veel politiemensen zichtbaar en hoorbaar van elders zijn en voegen er aan toe dat deze politiemensen de stedelijke omgeving ook slecht lijken te kennen. Dit wordt erkend door verschillende politiebeambten die al lang in Brussel werken, maar zij hebben het meer over zich meer of minder (langdurig) willen werken in Brussel. Ze wijzen er dan ook op dat de collega's die zich betrokken voelen bij de wijk, niet enkel politiemensen zijn die geboren en getogen zijn Brussel, maar ook politiemensen die zeer bewust op geëngageerde wijze kozen om in een Brusselse zone te werken. Deze politiemensen wijzen daarentegen op een groep collega's die in Brussel werken om er snel een brede ervaring op te bouwen omdat er politioneel veel "actie" te rapen is. Deze politiemensen, die de Brusselse politiezone snel weer wensen te verlaten, zouden op stereotiepe wijze naar de stadsbuurten kijken en zouden hier weinig kennis over opbouwen.

De jongeren hebben het gevoel dat (deze) politiemensen vele vooroordelen hebben over Brussel en haar inwoners. Ze hebben de indruk dat (deze) politiemensen Brussel aanzien als een gevaarlijke stad waarbij ze elke tussenkomst als een risico zien. Vele politiebeambten kijken volgens de jongeren naar hen alsof zij geen mensen zijn "*comme si nous sommes des bêtes*" waar toch niet tegen gesproken kan worden en alleen door korte bevelen te geven zoals "*Papiers*" of "*Tais-toi*" of "*Vide ta saccoche*", er gehoopt kan worden dat de jongere zal doen wat er gevraagd wordt. Jongeren en jeugdwerkers hebben de indruk dat sommige politiemensen weinig kennis hebben over het functioneren van de wijk, de jongeren en religie en er geen interesse of begrip voor hebben. Deze politiemensen kijken volgens jongeren en jeugdwerkers kijken met argwaan naar diversiteit en vertrouwen op hun stereotypes om beslissingen te nemen. Hun doel lijkt volgens verschillende jeugdwerkers om de stad of de wijk "*op te ruimen*", te ontdoen van delinquentie en overlast.

Sommige jeugdwerkers en veel jongeren bekritisieren het bevel om naar huis te gaan of gewoon te vertrekken, waarmee sommige politiemensen controles van jongeren die ergens rondhangen afsluiten. Het roept voor hen het beeld op van een politie die de jongeren liefst weg wilt uit de openbare ruimte en dat leidt dan weer naar de impressie van een politie die een bepaald territorium wil beheersen. Zoals we al bespraken wordt dat territorium wordt door de jongeren echter ervaren als een deel van hun thuis. Enkele jeugdwerkers gaan nog verder en maken het verband met het dekoloniseren van de openbare ruimte. Visueel stellen deze jeugdwerkers gaat het over "*une police fort blanche qui fait une chasse sur des jeunes de couleurs ce qui n'est pas sans rappeler le colonialisme*". Hier schuilt een deel van de essentie van conflict volgens verschillende jeugdwerkers: op bepaalde pleinen of op bepaalde plaatsen is men verzeild in een vicieuze cirkel van interacties in een strijd om het terrein, de openbare ruimte, te bezetten. Op die territoriumstrijd komen verschillende actoren terug: jongeren vinden meestal dat het over hun buurt gaat, en politiemensen spreken wel eens

over het terugwinnen van terrein (op drugverkoop). Het systematische van het politiegeweld zit hem daar volgens een jeugdwerker: politie wordt niet gevormd om er voor iedereen te zijn en iedereen te beschermen, maar om een ruimte te beheersen. Een politiebeambte verwoordt het als: *“on débarque chez eux”*, waarop een confrontatie onvermijdelijk is. Een groep politiemensen heeft het minder over het terugwinnen van het terrein op de drugsdeal of voor de openbare orde maar over de openbare ruimte als een *“terrain de jeu”* voor jongeren en politie.

Vooral jongeren ervaren de politiemensen waar zij tegen in opstand komen als doordrongen van een morele superioriteit: *“ils se voient comme tellement supérieur à nous”*, *“ils ont un complexe de supériorité”*. Een groepje politiemensen (die zichzelf voorstelt als een groep politiemensen met een meer diverse achtergrond ten opzichte van de meerderheid van hun collega's) stelt dat het profiel van de Brusselse jongeren niet alleen ondervertegenwoordigd is in de politiezone maar ook dat politiemensen met een diverse achtergrond te vaak intern, door collega's als een *“indringer”* beschouwd worden.

Terzelfder tijd merken vele jongeren en de sommige jeugdwerkers dat politiemensen zich duidelijk niet op hun gemak voelen in hun buurten en argwanend naar de hele buurt lijken te kijken. Sommige politiemensen wijzen inderdaad op het risico dat steeds om de hoek loert in de buurten waar spanningen zijn en dat *“personne ne nous (y) aime”*. Enkele politiemensen met een grote anciënniteit haalt ook aan dat sommige collega's zich wel zeer onveilig voelt in Brussel -zonder af te doen aan het risico dat wel degelijk bestaat uiteraard.

Verschillende leden van interventieploegen die wij spraken wijzen op de noodzaak om een band op te bouwen met de wijk, ook omdat dit leidt tot meer informatie over de buurten. Dat komt alle politiewerk ten goede. Het nadeel waar verschillende *interviewees* uit verschillende functionaliteiten en DPI's het over eens zijn is dat de informatie tussen buurten patrouilles niet altijd even vlot verloopt, zeker niet als deze zich fysiek in verschillende (wijk)commissariaten bevinden. Het vergt een zekere vrijheid -en verantwoordelijkheid- voor de patrouilleurs en de tijd om die band op te bouwen naast hun reguliere werk. Door de toegenomen werkdruk, voornamelijk door het grote aantal oproepen, erkennen de politiemensen dat in tegenstelling tot wat voorzien was, ze de tijd missen om buurt beter te leren kennen en diepgaander te werken of informatie te verzamelen. Daardoor is proactief optreden zeldzamer geworden, want dat vergt een meer diepgaande kennis en tijd.

V. Politiemensen als doelwit

De geïnterviewde politiemensen geven aan dat ze vaak meer respect van jongeren zouden willen. De vraag die gesteld kan worden is wat dat precies betekent: respect krijgen, gezag hebben of als legitiem aanzien worden? Volgens twee jeugdwerkers is de houding van de bredere maatschappij tegenover gezag veranderd: de maatschappij is horizontaler geworden. Zowel een politiebeambte als een jeugdwerker merken op dat een norm alleen nog wordt aanvaard als deze ook zinvol lijkt in de ogen van de personen die deze moeten volgen. Naast deze maatschappelijke evoluties mag men ook niet onderschatten, zoals één politieman

opmerkt, dat het verlangen naar respect van puberende jongeren wellicht illusoir is: het in vraag stellen van alle vormen van gezag is immers eigen aan de leeftijdsfase.

Voor verschillende politiemensen is er een ambiguïteit: hoewel politie erg aanwezig is in series, films en podcasts, is het echte werk en de organisatie ervan voor velen onbekend. Alleen als er iets misloopt, komt de politie echt in beeld. Verschillende politiemensen hebben de indruk dat de maatschappij een negatief beeld van de politie heeft: *“On ne nous aime pas”* en *“on est souvent mal compris”* zijn uitspraken die we vaak hoorden. Politie is de *“boeman”* geworden, wat werk moeilijker maakt, legt een politiebeambte uit.

Politiemensen zijn op hun hoede voor mogelijk geweld van jongeren. De stress die ontstaat door eerdere gewelddadige ervaringen met jongeren in kwetsbare buurten, gecombineerd met de voortdurende dreiging van geweld, versterkt hun achterdocht. Zo valt het op dat vooral jongere politiemannen aangeven dat jongeren altijd klagen, vragen stellen over hun rechten en racisme, nooit vriendelijk of respectvol zijn, en zelden erkennen wanneer ze iets doen dat niet aanvaardbaar is.

Vele patrouilleurs vertellen hoe ze vaak beledigd en bespuwd worden. Meerdere menen dat er regelmatig sprake is van valse oproepen vanuit de kwetsbare buurten, die ertoe dienen om de politie te confronteren. Volgens de oudere jongeren, dagen de jongere jongeren de politie ook wel uit. Ze roepen *“nique ta mère”* en *“poulet”* om daarna snel weg te lopen. Volgens de politiemensen is dit goedkoop amusement. Het viel op dat bij onze politierespondenten enkele politiemensen uit de interventie zaten met een staat van dienst van meer dan 10 jaar die van zichzelf vinden zelf dat ze minder vaak aangevallen worden. Meerdere jongeren vinden ook dat politiemensen die iets ouder zijn veel langer blijven inpraten op de jongeren en zich minder opjagen.

Echter, volgens de politiemensen, leggen jongeren soms ook echte hinderlagen aan om de politie te bekogelen met brikjes, met blikjes, met stenen maar ook met bijeengesprokkelde grotere stukken tot zelfs een wasmachine op nieuwjaarsnacht. Regelmatig geconfronteerd worden met geweld tijdens het uitvoeren van de patrouilles zorgt voor een stresserende werkomgeving. Een politiebeambte oppert dat deze confrontaties ook wel tonen dat het vooral over een (vreemd en ongepast soort) tijdverdrijf gaat. Zijn redenering is dat, als er daadwerkelijk grote drugsdeals zouden plaatsvinden in deze buurten met medewerking van de jongeren, de situatie veel rustiger zou zijn - zoals in de Matongéwijk - omdat politieaanwezigheid slecht is voor de *“business”*.

Nog meer gewelddadig zijn de incidenten die door verscheidene politiemensen verteld werden, waarbij de politiemensen ook buiten hun uniform en functie aangevallen werden. Het gaat dan over het gooien van een kassei door het raam van privévoertuig terwijl deze van de parking afreed en het in brand steken van een privévoertuig dat geparkeerd stond voor een commissariaat. Een bijzonder, en meer uitzonderlijk, voorval verontrustte vele politiemensen: er werden affiches geplakt in de buurt van de woning van de vrouw van een politiebeambte waar sommige jongeren een conflict me hebben. Dit werd door de politiemensen als een pure confrontatie gezien - het werd door één patrouilleur een *“déclaration de guerre”* genoemd - ook omdat sommigen zich in deze zaak niet gesteund

voelen door de politiezone: er kwam immers geen reactie op en er werd volgens hen geen onderzoek ingesteld.

Politiemensen leggen ook uit dat ze uiteindelijk in een vicieuze cirkel terechtkomen waarbij ze er inderdaad vanuit zullen gaan dat jongeren een probleem zullen stellen wanneer ze in bepaalde buurten toekomen.

Deze vaststellingen leiden ertoe dat het politieberoep, en vooral de interventiedienst, onder spanning zou staan: ze worden blootgesteld aan geweld, ervaren voortdurend de achterdocht van de bevolking en werken met een zekere angst voor klachten vanwege de bevolking. In deze werkomstandigheden is het volgens een politiebeambte niet eenvoudig om het respect voor de politie te herstellen, maar ook de fierheid van de politiemensen zelf op hun beroep. Een andere politiebeambte meldt in dezelfde zin dat de organisatie de nodige omstandigheden zou moeten scheppen opdat politiemensen een professioneel handelen kunnen creëren en zich verder kunnen ontwikkelen. Een jeugdwerker merkt op dat politie zich vaak ook aangevallen lijkt te voelen door het taalgebruik van de stadsjongeren, terwijl de jeugdtal vandaag zeer hard en direct is tegen iedereen, ook onderling. Hij stelt voor om de politie meer *tools* aan te bieden om dat taalgebruik van jongeren beter te begrijpen.

Er is nog een laatste element dat voor de politiemensen meespeelt in hoe zij hun werk kunnen uitvoeren: voor veel van de geïnterviewde politiemensen, vooral van de BTI-teams, is justitie de grote afwezige. Ze ervaren zeer weinig opvolging van de processen-verbaal die zij opstellen, ook niet voor geweldfeiten ten aanzien van politiemensen. Inbreuken op de strafwet lijken, volgens het kader van de zone, minder vaak vervolgd te worden dan de minder ernstige feiten die via GAS afgehandeld worden. De beperkte reactie van justitie op hun werk leidt tot frustraties bij velen van hen, vooral bij degenen die een zeker engagement voelen ten opzichte van de buurten en zien hoe problemen niet aangepakt worden. Eén politiebeambte spreekt zelfs van een “*impunité totale*” voor de Krakeelwijk. Anderen besluiten - wellicht op meer retorische wijze - dat ze gezien de apathie van justitie niet begrijpen waarom ze eigenlijk nog achter daders zouden lopen als deze weglopen. Ook het gebrek aan reactie op klachten over politieoptreden zorgt voor onzekerheid en frustratie. Meerdere politiemensen vroegen zich af of wij weten wat gebeurt er met deze processen-verbaal.

VI. Identiteitscontroles

Zeer snel gaat het in de interviews over identiteitscontroles en interventies naar aanleiding van klachten over overlast. Dat is met uitstek het kader waarin politie en jongeren tegenover elkaar geplaatst worden. Jeugdwerkers en vooral jongeren leggen uit dat het **veelvuldig gecontroleerd** worden, ervaren wordt als gewelddadig. Op ons verzoek hebben deze jongerenwerkers en de jongeren zelf zich de vraag gesteld waarom deze identiteitscontroles zo slecht worden beleefd. Zij voelen zich gestigmatiseerd, als jongeren maar vooral als jongeren uit een door de politie als delinquent geachte buurt. Jongeren komen ook wel eens in andere buurten en weten dat de politie daar minder aanwezig is. Volgens hen weerspiegelt deze aanwezigheid de overtuiging van de politie dat hun buurt meer delinquent is en de

bewoners ook meer delinquent zijn. De voortdurende aanwezigheid van de politie geeft de jongeren het gevoel dat hun buurt gestigmatiseerd wordt. Deze buurt beschouwen ze als hun thuis en doorheen hun discours zien we dat ze zich er erg mee identificeren. In de buurten met open conflicten vinden deze controles ook meestal plaats op de centrale “pleinen” waar de politie vaak rondrijdt. Ze voelen zich hierdoor (maar niet alleen hierdoor) opgesloten in hun gestigmatiseerde buurten. Politie mensen vertellen dat zij vaak “*ordres de passages*” krijgen waardoor patrouilles, soms meerdere keren per shift, op dezelfde plaats moeten passeren. Zij weten dat die patrouilles zorgen voor confrontatie en provocatie vanwege de jongeren.

Tijdens de interviews aanhoorden we talloze getuigenissen van identiteitscontroles. Bij **gebrek aan motivatie door de politie**, menen de jongeren dat ze uitgekozen zijn omwille van hun uiterlijk (gender, kledij, buurt en migratieachtergrond) en het feit dat ze zich in groep bevinden. Soms is het duidelijk dat het over verdenkingen van bezit van of handel in softdrugs, maar dat verklaart nog niet waarom net hun groep daarvan verdacht wordt. Zo vertellen jeugdwerkers over een door jeugdwerk georganiseerd voetbalwedstrijdje dat stilgelegd wordt door een “*klein leger van een 50-tal politiemensen*”. Iedereen werd gecontroleerd, inclusief jeugdwerkers. Deze laatsten begrepen de reden van deze grootschalige controle niet. Het enige antwoord dat ze kregen op hun vragen was: “*Nous, quand on est là, on doit montrer qu’on fait quelque chose*”.

Door deze identiteitscontroles, heerst er bij vele jongeren een echt gevoel van achterstelling en onderdrukking, zeker wanneer deze **niet gemotiveerd** worden. Een niet-gemotiveerde controle is een identiteitscontrole waar geen reden voor gegeven wordt, ook niet wanneer daarnaar gevraagd wordt. Antwoorden zoals “*contrôle de routine*” getuigen volgens de jongeren eens temeer van het gebrek aan respect en erkenning van de jongeren als burgers. Ze weten vaak ook niet welke dienst (BAA, BTI, INT) hen controleert, wat het inwinnen van informatie achteraf moeilijker maakt (werd er een proces-verbaal opgesteld?). Verschillende politiemensen weten dat het uitleggen van een controle of een interventie, de context en de procedure en het mogelijke resultaat, belangrijk is voor het verloop van de interactie en een invloed heeft op de medewerking (of het gebrek hieraan) vanwege de jongeren.

Niet alleen het gebrek aan een reden voor de controle bemoeilijkt de relatie met de politie. Ook het **verloop van de identiteitscontrole** leidt tot heel wat opmerkingen. Politie mensen die actief zijn in dezelfde buurt komen - zowel volgens de geïnterviewde interventieteams als de groepen jongeren - op zeer verschillende wijze tussen: de manier waarop de jongeren aangesproken worden, kan zeer verschillend zijn. Sommige patrouilles praten meer of minder, sommige geven zoveel mogelijk Gas-boetes waar anderen liever moraliseren. Het begint met het begroeten om de controle aan te kondigen. Vaak begint de controle met : “*qu’est-ce que tu fais là ?* ». Daarna is er vaak weinig andere uitwisseling van woorden. Er worden vragen gesteld, maar volgens de jongeren lijkt er niemand te luisteren naar de antwoorden. Dan volgen volgens de jongeren opmerkingen als “*tu n’as rien à faire là*”, “*dégage*” en “*tais-toi*” (verschillende varianten kwamen terug in alle interviews met jongeren), al dan niet gecombineerd met beledigingen en opmerkingen die verwijzen naar afkomst, buurt en religie. Deze manier om de minderwaardigheid en de andersheid van de jongeren te benadrukken, wordt door de jongeren ervaren als symbolisch geweld dat diepe wonden slaat. Het bevestigt voor hen dat de politiemensen zich als een volstrekt andere - en

superieure - groep zien. Er is vaak een gebrek aan respect t.o.v. jongeren en hun familie volgens de jongeren maar ook volgens sommige jeugdwerkers. De jongeren voelen zich vernederd door de vele verwijzingen naar hun afkomst en door de neerbuigende manier waarop er tegen hun ouders gesproken wordt. Dit verloop van de interactie wordt als een vorm van geweld ervaren: de jongeren hebben de indruk dat de politiemensen vaak al beslist hebben dat ze uitschot zijn en hen, als vertegenwoordiger van de overheid, wegsturen van een plek die zij als hun thuis aanzien. Het toppunt van vernedering is, volgens de jongeren, wanneer hun kledij afgetast wordt in het openbaar, inclusief op meer intieme plaatsen, of wanneer ze naakt gefouilleerd worden in het commissariaat, zonder dat de jeugdwerkers later een proces-verbaal kunnen terugvinden. De jeugdwerkers wijzen erop dat de politie de jongeren zo een beeld geeft over hoe de maatschappij naar hen kijkt. Wanneer deze politiemensen dan openlijk racistische uitspraken doen, dan weerkaatst dat voor de jongeren het beeld van de bredere maatschappij. Jongeren vinden zelf dat zij, meer dan volwassenen, in netwerk leven. Wanneer de politie dus één racistische uitspraak doet t.o.v. één jongeren, dan heeft dat een weerslag op het beeld dat een heel netwerk van jongeren heeft over politie.

Sommige handelingen tijdens of net na een identiteitscontrole, worden door jongeren ervaren als vormen van politiegeweld. Ze hebben het dan bijvoorbeeld over handboeien of het omleggen van strak aangespannen kabelbanden, het vervoeren waarbij de jongere geboeid in de politieauto zit terwijl bochten kort genomen worden, waardoor de jongere meerdere keren het hoofd tegen het raam stoot; maar ook fouilleringen zonder een verhoor, waardoor de jongere nooit te horen krijgt waarvan hij wordt beschuldigd.

Verschillende politiemensen melden dat ze reeds gemerkt hebben dat een rustige en respectvolle benadering tijdens identiteitscontroles leidt tot minder conflicten. Door **meer tijd** te nemen voor een identiteitscontrole en de jongeren rustig te groeten, met hen te spreken en zich te interesseren in wat ze te vertellen hebben, verloopt de interactie veel minder conflictueus en stuiven jongeren minder snel weg bij het begin van de controle. Deze politiemensen voegen eraan toe dat zij zo goed mogelijk uitleggen wat ze doen en waarom. Voor sommige van deze politiemensen is het belangrijk om op te merken dat deze wijze van tussenkomen evenzeer tot arrestaties leidt indien nodig. Deze manier van tussenkomen leidt volgens hen niet tot "*une police indulgente ou complaisante*", ofwel een toegeeflijke politie. Sommigen stellen dat het ook steeds loont om de verdachte jongere zo snel mogelijk mee te vragen naar het commissariaat. Op het commissariaat, wanneer de jongeren niet langer in groep zijn, verdwijnt de spanning meestal en zijn bijna alle jongeren beleefd en rustig.

Een ander element waar zowel de jongeren maar zeker ook de jeugdwerkers vaak op terugkomen, zijn de interventies waarbij een patrouille zeer snel versterking oproept. Een tussenkomst met acht tot tien politiemensen heeft een bedreigend effect op de jongeren, waardoor ze in een verdedigende modus gaan. Jongeren begrijpen niet altijd waarom sommige patrouilles bijna standaard in grotere groepen tussenkomen. Politiemensen melden dat het vaak nodig is om met verschillende patrouilles ter plaatse te gaan om de veiligheid van de politiemensen te waarborgen. Ze worden immers vaak geconfronteerd met groepen jongeren die soms het geweld niet schuwen en vooral regelmatig proberen weg te lopen. Die versterking wordt vaak geleverd door INT, de ordehandhavingsdienst, die zich verplaatst in secties van acht inspecteurs. Zij zorgen voor versterking wanneer ze niet bezig zijn met

ordehandhavingsopdrachten en doet dit in principe voor de hele zone. In de praktijk bevestigen zij echter dat ze vooral voor Krakeel en de Papenvestwijk opgeroepen worden.

Politiegeweld, of dat nu gaat over symbolisch geweld, fysiek geweld of geweld door een massale aanwezigheid, ondermijnt het vertrouwen van jongeren in de politie en zet hen aan om de **legitimiteit** van de politie in vraag te stellen. Dit gebrek aan vertrouwen kan volgens jeugdwerkers bij de jongeren tot mentale problemen zoals depressie leiden. Transparantie is volgens verschillende jeugdwerkers essentieel om het vertrouwen te herstellen: de politie zou meer moeten erkennen dat bepaalde methodes en organisaties gewelddadig overkomen en ze zou duidelijk moeten maken welke stappen er worden ondernomen om op een andere manier tussen te komen en te reageren op oproepen van bewoners.

Met betrekking tot eventuele klachten van jongeren over politiegeweld, blijkt dat jongeren **zeer zelden een klacht** indienen. In de interviews, werden hiervoor verschillende verklaringen gegeven. Ten eerste zijn veel jongeren, en sommige jeugdwerkers, van mening dat het indienen van een klacht tegen de politie nutteloos is. Ze duiden dit dan aan de hand van voorbeelden waarbij ze zelf al eens een klacht indienden of waarbij ze iemand kenden die dat deed, maar zij de indruk hadden dat er slechts weinig tot niets met de klachten gedaan werd. Deze indruk vloeit voort uit hun vaststelling dat ze er vaak geen nieuws meer over krijgen of omdat er, zelfs wanneer ze wel op de hoogte zijn van een opvolging en de feiten erkend worden, er dan nog geen sanctie lijkt te volgen. Eenvoudig gesteld vloeit deze indruk voort uit het feit dat zij deze politiemensen blijven ontmoeten.

Bovendien wordt een klacht indienen bij de politie, ook als dat gaat over een klacht inzake politiegeweld, volgens verschillende jeugdwerkers en enkele jongeren als “laf” gezien en als een “*acte de trahison*” ten opzichte van de andere jongeren. In dezelfde lijn vertellen politiemensen dat jongeren die durven te spreken tegen politie, ook als het gaat over feiten waar ze zelf slachtoffer van zijn, door sommige andere jongeren uit de wijk gezien worden als “verraders”.

Deze dynamiek heeft twee grote gevolgen volgens de jeugdwerkers. Enerzijds benadrukken zij dat de bestaande klachten omtrent politiegeweld geen volledig beeld geven van het aantal feiten dat door jongeren als politiegeweld wordt ervaren. Een politiebeambte stipt dit ook aan als een uitdaging: het lage aantal formele klachten rond politiegeweld draagt ertoe bij dat niet alle collega’s ervan overtuigd zijn dat politiecontroles en politiegeweld een probleem vormen. Anderzijds leidt deze situatie er volgens jeugdwerkers die jongeren (juridisch) informeren toe dat een deel van de jongeren geen beroep doet op hun rechten om bepaalde situaties aan te klagen. Jongeren hebben weinig inzicht in hun rechten en denken soms dat ze eigenlijk geen echte rechten hebben. Veel jeugdwerkers kennen deze rechten of (klachten)procedures ook niet. Jeugdwerkers benadrukken dat het daarom onmogelijk is om een beeld te hebben van wat ervaren wordt als politiegeweld.

De klachten over (politie)geweld waar sommige jeugdwerkers weet van hebben, gaan telkens over gevallen waarin ouders klacht indienden of hun kind motiveerden om klacht in te dienen. Volgens de jongeren (en sommige geïnterviewde jeugdwerkers) leidt een klacht indienen tot niets omdat men hen toch niet gelooft en ze ervaren dat er niets verandert. Ze hebben de sterke indruk dat politiemensen nooit gestraft worden, zelfs niet als er eens iemand gelijk

krijgt en de klacht gegrond wordt verklaard, omdat de persoon gewoon blijft verder werken. Hierdoor ervaren zij er een vrij sterk “*sentiment d’impuissance*” omdat ze niet weten hoe te reageren op politiegeweld.

D. Jongeren versus politie

De jongeren waar het in dit rapport over gaat, zijn tussen de 13 en 23 jaar. Sommigen mogen dat wel meerderjarig zijn, de jeugdwerkers herinneren ons er systematisch aan dat het een leeftijdsgroep is die nog erg sterk zijn eigen identiteit en plaats in de samenleving zoekt. Hun levensfase zorgt er ook voor dat ze vaak de confrontatie opzoeken, iets wat ook enkele politiemensen aanhalen. Jongeren, zo stelt een politiebeambte, moeten bovendien het “*rituel de bien rouspeter*” nog leren, wat voor politiemensen op het terrein niet altijd eenvoudig is. Verschillende politiemensen uit de BTI-teams geven aan dat het inderdaad om adolescenten gaat, maar dat het opbouwen van een relatie moeilijk wordt als ze steeds op ‘confrontatie en adolescentengedrag’ botsen. Het is volgens hen “*toujours la même chose*”: wanneer ze hen aanspreken, zelfs in het geval van een delict op heterdaad, dan hebben ze nooit iets misdaan, ze kunnen nooit vertellen wat er is gebeurd en ze weten nooit wie verantwoordelijk is. In diezelfde zin vinden ook sommige jeugdwerkers van de preventiediensten dat jongeren wel wat meer verantwoordelijkheid aan de dag zouden mogen leggen en daar ook op mogen worden aangesproken. Bovendien gebruiken de jongeren in deze kwetsbare buurten de openbare ruimte écht als ontmoetingsplaats, of zelfs als leefruimte, en zijn daarom ook bijna altijd in groep - net als de politiemensen. In het volgende deel, hebben we het eerst over dat -wederzijdse - groepseffect en vervolgens over een specifiek cultureel aspect waar de professionele actoren vaak op terugkwamen in de interviews: het symbolische gebruik van de politie als vijand in een deel van de jeugdcultuur.

I. Het groepseffect

De jongeren waarmee er spanningen zijn, bevinden zich meestal in groep. Vaak begint een controle initieel bij enkele jongeren, maar omdat het hun buurt is, zijn ze er ook altijd jongeren in de buurt die komen kijken wat er gebeurt. Wanneer het aantal jongeren groter wordt, treedt er volgens veel politiemensen altijd een “groepseffect” op, waarbij jongeren elkaar gaan overtreffen in vrijpostigheid. Wanneer ze er in slagen één jongere te isoleren, door hem mee te nemen naar het commissariaat, verandert de toon volgens meerdere politiemensen meteen.

Jeugdwerkers en politiemensen zijn het erover eens dat een project dat ernaar streeft een positieve impact te hebben op de relatie tussen jeugd en politie, als ambitie moet hebben om beide groepen te tonen dat de andere geen tegenstander is, maar deel van dezelfde samenleving. Het is belangrijk een gemeenschappelijk aanknopingspunt te vinden tussen jongeren en politiemensen - buiten de confrontaties - zodat ze de verschillende lagen van de “tegenstander” kunnen zien.

Beide groepen, daar zijn velen het over eens, hebben totaal verschillende referentiekaders. Ze kennen elkaars leefwereld niet en begrijpen elkaars reacties en acties niet. Integendeel zelfs, beide groepen hebben heel wat vooroordelen over de ander en zien de andere groep ook als een vrij uniforme groep.

Het is echter interessant op te merken dat zowel een politiebeambte als twee jeugdwerkers erop wijzen dat er net heel wat gelijkloopt tussen de twee groepen: de confrontaties hebben iets van twee stadsbendes van jongvolwassenen die de confrontatie aangaan met de andere groep om hun groepsidentiteit te bevestigen en een zeker prestige te verwerven binnen hun eigen groep. Een kanttekening die de drie *interviewees* ook hierbij maken, is dat men deze twee groepen niet over dezelfde kam kan scheren. Politie mensen zijn immers professionals, die opgeleid zijn om tussen te komen, werkzaam zijn binnen een wettelijk kader en hiervoor betaald worden. Jongeren zijn burgers. Volgens één politiebeambte ontstaan er tijdens interventies een “*choc d’inégalité*” op wanneer jongeren die slechts over beperkte middelen beschikken, geconfronteerd worden met leeftijdsgenoten die als politiebeambte een goed loon krijgen. Bovendien is niet alleen hun leeftijd vaak gelijklopend, maar, zoals een andere politiebeambte opmerkt, hebben beide groepen vaak hetzelfde doel: “*il faut rester maître du territoire*” - het territorium te beheersen.

II. Socialisering in politiehaat

Politiemensen kunnen soms handelen vanuit een gebrek aan kennis en *know-how* over het leven in de (kwetsbare) stadsbuurten. Zeer veel van de jeugdwerkers en politiemensen maar ook enkele meisjes spraken tijdens de interviews over de beeldvorming die vooral jonge jongens meekrijgen tijdens hun socialisering. Het gaat dan niet alleen over de socialisering door de *peers* en de verhalen uit de buurt van de generaties boven hen, maar ook door de jongerencultuur die zij aanhangen. De algemene mediaperceptie rond politie, vooral in jongerenculturen zoals *drill rap*¹⁵ en op sociale media, is namelijk “*anti-flic*”.

Dit zorgt ervoor dat ook jongeren die eigenlijk zelf nog een (negatieve) ervaringen hebben gehad met politie, toch een zeer afwijzend discours over politie hebben. De politie haten is ‘in’. Volgens sommige politiemensen lijkt het wel of de ouders, maar ook de “groten”, de oudere jongeren van de buurt, hun invloed op de jongere jongeren verloren zijn. Jongeren luisteren tegenwoordig meer naar wat ze via sociale media binnenkrijgen, vooral van enkele prestigieuze rappers uit Frankrijk. Zelfs hun verkoopstrategie voor cannabis is gekopieerd van Franse *savoir-faire* die ze op sociale media bekijken, en ze houden er een taalgebruik op na dat gaat over “*casser du bleu*”.

Op sociale media circuleert ook heel wat foute informatie rond politie, of toch informatie die geen betrekking heeft op België noch situaties weergeven zoals we die in Brussel kennen, maar betrekking hebben op incidenten of wetgeving uit de Frankrijk of zelfs de Verenigde Staten van Amerika. Volgens jeugdwerkers is het echter zeer moeilijk om dat weer recht te

¹⁵ Drill rap is een vorm hiphop die erg populair is in grootsteden. Op een repetitieve harde beat zetten jongeren expliciete teksten die vaak over geweld, criminaliteit, drugsgebruik, straatleven en sociaal onrecht gaan.

zetten. Desondanks is het volgens een politiebeambte ook belangrijk dat jongeren leren dat de politie ook veel mensen helpt en hen kan helpen moest dat ooit nodig zijn.

Jongeren lijken geen enkel perspectief te hebben, waardoor ze minder te verliezen hebben en openstaan voor de boodschap “*casser pour casser*” die ze volgens politiemensen vinden op sociale media. Deze jongeren lijken vaak de confrontatie te zoeken en zelfs politie op te roepen. Ze spelen kat en muis en de politiemensen gaan erin mee in plaats van het goede voorbeeld te geven. Dit gedrag kan voortkomen uit verveling, maar volgens sommige politiemensen misschien ook om een zeker statuut te bekomen onder de andere jongeren, naar het voorbeeld van “helden” uit de muziekscène en sociale media. Negatieve ervaringen met politiemensen bevestigen deze culturele representaties en voegen er nog een extra laag aan toe. Jongeren delen hun eigen ervaringen bijvoorbeeld op school en socialiseren zo ook andere jongen in hun wantrouwen jegens de politie.

Ouders hebben nog steeds een zekere invloed op de jongeren en dragen volgens veel geïnterviewde politiemensen in zekere zin ook verantwoordelijk voor het gedrag van hun kinderen. Zij worden immers geacht toezicht op hun kinderen uit te oefenen. Andere politiemensen en jeugdwerkers wijzen er echter op dat veel ouders - vaak alleenstaand en geconfronteerd met economische problemen, mentale gezondheidsproblemen of druggebruik - quasi machteloos zijn, “*démunis*”.

2. *Roadmap* naar een andere relatie

In de tweede fase richtten we ons op het identificeren van mogelijke pistes die volgens de geconsulteerde actoren kunnen bijdragen aan het opbouwen van een betere relatie tussen jongeren en politie.

Deze fase was gericht op het ondersteunen van de besluitvorming door lokale overheden. Samen met de terreinactoren werd er geprobeerd om een structureel antwoord op te bouwen dat de gezamenlijke diagnose uit de eerste fase verder uitdiept. Dit leidde tot een actieplan dat ter overweging aan de autoriteiten kan worden voorgelegd.

In dit deel van het rapport stellen we deze voorgestelde pistes voor. Na het toelichten van de methode waarmee wij aan de slag gingen (A), bespreken we de verschillende onderdelen van de *roadmap*. Deze *roadmap* begint met een voorwaarde voor succes: het toepassen van een consequent politiek beleid binnen de organisatie (B). Op basis van deze voorwaarde zijn verschillende stappen naar voren gebracht. Zo werd het omkaderen van identiteitscontroles door de deelnemers geïdentificeerd als een belangrijk middel dat inspeelt op momenten waarop de problematische relatie de meeste verstrekende gevolgen heeft (C). Deze meer procedurele stap zal volgens veel deelnemers aan dit onderzoek echter niet voldoende zijn. Er is meer diepgaand werk nodig om de kloof tussen jongeren en de politie te overbruggen en om deze stap naar een minder problematische relatie te consolideren (D). Pas hierna zou een vorm van klachtenbureau overwogen kunnen worden, om de afgelegde weg als het ware te bestendigen (E).

A. Methode

I. De keuze voor de *Nominal Group Technique* (NGT) met een participatieve twist

De specifieke *Nominal Group Technique* (NGT) waarvoor wij kozen, is een minder bekende techniek binnen het criminologische onderzoek. Het is een zeer gestructureerde groepstechniek die steunt op een combinatie van individuele en groepsfasen. Het doel van de structuur en de individuele fasen is om de groepsdynamiek en de groepsdruk te beperken en ook een plaats te geven aan ideeën van meer introverte deelnemers. Over het algemeen is de techniek erop gericht om elke persoon een gelijke kans te geven om ideeën te genereren, te spreken en hun stem uit te brengen (Macphail, 2001). Door de afzonderlijke fasen krijgen ook de minderheidsstemmen meer ruimte om deel uit te maken van de gegenereerde gegevens. NGT is bijzonder relevant in toegepast onderzoek en geschikt om tot een consensus of een beslissing te komen (Vander Laenen, 2015).

Twee aanpassingen werden aangebracht aan de methode. (1) Gezien wij personen ontmoeten in beperkte groepjes van drie tot twintig deelnemers die elkaar kennen en met elkaar samenwerken of regelmatig samenkomen in de jeugdvereniging, structureerden wij de discussies tijdens de groepsfase niet. De individuele fase garandeerde de inbreng van elkeen. (2) Gezien het participatieve karakter van dit onderzoek, was het belangrijk om zo open mogelijk te communiceren naar de deelnemers. Des te meer omdat wij drie verschillende actoren consulteren die enige achterdocht cultiveren ten opzichte van elkaar. Om deze reden werkten we met zes affiches, elk stelde een niveau van de eerste fase voor. Zes grote niveaus werden voorgesteld aan de deelnemers van de groepsgesprekken: percepties van jongeren en politie; vormen van politie; een aanwezige en toegankelijke politie; omkaderen van interventies; verhogen van transparantie en controle op politie; terugkomen op het verleden.

Bovendien werden alle ideeën en de stemuitslag na elke bijeenkomst door ons toegevoegd aan de affiches. Zo kreeg elke nieuwe groep een idee van wat de vorige groepen hadden aangebracht en konden ze deze voorstellen aanvullen of becommentariëren. Aan de hand van een kleurcode konden de deelnemers bovendien zien welke actor het voorstel formuleerde. De deelnemers apprecieerden deze affiches en de openheid die hierdoor geboden werd.

De bijeenkomst verliep volgens een vast *format* bestaande uit vier fasen, met zowel individuele als groepsfasen, die zich focussen rond één centrale vraagstelling. In het kader van dit onderzoek was de vraag: “Welke veranderingen of acties kunnen een positieve impact hebben op de gespannen relatie tussen jongeren en politie in deze wijk?”. Tijdens de eerste fase werd de methode toegelicht en de centrale vraag gesteld en gekaderd. Deze eerste fase werd aangevuld met het overlopen van de zes niveaus op de affiches die wij - indien mogelijk - op de muren aanbrachten. We stelden de ideeën van de vorige groepen kort voor aan de hand van deze affiches. Daarna volgde een tweede, individuele fase. Op kleurrijke post-its werden de deelnemers uitgenodigd om zoveel mogelijk nieuwe ideeën, concretisering van reeds vernoemde ideeën of aandachtspunten bij bestaande ideeën te noteren. In de derde en langste fase werden deze ideeën één voor één besproken en op de affiches toegevoegd.

Gelijkaardige ideeën of ideeën die elkaar aanvullen werden als clusters opgehangen. In de laatste, vierde fase mocht elke deelnemer individueel stemmen voor de drie ideeën die hem of haar het meest aanspraken. Na de stemming werd er afgerond (gebaseerd op Vander Laenen, 2009).

II. De organisatie van de NGT's

Omwille van het beperkte tijdsbestek van deze studie, kozen we ervoor ons te concentreren op de twee meest kwetsbare buurten van Brussel: de Tulpwijk in Elsene en de Krakeelwijk in Brussel-stad. Het vooropgestelde doel was om negen NGT's te organiseren, met voor elk van deze buurten tenminste:

- Eén groep politiemensen, liefst uit de interventie en van de nabijheidspolitie;
- Eén groep jeugdwerkers, zowel uit de preventiediensten als uit de verenigingen gefinancierd door de gemeenschappen;
- Eén groep jongeren, via de verenigingen of de preventiedienst, liefst tussen 13 en 23 jaar oud.

Het enthousiasme om deel te nemen bleek erg groot. We begonnen de NGT's met het organiseren van de bijeenkomsten met de jongeren. Op deze wijze zouden zij minder beïnvloed worden door de ideeën van de beroepsmensen. We schatten ook in dat dit meer tijd zou nemen om te organiseren, gezien de planning van de verenigingen en jeugdhuizen al rond was. Enkele jeugdwerkers die tijdens de eerste fase geïnterviewd waren, contacteerden ons met de vraag om ook aan de tweede fase te mogen deelnemen. Bovendien werden in de twee buurten gedurende deze periode activiteiten georganiseerd met politie en jongeren waar wij meteen ook voor uitgenodigd werden om te observeren¹⁶. Het onderzoek baseert zich voor deze tweede fase zich op twaalf NGT's:

- Zeven NGT's met jongeren: vier groepen uit de Marollen, twee groepen uit de Tulpwijk en één groep uit de Modelwijk. Het gaat in totaal over 66 jongeren, tussen 13 en 25 jaar oud, 14 meisjes en 52 jongens.
- Drie NGT's met jeugdwerkers: één actief in de Tulpwijk, twee gemengde groepen met jeugdwerkers actief op heel het grondgebied¹⁷. Zestien jeugdwerkers namen deel aan de NGT's.
- Twee NGT's met politiemensen: één groep met patrouilleurs uit het Centrum en één groep uit Elsene met zowel politiemensen uit de wijkwerking als de interventie die zich bijzonder engageren rond dit thema en die als bijzondere eigenschap hebben dat ze veelal in Brussel opgegroeid zijn. Wij zullen naar deze laatste groep vaak verwijzen

¹⁶ We hebben twee activiteiten geobserveerd met jongeren en politiemensen.

¹⁷ De jeugdwerkers van de Marollen nodigden mij uit hun *Copmittee* te volgen. Na de eerste kennismakings-activiteit tussen jongeren en politie kon ik een NGT organiseren met deze groep.

als de “Brusselse politiemensen”. In tegenstelling tot de twee andere actoren werden er grote verschillen vastgesteld bij de voorstellen van deze twee groepen. Wij zullen daarom vaak specificeren welke groep politiemensen wat voorstelde. Zestien politiemensen namen deel aan de NGT’s.

Gezien de eerste fase leerde dat dit onderwerp aansnijden in het kader van onderzoek gefinancierd door de zone gevoelig ligt, werd er besloten de NGT’s met de jongeren niet op te nemen. Wij danken oprecht Madeleine Guyot die zich kon vrijmaken om te helpen bij het nota nemen bij de vergaderingen met de jongeren. Bovendien konden wij rekenen op haar ruime ervaring bij het omkaderen van groepen jongeren om dit tot een productief einde te brengen. De gesprekken met de beroepsmensen werden wel opgenomen.

De NGT’s duurden tussen veertig minuten en drie uur: vooral naar het einde toe, wanneer er meer en meer ideeën van andere groepen te vertellen waren, duurde de eerste fase langer. Het viel ook op dat vooral de jeugdwerkers en de groep politiemensen uit Elsene de tijd namen om over elk idee uitgebreid te debatteren. Het is duidelijk een onderwerp dat voor velen urgent is.

De affiches werden gaandeweg volgeschreven met ideeën. Er was maar één affiche die opmerkelijk langer leeg bleef: de affiche “terugkomen op het verleden/trauma’s”. Deze hebben we na negen bijeenkomsten dan ook doorstreept, om deze te vervangen door een “politieke dimensie”. Hier kwam echter reactie op: volwassenen drukken erop dat dit belangrijk is, maar, op enkele politiemensen na, kwamen er geen concrete pistes naar voren. De focus van deze NGT’s was het formuleren van concrete voorstellen en het reageren op voorgestelde ideeën van andere groepen. Niemand was verplicht om op alles te reageren (tegen de laatste NGT’s was dit ook schier onmogelijk gezien de meeste posters echt vol voorstellen stonden). Wij presenteerden de voorstellen van de andere groepen, zonder alle gegeven voorbeelden op te sommen, zodat de andere groepen deze mee in beraad konden nemen en, indien gewenst, hier ook op zouden kunnen reageren. Hoewel wij steeds probeerden om zo concreet mogelijke voorstellen en voorbeelden te laten formuleren, bleven sommige ideeën vrij vaag.

De stemming was weer individueel. Om de groepsdruk te temperen bij een luidop stemmen, maar ook om vooral (maar niet alleen) de groepen jongeren toe te staan op te staan en rond te lopen, kreeg iedereen drie *post-its* om te kleven bij de drie ideeën die hem of haar het meest nuttig en prioritair leken. Meestal werd er gestemd voor de ideeën die besproken waren tijdens de betreffende NGT, maar een aantal keer kozen deelnemers ook voor ideeën van vorige groepen. Vaak gingen de stemmen naar heel specifieke projecten, niet zelden het project voorgesteld door de persoon die er op stemt. “Kiezen is verliezen”, klinkt het spreekwoord, en vooral voor de jeugdwerkers en de politiemensen was deze fase frustrerend: ze meldden vaak dat alles belangrijk is wanneer men tot een structurele verandering wenst te komen. Verschillende keren vertrokken jongeren al vooraleer ze hun stem uitbrachten, voornamelijk wanneer ze elders verwacht werden. Slechts 54 jongeren brachten hun stem uit.

Na deze zeer aangename discussies, die steeds in een zeer constructieve sfeer verliepen, analyseerden we de voorstellen verder: sommige ideeën kwamen immers terug op meerdere

affiches. De pistes die wij hier voorstellen, werden opgesteld aan de hand van de discussies en kennen - hopelijk - een leesbaar en gestructureerd verloop.

III. De analyse van de NGT

We hebben een kwalitatieve analyse uitgevoerd van het discours van de deelnemers. Deze analyse is bedoeld om de standpunten van de verschillende actoren te belichten: jongeren, politiemensen, jeugdwerkers. Eerst werden de voorstellen geanalyseerd die in enkele woorden waren samengevat op de post-its, evenals de toelichting en de argumenten rond deze voorstellen. Tijdens deze analyse bleek dat sommige van deze voorstellen, soms geplakt op verschillende posters, elkaar aanvulden of nuanceerden. De voorstellen werden zo versmolten tot meer samenhangende pistes, rekening houdend met het discours dus. Aanvullend werd er ook rekening gehouden met het relatieve aantal stemmen dat elk type actor toekende aan de verschillende voorstellen die in de piste opgenomen werden omdat deze stemmen mee een indicatie geven van het belang dat de actoren hechten aan deze voorstellen. Verwante pistes werden op hun beurt gegroepeerd per gelijkaardig thema. Deze groepering wijkt dus af van de niveaus die initieel op de posters werden vermeld.

De discoursanalyse onthulde dat voor de deelnemers de volgorde van deze families van pistes belangrijk is: bij sommige pisten werd er soms expliciet vermeld dat deze zouden gerealiseerd moeten worden vooraleer andere pistes een effect kunnen tweebrengen. Om deze reden stellen we deze families van pistes voor als fases die op een routekaart, of *roadmap*, worden geplaatst. We hebben zo de zes niveaus die aan de deelnemers in de eerste deel van het onderzoek werden gepresenteerd, teruggebracht tot vier fases. Bij het voorstellen van de *roadmap* wordt voor elke fase de verschillende pistes besproken die in deze fase gegroepeerd werden.

Zo werd het duidelijk in de toelichting van de ideeën die de basis vormen van de fase van “volledige integratie in het politieke en organisatorische kader” dat deze fase door de actoren uit de sociale en politiesector wordt gezien als een voorwaarde voor de andere fases. Dus zetten we deze fase bovenaan. Dit groepeert voorstellen van de poster “terugkomen op het verleden/trauma’s”, die door de deelnemers echt werd getransformeerd tot een verzameling van meer organisatorische en politieke voorstellen. Sommige ideeën komen ook van de posters “percepties van jongeren en politie” en “een aanwezig en toegankelijke politie”.

Jongeren en sommige jeugdwerkers drongen sterk aan op de noodzaak om de controles te omkaderen, zowel in hun discours als in hun stemmingen. We stelden vast dat voor jongeren politiecontroles (en vooral hun *modus operandi*) de belangrijkste bron van spanning zijn in de relatie met de politie. In deze fase hebben we ideeën verzameld van de poster over “interventies omkaderen”, evenals voorstellen van de posters “vormen van politie” en “verhogen van de transparantie”.

De drie actoren hadden een schat aan ideeën voor de derde fase van de *roadmap*, “het bestendigen van een constructieve relatie”, die tot doel heeft een betere wederzijdse kennis te bevorderen. Voorstellen, sommigen “origineel”, bedacht door de sprekers, maar vaak

geïnspireerd door bestaande initiatieven, stroomden binnen. We vonden ze terug op de affiche "percepties van jongeren en de politie", alsook op de affiches "vormen van politie" en "aanwezig en toegankelijke politie". Deze ideeën bieden constructieve perspectieven die voor veel van de deelnemers belangrijk zijn, hoewel verschillende deelnemers benadrukken dat de uitvoering ervan afhankelijk is van de voorstellen van de vorige fasen.

De laatste fase heeft betrekking op "de andere organisatie van de sociale reactie op politiegeweld", een aspect dat aan de orde kwam in een deel van de poster "het verhogen van de transparantie en controle van de politie". We vonden hieromtrent minder pistes in de NGT's en deze kregen minder stemmen. Uit de analyse blijkt dat deze fase door een zeer groot deel van de deelnemers als eerder secundair beschouwd wordt. Terwijl sommige deelnemers deze ideeën presenteerden als de "kers op de taart" die het transformerende effect van de eerste drie stappen zou kunnen versterken, gaven anderen duidelijk de voorkeur aan om meer preventief te werken om conflicten te voorkomen. Een deel van de jeugdwerkers, evenals sommige jongeren, drongen aan op het voorstel om de procedure voor het indienen van klachten voor jongeren aan te passen. De helft van de jongeren, evenals een klein deel van de politiemensen, stelt vooral alternatieven voor op het strafrechtstelsel als sociale reactie wanneer een jongere denkt dat hij of zij slachtoffer is van politiegeweld.

Voor elk idee hebben we de stemmen samengevoegd die werden uitgebracht voor de verschillende goedgekeurde voorstellen binnen een bepaalde piste. Dit stelde ons in staat om de relatieve belangrijkheid van de pistes die aan het einde van elke NGT naar voren werden gebracht, te benadrukken en zo de analyse van de opmerkingen van de deelnemers aan te vullen. We hebben rekening gehouden met het totale aantal stemmen die voor elke piste werd uitgebracht om ze binnen de verschillende stappen te rangschikken. Echter, het samenvoegen van de voorstellen in een meer uitgewerkte piste, evenals het vroege vertrek van sommige jongeren voor de stemming, heeft ertoe geleid dat het absolute aantal stemmen niet langer echt de positie van de groep weerspiegelt en daarom niet als zodanig wordt overgenomen.

B. Een volledige integratie in de politieke en organisationele beleidskeuze

De problematiek van de moeilijke relatie tussen jeugd en politie moet voor vele deelnemers, zowel jeugdwerkers als jongeren en sommige politiemensen, absoluut gezien worden in een breder maatschappelijk perspectief: hoe gaat de maatschappij om met de jeugd? Twee opmerkingen, gemaakt door enkele deelnemers, zijn erg belangrijk om in het achterhoofd te houden bij het kaderen van de voorstellen van de deelnemers.

Ten eerste: is het niet logisch en zelfs heilzaam dat jongeren in opstand komen tegen vormen van autoriteit? Enkele jeugdwerkers wijzen hier heel expliciet op: het afwijzen van de volwassenen is sowieso een noodzakelijk element bij het opgroeien. Elke jongere dient zich af te zetten tegen zijn ouders en tegen de personen die hem een kader geven. Een van de politiemensen haalt aan dat dat evolutionair zo gegroeid is. Alleen een jongere die pubert en zich afwendt van zijn ouders heeft voldoende motivatie om de jungle te trotseren om zo een andere partner te vinden. Het afzetten van de jongeren ten opzichte van de politie is dus

enigszins normaal voor verschillende professionele deelnemers, en zelfs - vanuit een evolutie-perspectief - een goede zaak. Wel moet die jongere liefst zoveel mogelijk omkadert worden zodat hij wel blijft verder groeien binnen de maatschappij.

Bovendien blijven jongeren als groep in zekere zin steeds jong en onwetend en zijn jeugdwerkers en politiemensen geroepen om een steeds opnieuw beginnen met elke nieuwe groep die 14 wordt. Werken met jongeren betekent ook om te aanvaarden dat zij met de regelmaat van de klok keuzes in vraag zullen stellen, maar ook limieten zullen testen en fouten zullen maken. Het is aan de volwassenen om met geduld voor een regelmatig en coherent kader te zorgen.

Ten tweede: hoe komt het dat bepaalde jongeren elkaar systematisch terugvinden in de openbare ruimte? In de meeste gevallen is dit volgens meerdere deelnemers, voornamelijk jeugdwerkers, geen keuze voor de straat, maar een gebrek aan andere mogelijkheden als gevolg van het functioneren van het onderwijs, de arbeidsmarkt, de woonmarkt en een afgebouwde sociale politiek. Rellen of opstandjes vanwege jongeren tegen politie worden door enkele jeugdwerkers gekaderd als een reactie vanwege de jongeren op hun achtergestelde positie. De politie wordt gezien, en dat blijkt ook meerdere keren uit de gesprekken met jongeren uit de eerste en tweede fase, als de vertegenwoordiger van een staat die hen en hun ouders niet altijd veel mogelijkheden biedt.

Deze twee opmerkingen leiden ertoe dat de *scope* van de pistes in dit project beperkt is: op aanbevelingen die de lokale overheid overstijgen werd tijdens de NGT's niet verder ingegaan.

Verschillende professionele actoren drongen aan op de volgende imperatief: **Om enige impact te generen zal het project gedurende een zekere tijd geïmplementeerd moeten worden**, met namen lang genoeg opdat jongeren er vertrouwen in hebben dat het de zone en de burgemeesters menens is, ook als de jongeren soms in opstand komen of minder gepast reageren.

In de beide buurten die de focus vormde van deze tweede fase van het onderzoek komt ook duidelijk naar boven dat er een bijzondere rol is die gespeeld wordt door het **urbanisme**. Voor beide buurten werd dat urbanisme telkens door een actor (in het ene geval door een jeugdwerker, in het andere geval door een politiebeambte) gezien als een belangrijk element in de moeilijke relatie tussen jongeren en politie. De buurt- of dan toch het centrale plein - zorgt voor een gevoel van opgesloten te zijn. Het urbanistische kader zorgt ook voor een gevoel van onveiligheid bij de bewoners. Bovendien zorgen recentere mobiliteitsplannen ook voor extra spanning: politiemensen melden dat door mobiliteitsveranderingen patrouilles vaak rond de twee appartementsblokken van de Tulpwijk rijden om zich naar oproepen te begeven. Aan het Krakeelplein is het zo dat wagens slechts via één weggetje het plein kunnen bereiken. Zeker vanaf een bepaald uur weet de buurt dat een auto die via die straat rijdt eigenlijk een politiewagen is. Dit zou ervoor zorgen dat hinderlagen aanleggen eenvoudig is.

Dit neemt niet weg dat er in PolBru reeds lang verschillende projecten en initiatieven lopen die proberen te werken aan een meer constructieve relatie tussen de politie en de jongeren in kwetsbare buurten.

I. Werken met jongeren: nooit een rechte lijn naar succes

We zullen eerst enkele initiatieven presenteren waarover veel actoren vertelden en die hun streven naar meer coherentie aantonen. Dit zijn interessante initiatieven, waarvan sommige zeer ambitieus zijn, maar ook deze projecten kennen soms problemen. Het is inderdaad niet gemakkelijk om met jongeren te werken en er kan altijd een *set-back* optreden.

Een eerste initiatief dat vaak door verschillende politiemensen wordt genoemd, is de organisatie van de politiekadetten van de zone¹⁸. Deze kadetten weten ook enkele jongeren uit de kwetsbare buurten te bekoren. Er was echter een voorval met een gemotiveerde kadet uit een kwetsbare “runner-up”-buurt die al enkele maanden actief meedeed maar uiteindelijk uitgesloten werd nadat hij meedeed met rellen waarbij jongeren uit zijn buurtslaags geraken met de politie. Meerdere politiemensen die betrokkenen zijn bij de kadettenwerking vinden dit een moeilijk verhaal. Hoewel de uitsluiting te begrijpen was omdat meerdere collega’s anders geen vertrouwen meer zouden hebben in de werking, vinden ze het spijtig zo een brug naar deze buurt verloren te hebben. Het toont voor hen ook aan hoe moeilijk het is voor individuen om in te gaan tegen een groepsdynamiek.

Een ander type initiatief dat vaak als voorbeeld wordt aangehaald om te werken aan de relatie tussen jeugd en politie is dat van de participatieve dynamiek, die verschillende keren in de Tulpwijk is opgezet. In 2018 werden de jongeren van de Tulpwijk onderworpen aan intensieve controles, aldus jeugdwerkers. Deze controles volgden op klachten van burens. De straathoekwerkers van de preventiedienst en de AMO’s richtten vervolgens een sociaal werk op met de jongeren. Dit leidde tot het opstellen van een reeks ideeën en aanbevelingen formuleerde om de gespannen situatie te veranderen. De oudere jongeren en enkele jeugdwerkers die over dit initiatief vertelden, vertelden echter dat ze hier verder weinig over hadden gehoord of gemerkt.

In de herfst van 2019 was er een nieuwe confrontatie toen politie massaal het openingsfeest van het nieuwe jeugdhuis kwam opbreken. Dit ging volgens meerdere aanwezigen (jongeren

¹⁸ Eén van de paradepaardjes van de zone waar velen ons enthousiast over spraken, zijn de kadetten van “POLBRU CADETS”. Sinds 2019 kent PolBru een kadettenwerking die omkaderd wordt door -zeer gedreven- vrijwillige politiemensen uit verschillende diensten. Het doel van deze werking is niet alleen om de vooroordelen van de jongeren ten opzichte van de politie weg te werken, noch om alleen maar als “inloopstage” te dienen naar een keuze voor de politieopleiding. Gedurende één jaar, van de zomerstage tot het defilé op 21 juli, komen deze jongeren regelmatig samen in hun eigen uniform. Zij krijgen een vorming, bijvoorbeeld in eerste hulp, en zetten zich samen in voor maatschappelijke doelen. Voor de verantwoordelijken van de POLBRU CADETS is het een breed doel om de jongeren, gedurende deze integratie, de politie te laten ontdekken, een positieve band te creëren met de politie, meer solidair te worden met anderen in de maatschappij, verantwoordelijkheid op te nemen en geëngageerd te zijn. Wonen in Brussel of op het gebied van PolBru is niet noodzakelijk. Sinds de eerste lichting van 2019 namen reeds 177 jongeren deel (voor de editie van 2023), waarvan velen uit Brussel komen en enkelen uit de buurten waar er meer spanningen zijn tussen jeugd en politie.

en jeugdwerkers) gepaard met geweld, ook ten opzichte van jeugdwerkers. Onder impuls van het jeugdwerk en enkele politiemensen, werd er een soort bemiddeling opgestart. Een specifieke politiebeambte van de Tulpwijk deed zeer interessant werk om jongeren aan te spreken en aan te zetten hun verwachtingen en moeilijkheden aan de burgemeester over te maken. Er vonden drie à vier ontmoetingen plaats tot dit initiatief werd onderbroken door de lockdowns in 2020. Aan het einde van de Covid-periode, die samenviel met een grotere publieke aandacht voor de *Black Lives Matter*-beweging, was er een poging tot bemiddeling in het gemeentehuis tussen jongeren en politiemensen. Deze liep uit op een sisser toen er meer jongeren opdaagden dan voorzien. De bemiddeling werd gestopt. In augustus 2022 werden de jongeren - en de jeugdwerkers - gefilmd door enkele buurtbewoners en de video werd met negatieve commentaren gepost op hun Instagram-pagina *la tulipe fanée*. Naar aanleiding hiervan kwam er ook een reportage door RTL over de problemen van de wijk, die breed overgenomen werd door andere media. Als reactie verklaarde de burgemeester dat er meer moest gepatrouilleerd worden in de wijk. Zowel jongeren als politiemensen en jeugdwerkers onthouden van deze periode dat de klachten afkomstig zouden zijn van twee buurtbewoners, dat er geen reactie kwam op het schenden van het recht op afbeelding door de Instagram-pagina, geen poging tot bemiddeling waarbij er gewerkt zou kunnen worden met de klagende burens. De jongeren voelden zich diep gestigmatiseerd en opzijgeschoven. Het toonde voor velen dat pogingen tot luisteren naar de jongeren niet echt prioritair zijn. Bij de minste moeilijkheden zijn zij de lastposten die storen door hun aanwezigheid. Het discours van de jongeren in Tulp wordt meer dan elders gekarakteriseerd door cynisme ten opzichte van politiek.

In de Marollen loopt sinds enkele maanden een project waarbij enkele politiemensen samen met het jeugdcentrum *Renards* van BRAVVO, AMO C.A.R.S en *MJ Club des jeunes* de handen in elkaar sloegen om een ontmoeting te organiseren tussen jongeren en politiemensen uit diverse operationele diensten. Het doel is om een soort structureel platform te organiseren waar jongeren en politie elkaar kunnen ontmoeten rond thema's die zij zelf belangrijk vinden. Deze ontmoetingen worden voorbereid door de jeugdwerkers met de jongeren, maar ook door een sturingscomité met jeugdwerkers en sociale werkers uit de buurt (actief op onderwijs en mentale gezondheidszorg). Samen zorgen zij voor een inhoud die voor alle actoren zin heeft. Zo was het eerste thema voor de ontmoeting het voorleggen van enkele uitgeschreven situaties zoals deze beleefd werden door jongeren om er dan in kleine groepjes over te discussiëren met politiemensen. Het stuurcomité hoopte ook om zo bij te dragen aan een groter bewustzijn bij de politiemensen van de beleving van interventies door de jongeren. De eerste bijeenkomst werd echter geannuleerd vanwege onenigheid over de methode: terugkomen op het verleden en de aanwezigheid van de politie in de buurten "rechtvaardigen" werd volgens het gemeentebestuur niet wenselijk geacht. Bovendien was de administratie van mening dat de aanwezigheid van een externe persoon als bemiddelaar tussen de twee partijen noodzakelijk was. Na deze aanpassingen vond de bijeenkomst uiteindelijk plaats, tot grote tevredenheid van politie, jongeren en hulpverleners.

Deze incidenten werden door de geïnterviewde actoren gebruikt om te benadrukken dat een **meer structurele aanpak een duidelijker en consistentere beleidskader vereist** – een keuze die sommige jongeren, jeugdwerkers en politiemensen momenteel niet zouden vaststellen.

II. Een klare politieke en organisationele communicatie als essentiële voorwaarde

Zoals de bovenvermelde initiatieven aantonen, testen beide gemeentes en de politiezone onweerlegbaar projecten uit die werken rond de relatie tussen jongeren en politie, soms op eigen initiatief, soms als deelnemer. Vooral de politiemensen en de jeugdwerkers wijzen erop dat de vele lopende initiatieven en projecten echter van beperkte duur zijn. Voor hen is het essentieel om verder te gaan op de ingeslagen weg maar ook om af te stappen van een projectwerking en dit eerder te laten uitgroeien tot een duidelijke politieke en organisationele keuze. De jeugdwerkers en de politiemensen vragen om duidelijke lokale richtlijnen op te stellen en te communiceren en deze dan vervolgens coherent op te volgen, eventueel per wijk. Een gebrek aan coherentie wordt volgens de jeugdwerkers ook direct afgestraft door de jongeren: zij verliezen dan hun vertrouwen.

Ook de politiemensen vragen om meer coherentie. Ze weten weliswaar dat er van hen wordt gevraagd om, naast vele andere taken, een constructieve relatie met de bevolking op te bouwen. Veel politiedeelnemers, vooral binnen de BTI-teams, zijn echter van mening dat er te veel prioriteiten zijn om een coherent beleid in daden om te zetten. In de politiepraktijk kunnen prioriteiten en richtlijnen soms met elkaar botsen. Zo kan de strikte handhaving van de regelgeving met betrekking tot het gebruik van scooters, de strijd tegen drugshandel en de omgang met de bevolking of jongeren tegenstrijdig zijn, vooral omdat een deel van de bevolking een negatief beeld van jongeren heeft. In de ruimte die gelaten wordt door deze spanning tussen verschillende prioriteiten, vindt een deel van de politiemensen dat veel collega's de voorkeur geven aan andere prioriteiten dan deze om te werken aan een constructieve relatie met de jongeren.

Een standvastige en duidelijke keuze, ook bij tegenwind

Tijdens de NGT- groepen werd er voorgesteld om het werken aan het (her)opbouwen van de relatie tussen jongeren en politie in kwetsbare buurten als een **prioriteit voor het politiebeleid** op te nemen. Volgens de mensen met wie wij spraken, zouden er enkele aspecten moeten worden meegenomen bij het uittekenen van dat beleid: het definiëren van de democratische waarden van de politie, en dan vooral van “wie erbij hoort”, maar ook het definiëren van wat een acceptabel gebruik van de openbare ruimte is (naast het respecteren van het gemeentereglement).

Een politiebeambte verdedigt met passie de noodzaak om een sociaal en politiek debat te voeren over **wat het vandaag betekent om Belg** te zijn. Multiculturaliteit is vandaag een belangrijk onderdeel van de identiteit, binnen België maar ook specifiek binnen Brussel. Dit debat kan de sociale cohesie versterken door in te zetten op wat ons bindt en door op een actievere wijze de strijd aan te binden tegen racisme. Een dergelijk debat (dat verder reikt dan PolBru) kan dan ook worden doorgetrokken binnen de zone. Welke waarden zijn belangrijk voor de Brusselse en Elsense politie? Hoe komt het dat sommige politiemensen vandaag nog steeds durven spreken van “*dat volk*” of van “*Marokkanen*” alsof dat niet gewoon allemaal Belgen zijn, en alsof we een Belg zouden kunnen herkennen aan uiterlijke kenmerken?

De geïnterviewde politiemensen, die zelf vinden dat ze een meer divers profiel hebben, zeggen dat er naar hun mening weinig of niets gedaan wordt tegen collega's die ook intern venijnige of zogenaamde "humoristische" opmerkingen maken over hun diversiteit en het feit dat zij daarom niet helemaal tot de politie behoren. Deze feiten worden volgens hen namelijk zelden gemeld, wat zij beschouwen als een gevolg van de grote loyaliteit binnen de politieorganisatie¹⁹. Volgens hen is de rol van de omkadering hierbij cruciaal. Te vaak, zeggen deze politiemensen, die uit verschillende brigades en verschillende diensten komen, komt de omkadering niet tussen en laat men het gebeuren. Er is echter een belangrijke rol weggelegd voor de omkadering van deze politiemensen: het is aan hen om een cultuur te creëren waarin geen ruimte is voor racistische uitingen. Een politiebeambte stelde daarom voor om een "nultolerantie" uit te vaardigen, met als doel op elke vorm van racisme te reageren, inclusief kantje-boordje-opmerkingen en ongepaste grappen.

De vraag **wat openbare orde precies inhoudt**, en specifiek wat een aanvaardbaar gebruik van de openbare ruimte is, wordt door de betrokken actoren gezien als een punt dat het beleid dringend zou moeten verduidelijken. Jeugdwerkers en jongeren in het bijzonder, vragen zich af of deze ruimte echt alleen bedoeld is om zich te verplaatsen of dat het ook deel uitmaakt van het openbare leven van de stad. En, als het deel uitmaakt van het openbare leven, mag die ruimte dan alleen worden gebruikt voor commerciële activiteiten, of ook als ontmoetingsplaats? Het gebruik van de openbare ruimte verschilt van buurt tot buurt omwille van urbanistische maar ook socio-economische verschillen tussen buurten. Welk gebruik van de openbare ruimte aanvaardbaar is voor de verschillende groepen, bewoners én jongeren, zou het onderwerp kunnen uitmaken van een publiek debat.

Als men aanvaardt dat de openbare ruimte ook een ontmoetingsfunctie heeft, waarom is het dan problematisch dat jongeren elkaar daar ontmoeten? En als ze elkaar daar dan ontmoeten, is een zeker niveau van geluid dan niet logisch? Als een speelplein vroeg sluit, is het dan aanvaardbaar (of niet?) dat jongeren voetballen op straat? Verschillende NGT-groepen, vooral jongeren en jeugdwerkers, stelden deze vragen in reactie op de klachten van sommige buurtbewoners en de redenen die soms gegeven worden voor identiteitscontroles. Verschillende jongeren vinden dat buurtbewoners en politie zouden moeten kunnen aanvaarden dat ook jongeren zich in de openbare ruimte mogen begeven en dat deze ruimte niet alleen dient om zich te verplaatsen. Jongeren ontmoeten hier gewoon hun vrienden en chillen er samen. Voor de groep Brusselse politiemensen hangen deze vragen samen met het zeer verschillende beeld dat veel van hun collega's die afkomstig zijn uit landelijke streken hebben van de "openbare orde" (een lege ruimte) en hun eigen invulling hiervan.

Voor de deelnemers, zowel politiemensen maar ook jeugdwerkers en jongeren, die hierover spreken, is dit een belangrijk element en is "kiezen verliezen": men kan niet alles doen. Dit wil zeggen dat deze principes - het bestaan van een Brusselse (Belgische?) identiteit die multicultureel en *multicolor* is, en het aanvaarden dat de openbare ruimte er ook is voor sociale activiteiten en niet alleen om zich te verplaatsen - moeten meespelen wanneer politie

¹⁹ Dit aspect is niet eigen aan PolBru. In het kader van een reeks denkoefeningen ter gelegenheid van de Staten-Generaal van de politie, werd vastgesteld dat ook een grote groep politiemensen uit verschillende politiezones deze ervaring delen en dit een belangrijke uitdaging vinden voor de politie van de toekomst (Bensaïd et al., 2023).

of de burgemeester reageert op klachten. Op basis van deze verduidelijking zou de burgemeester dan ook kunnen besluiten om te reageren op bewonersgroepen die ten strijde trekken tegen jongeren, en antwoorden dat het vertrekpunt moet zijn dat jongeren ook bij de samenleving en het plein horen, en dat hun aanwezigheid op het plein niet op zich problematisch is.

De actoren bespraken ook de noodzaak om dat lokale politiebeleid ten minste duidelijk naar alle betrokkenen (politie, jeugdwerkers, jongeren en bewoners) te **communiceren**. Zo weten deze verschillende actoren wat de prioriteiten zijn voor dit beleid en wat de rol is van de verschillende diensten van politie, jeugdwerk en preventiewerk en hoe deze elkaar aanvullen. Ook het sociaal overleg georganiseerd door de vereniging "Jeugd en Stad" (JES) gaat in die richting (JES, 2023). Wanneer de rol en het doel van de politie- interventies duidelijker gekaderd worden, zou de legitimiteit van de politie kunnen toenemen. Zowel intern als extern moet er vervolgens door de verschillende professionele actoren duidelijk gecommuniceerd worden over de beleidskeuzes. Transparantie helpt immers om vertrouwen, een voorwaarde voor legitimiteit (Hough, 2021) te doen toenemen. Politie mensen wijzen erop dat duidelijke keuzes maken in het politiebeleid ook een duidelijke communicatie hierover vraagt naar de bevolking, zodat hiernaar verwezen kan worden bij bepaalde oproepen, waarin wordt aangegeven dat deze of gene oproep minder of geen prioriteit zal krijgen (of er op een andere manier dan gevraagd op zal gereageerd worden).

Enkele jeugdwerkers stellen voor om bewoners en jongeren maar ook de jeugdwerkers en de politiemensen te betrekken bij deze beleidskeuzes en zo een **participatief lokaal preventie- en repressiebeleid** tot stand te laten komen. Jongeren, politie en bewoners zouden samen moeten definiëren wat een prioriteit is op het gebied van veiligheid en de verantwoordelijkheid moeten delen om hieraan te werken. Een jeugdwerker stelt voor dat de *Méthode de la préoccupation partagée*²⁰, een vorm van herstelgericht groepsoverleg dat voornamelijk gebruikt wordt in het kader van de aanpak van pesten op school, een inspiratiebron zou kunnen zijn. Een school is, net zoals een buurt, een groter geheel waar verschillende actoren op verschillende momenten een verschillende rol hebben. Ook het wijzen op de rol en de verantwoordelijkheid van de *bystander* lijkt hem beloftevol in het kader van politiegeweld of controles.

Vooral binnen het jeugdwerk vinden de deelnemers het erg belangrijk om ook samen te werken met bewoners. Buurtbewoners moeten minstens geïnformeerd worden over evenementen en acties die ondernomen worden met de jongeren. Nog meer aangewezen zou het volgens vele deelnemers zijn om ontmoetingen te organiseren tussen bewoners, jongeren, jeugdwerkers en politiemensen. Men is zich er wel van bewust, omwille van de pogingen hiertoe, dat het niet eenvoudig is om de buurtbewoners hiervoor te motiveren. Samen zouden ze dan evenementen op poten kunnen zetten, maar ook een ruimte kunnen

²⁰ <https://www.preoccupationpartagee.org/>

voorzien waar moeilijkheden uitgeklaard kunnen worden, bijvoorbeeld in *des espaces paroles*. Dit zou dan eventueel kunnen plaatsvinden in de toekomstige LISA²¹ in Elsene.

In beide buurten melden de politiemensen dat sommige bewoners niets (durven te) zeggen tegen de jongeren en bij het minste ongenoegen de politie bellen. Dat ongenoegen gaat dan voornamelijk over angst, geluidsoverlast, onveiligheid... Bewoners zouden de jongeren onder begeleiding kunnen ontmoeten, opdat ze daarna zelf iets durven te zeggen tegen de jongeren als hun gedrag hen stoort. Zo kunnen ze dan leren om hun eigen problemen op te lossen in plaats van bij het minste de politie te bellen. De politiemensen vinden dat bewoners soms wel meer sociale controle zouden moeten durven uitoefenen.

In dit kader vragen sommige jeugdwerkers zich af of er geen andere sociale actoren gecreëerd en gefinancierd kunnen worden die ook buiten de kantooruren kunnen tussenkomen in de buurten. Dit vergt een degelijke financiering en een duidelijk kader voor deze functie. De deelnemers denken hierbij aan het creëren van “ambassadeurs van sociale vrede” (*ambassadeurs de la paix sociale*) per wijk: gemengde patrouilles van politiemensen en sociale actoren maar ook jongeren en ouders of ouderen die op basis van onderlinge afspraken kunnen beslissen wie waar als eerste tussenkomt.

Valorisatie van acties & vrijmaken van werktijd

Die duidelijke politieke keuze moet ook intern verder geïmplementeerd worden. De politiemensen die wij interviewden tijdens de eerste ronde of die deelnamen aan de groepsfase kwamen er meerdere keren op terug: werken op de relatie tussen jongeren en politie vergt veel inzet van politiemensen uit de verschillende afdelingen van de zone. Het lijkt dan ook evident dat bij een **structurele implementatie van de relatieopbouw met jongeren** (en de kwetsbare buurten in het algemeen) deze taak ook wordt toegevoegd aan het takenpakket van bepaalde functies en dit ook mee wordt opgenomen in de evaluatie van de betrokken politiemensen. De zeer gedreven politiemensen uit één van de twee groepen die wij ontmoetten zijn hier zeer formeel over: er is een absolute nood om dit perspectief te integreren binnen het functioneren van de organisatie. Alleen zo kan men een wezenlijke verandering tot stand brengen die structureel is en het huidige stadium van de (weliswaar zeer sympathieke en vaak interessante) “projectjes” overstijgen.

Het inbedden van de relatieopbouw met jongeren vergt ook het **operationeel uitdenken** van wat in welke buurten zin heeft en hoe dat te bereiken. PolBru zou er bijvoorbeeld voor kunnen kiezen om verder te gaan door regelmatig ook “trage” interventieteams uit te sturen in bepaalde buurten waarbij de brigade zich (voor een deel) te voet verplaatst. Dit werd ook voorgesteld door de jeugdwerkers en kan ook een antwoord bieden aan de verzuchtingen van de jongeren om politiemensen te zien die vaak terugkomen. Dit staat echter niet synoniem met een gewone brigade enkele uren een vaste patrouille te laten uitvoeren op een

²¹ Een LISA is een “Local Integrated Security Antenna” of een “lokaal geïntegreerde veiligheidsantenne”. Het is een systeem dat door Safe.Brussels wordt aangemoedigd om een *one-stop-shop* voor veiligheid en preventie binnen een buurt te creëren die ook kan dienen als ontmoetingsplaats voor de buurtbewoners.

plein. Deze taak, om “vogelverschrikker” te spelen”, levert eer noch roem op voor deze politiemensen.

Een toevoeging van deze opdracht aan het takenpakket betekent ook dat de politiezone **tijd** moet voorzien binnen de werktijd, niet alleen voor buurtregisseurs of wijkinspecteurs, maar ook voor de interventieteams. Het is immers deze laatste groep die door de jongeren geciteerd werd als politiemensen die zij graag zouden willen ontmoeten en (er)kennen. Concreet vergt dit voor dit aspect het herdenken van de tijdsverdeling van de BTI.

Een toevoeging van deze opdracht aan het takenpakket betekent ook dat de politiezone **tijd** moet voorzien binnen de werktijd, niet alleen voor buurtregisseurs of wijkinspecteurs, maar ook voor de interventieteams. Het is immers deze laatste groep die door de jongeren ook geciteerd werd als politiemensen die zij graag zouden willen ontmoeten en (er)kennen. Concreet vergt dit voor het stuk het herdenken van de tijdsverdeling van de BTI.

Bovendien vinden meerdere politionele deelnemers dat de inzet voor de lopende projecten niet (altijd) **gevaloriseerd** wordt op dit moment. Vandaag beschrijft een deel van de politiemensen uit de NGT's die een bijzonder engagement tonen ten aanzien van deze prioriteit definiëren, zich als buitenbeentjes binnen de politiezone. Als de politiezone structureel en professioneel wil werken aan het opbouwen van het vertrouwen van en in jongeren, dan moeten deze specifieke *soft-skills* ook gecultiveerd en gevaloriseerd worden. Zo zou het werken aan een evenwichtige relatie met de bevolking (jong en minder jong) bijvoorbeeld kunnen leiden tot een bepaalde status. Dat wil zeggen dat ze meegenomen moeten worden in de evaluatie. De jeugdwerkers benadrukken dat het ondertussen genoegzaam is bewezen dat positief optreden meer zoden aan de dijk brengt. Zij stellen daarom voor om politiemensen na een problematische interventie of een slechte evaluatie via een vormingsplan te coachen naar een betere houding op het terrein. Idealiter wordt dit vormingsplan volgens de jeugdwerkers mee opgesteld door jongeren en sociaal werkers.

Sommige jongeren wijzen erop dat het kiezen om het werken aan een constructieve relatie tussen jongeren en de politie als een politieke en organisatorische prioriteit te verheffen, vraagt dat politiemensen niet langer “quota's” zouden krijgen voor een aantal processen-verbaal dat ze zouden moeten opstellen. Deze jongeren zijn er inderdaad van overtuigd dat politiemensen quota's krijgen, richtlijnen van hoeveel processen-verbaal ze per dienst moeten opstellen, en dat de politiemensen daarom jongeren stalken om toch maar een proces-verbaal voor drugbezit op te kunnen stellen. Zij zouden liever zien dat de patrouilles zich focussen op alle vormen van geweld en seksueel geweld. Hoewel dergelijke quota niet opgelegd worden, vertellen politiemensen dat het opstellen van processen-verbaal voor veel politiemensen als een bijdrage gezien wordt aan de strijd tegen delinquentie en dus door de opsteller maar ook door de collega's gevaloriseerd wordt. Samen met de strategisch analisten zou er nagedacht kunnen worden over wat er bereikt kan worden met intensieve identiteitscontroles - en wat niet. Niet alleen het aantal geschreven processen-verbaal, maar ook waarvoor deze opgesteld worden en de kwaliteit van de interactie zouden gevaloriseerd moeten worden.

Als PolBru zou beslissen om relatieopbouw met jongeren op te nemen als een prioriteit, dan stellen enkele politiemensen voor om daar ook echt mee uit te pakken. De politiezone maakt

publiciteitscampagnes met mooie foto's van verschillende aspecten van het politiewerk, zoals de (f)luisterhond of de *bikers*, en hangt deze affiches in de commissariaten. Waarom zou dat niet over het werken aan de relatie tussen politie en jongeren kunnen gaan (boven op de affiches van de cadetten)? Zo kan de zone ook bijdragen aan het creëren van een andere kijk op waar politie voor staat.

C. Identiteitscontroles omkaderen: een mogelijke *gamechanger*

Vooraf jongeren en politiemensen spreken over identiteitscontroles. Het is de manier waarop ze vandaag het vaakst met elkaar in contact komen.

Het draait uiteindelijk allemaal over het belang van **communicatie**. Door te spreken tegen de andere persoon, erkent men de andere als mens. Het is de basis van de interactie tussen mensen en lijkt zo evident. Nochtans hoorden wij zowel in de eerste als in de tweede fase bijzonder veel situaties waarin sprake was van geweld: omwille van de afwezigheid van veel (verbale) communicatie, omwille van wat er gezegd of geroepen werd tegen jongeren of omwille van de getuigenissen van fysiek geweld. In enkele gevallen waren jeugdwerkers getuige (of zelf ook slachtoffer) van dat geweld. Maar deze situaties worden niet veralgemeend naar alle politiemensen. Alle groepen jongeren wijzen er immers op dat sommige politiemensen zeer correct zijn. Verschillende jongeren merken hieromtrent op dat die politiemensen samenwerken. Zij hebben daarom de indruk dat deze politiemensen een "*chef correct*" hebben, die het beter vindt dat zijn politiemensen correct optreden, ook ten opzichte van jongeren.

De intensieve controles die gepaard gaan met geweld en het uitdagen van die jongeren, vaak met referentie naar hun afkomst, zorgt ervoor dat sommige jongeren toegeven dat er bij hen inderdaad **een zekere haat** gegroeid is ten opzichte van de politie, maar ook ten opzichte van de bredere maatschappij. De identiteitscontroles zijn precies de momenten waarop de huidige spanningen het hoogst oplopen. Jeugdwerkers, op de straathoekwerkers na, spreken hier minder over, wellicht omdat ze, gezien zij hun sociaal werk voornamelijk in geëigende lokalen uitvoeren, hier slechts zelden getuige van zijn. Voor de jongeren, en dan met name voor de jongens waar wij mee spraken, ligt het probleem vooral hier. Dit betekent dat elke verandering aan deze interactie in zekere zin een **quick win** kan opleveren en **het vertrouwen van de jongeren** dat er echt iets zal veranderen kan doen groeien. Dat is nodig, omdat vele jongeren niet geloven dat er een echte wil is om hen op een andere manier te behandelen.

Een groep politiemensen wijst erop dat de negatieve ervaring van jongeren of van politiemensen zelf met de andere groep ervoor zorgt dat er een **defensieve reflex** opgeroepen wordt. Na een negatief incident is er nood aan heel wat positieve ervaringen om de zienswijze van de jongeren of van de politiemensen over de andere groep terug te veranderen. Daarom is het volgens hen zeer belangrijk dat er ook gewerkt wordt aan hoe politiemensen omgaan met jongeren, zeker ook tijdens politiecontroles. Zonder dit aspect menen zij dat de inspanningen om bijvoorbeeld stereotype denkbeelden te doorbreken de relatie niet structureel kunnen veranderen.

Er is hier dus zeker werk aan de winkel. Meer dan enkele individuele acties dringt een inspanning van de hele organisatie zich op: enerzijds om een reflectie te hebben over **welke identiteitscontroles nodig** zijn en met welk doel, en anderzijds om te werken aan het **verloop van de identiteitscontroles**.

Het is duidelijk dat **wederzijds respect** tussen jongeren en politiemensen essentieel is. Momenteel laat dit langs beide zijden te wensen over. Enkele jongeren melden dat het respect uiteraard van beide kanten moeten komen en dat zowel politiemensen als jongeren elkaar *“in woord en daad”* moeten respecteren. Er zijn best veel gelijkenissen tussen beide groepen: de meeste politiemensen op het terrein zijn ook jonge mannen, vaak niet zoveel ouder dan de jongeren. Langs beide kanten is er best veel onwetendheid over wie de ander is en wat hij doet. Er is echter één fundamenteel verschil: de politiemensen zijn allen volwassenen en bovendien professionelen. Het lijkt daarom redelijk, ook volgens de jeugdwerkers en de jongeren, dat de **politie een voorbeeldfunctie** heeft.

Die vraag naar wederzijds respect vormt de rode draad doorheen alle ideeën die werden geopperd om de identiteitscontroles anders te laten verlopen. Vier punten kwamen geregeld terug: minder focussen op jongeren; geen vormen van geweld gebruiken tijdens de controles; de kracht van elkaar aanspreken meer ontwikkelen en het uitleggen van de motivatie tot controle en de mogelijke gevolgen ervan. Deze punten, evenals hoe deze ontvangen werden, worden hieronder één voor één uitgewerkt.

Er moet echter worden opgemerkt dat, zoals uiteengezet in punt A.III, de voorstellen die in deze fase worden toegelicht, gewikt en gewogen werden in de discussies van de NGT's. Tijdens de stemrondes bleken deze voorstellen belangrijk te zijn voor de jongeren en sommige jeugdwerkers. Enkele politiemensen reageerden echter sterk afwijzend op deze voorstellen en vroegen als reactie hierop een “meer adequate” bewapening. Hiermee doelen ze op wapens die hen in staat stellen om meerdere mensen tegelijkertijd onder controle te houden. De grote fles traangas is een adequaat wapen, maar gezien de toename van het bezit van zwaardere wapens in sommige moeilijke buurten, wensen deze politiebeambten ook zwaardere wapens. In de context van deze NGT's lijkt de boodschap vooral te zijn dat men zich verzet tegen voorstellen om prioriteit te geven aan communicatie.

I. Stoppen met het viseren van de jongeren

De wrevel rond de identiteitscontroles start vaak nog voordat er een woord gewisseld is. Jongeren voelen zich vooral aangestaard door traag patrouillerende politiepatrouilles. Ze voelen zich gevisieerd door de vele controles en vragen zich af of zij nu echt zo'n groot gevaar vormen, dat een controle alleen maar kan gebeuren door een “klein bataljon” politiebeambten.

Verschillende groepen jongeren getuigden zowel in de eerste fase als in de groepsfase over het **effect** dat **traag patrouillerende politiepatrouilles** op hen hebben. De jongeren voelen zich thuis op het plein en in de straat en ze hangen er met hun vrienden, zoals andere jongeren dat thuis doen of op café. Volgens de geïnterviewde jongeren zorgt het indringend kijken, het

aanstaren van de politiemensen tijdens dat traag patrouilleren ervoor dat ze het gevoel krijgen dat de politie hen probeert weg te kijken. Zij interpreteren dit als een boodschap dat zij daar volgens de politiemensen niet horen te zijn. Meerdere (jongere) jongeren zeggen zich hierdoor bijzonder geprovoceerd te voelen. Dergelijke getuigenissen weerspiegelen wat Goffman al in 1966 beschreef: lang en indringend aanstaren wordt tijdens interpersoonlijke interacties gezien als een afwijking van de sociale norm en door de ontvanger geïnterpreteerd als een gebrek aan respect of zelfs een vorm van agressie.

Volgens de jongeren zijn “*Les bleus*” eigenlijk alleen maar aanwezig om te tonen dat ze er zijn, niet om tegen delinquentie te strijden. Zij hebben de indruk dat de BTI-teams hun oversten willen “imponeren door quota’s te halen met processen-verbaal voor kleine drugsfeiten”. De focus van de teams zou volgens de jongeren veel meer moeten liggen op verkrachtingen, geweld, familiaal geweld... . Rond die feiten wordt zo goed als niets gedaan, vinden de jongeren. Dit zorgt voor een zeker gevoel van onveiligheid bij de jongeren en bevestigt voor hen de impressie dat mensen uit hun buurt alleen maar als gevaar gezien worden en nooit als mogelijke slachtoffers.

Het “**aanstaren**” of “*dévisager des jeunes*” tijdens het traag patrouilleren symboliseert voor sommige jongeren hun relatie met de politie: een relatie van wantrouwen en het zien van de andere als een potentieel gevaarlijke tegenstander. Bovendien wordt er soms door de politie gevraagd om hen niet aan te kijken tijdens een identiteitscontrole, terwijl op andere momenten juist een opmerking wordt gemaakt en wordt geëist dat ze de politiemensen **wel aankijken**. Ook enkele jeugdwerkers merkten deze contradictie op, zowel op het grondgebied van PolBru als daarbuiten. Het gaat hier niet enkel om de incoherentie; de jongeren zijn gevoelig aan het zekere machtsspel dat zich afspeelt achter deze vragen. Tijdens deze interactie beslissen de politiemensen immers wat er verder zal gebeuren. Het gaat voor de jongeren ook over hun eer: de identiteitscontroles gebeuren meestal op straat in het bijzijn van hun vrienden. Vooral neerkijken is dan een teken van onderwerping en om in het bijzijn van hun vrienden een dergelijk symbolisch gebaar van onderwerping te tonen ten aanzien van politie, ligt erg moeilijk voor deze jongeren.

Politiemensen reageren op dit punt door te stellen dat het aanstaren zeker een probleem is, maar dat het wel van beide kanten komt. Wanneer een politieauto het plein opdraait, staren de jongeren de wagen ook aan. Een politiebeambte deelt mee dat zij een soort humor met een hoek af gebruikt, die ze omschrijft als een Brusselse humor, om de wederzijdse fixatie te doorbreken. Zo heeft ze een keer haar raampje opengedraaid en de eerste jongens op het pleintje schalks toegelachen met de vraag: “Jij wilt mijn nummer, nietwaar?”. Sindsdien kijken de jongens van veertien à vijftien jaar zo snel mogelijk weg wanneer ze langsrijdt. We komen straks nog terug op het gebruik van humor.

De jongens stellen een verbod op traag rijdende politiepatrouilles voor en meer bepaald de patrouilles die zich overdag zonder een voorafgaande oproep in de buurt begeven. Dit is een compromis voor deze jongeren: tijdens de discussies kwam er vaak één deelnemer met het voorstel om de politie te verbieden in de buurt, maar door onderlinge discussie werd er overeengekomen dat de politie wel gebeld moet kunnen worden. Telkens valt het op dat de meisjes in de groepen erop aandringen om ervoor te zorgen dat de politie wel op de ene of de andere manier aanwezig blijft, maar ook dat die zich minder focust op de

identiteitscontroles die de jongeren puur provocerend vinden. Dit geldt zeker voor fouilleringen (al dan niet intiem), die bovendien plaatsvinden in de openbare ruimte. Dit wordt vaak gevoeld als een vernedering. Ook tijdens feesten zoals *Eid* of Nieuwjaar is de politie vaak massaal aanwezig met dergelijke patrouilles.

Jongeren geven aan dat ze vaststellen dat ze zeer vaak gecontroleerd worden. Volgens hen zijn het vooral jongens van Arabische afkomst of met een zwarte huidskleur die merkbaar vaker gecontroleerd worden, vooral als ze in een training van de Decathlon, Asics schoenen en een kap of een pet rondlopen en zich in de kwetsbare buurten bevinden. Soms, wanneer ze iets anders dragen dan hun favoriete Decathlontraining, merken ze dat ze dan plots niet meer gecontroleerd worden. Een meisje merkte op dat haar broer, die steeds in jeans en een polo T-shirt rondloopt, gecontroleerd werd toen ook hij eens uitzonderlijk in zijn training naar buiten ging. Deze jongeren bewegen zich ook in andere buurten en merken op dat zij daar veel minder gecontroleerd worden. Het valt hen ook op dat deze controles bijna systematisch worden wanneer ze zich in een dure wagen bevinden. Volgens hen gaat het dus niet enkel over jong zijn of over uiterlijk, er is duidelijk een focus op hun wijk.

Het is de ervaring van deze verschillen die de jongeren ervan overtuigen dat de identiteitscontroles voornamelijk gebaseerd lijken op stereotypes. Hierdoor voelen ze zich aangevallen in wie ze zijn. De jongeren interpreteren de identiteitscontroles als een **“verborgen boodschap”** vanwege de maatschappij: het zou beter zijn mochten jullie er niet zijn. Dit ervaren zij **als gewelddadig**.

Wat bijzonder interessant is, is dat de jongeren niet alleen gewag maken van *overpolicing* via de identiteitscontroles van jongens met een migratieachtergrond die gekleed gaan in goedkope sportkledij, maar tegelijkertijd ook van *underpolicing* bij bepaalde feiten in de wijk, met name bij geweld waar meisjes slachtoffer worden. Sommige politiemensen vinden echter dat het juist een vorm van discriminatie zou zijn om niet langer op dergelijke wijze te patrouilleren. De politie is er volgens hen ook om aan preventie te doen. Een ander groepje politiemensen is veeleer voorstander om de passages van de BTI op het plein nog te verhogen en het plein niet “over te laten” aan de jongeren. Hieromtrent herhalen enkele jeugdwerkers wat in de eerste fase ook al aangehaald werd door enkele politiemensen uit de omkadering: jongeren en patrouilleurs voeren soms echt een strijd om “de bezetting van het territorium”, een logica die zeer problematisch is wanneer men wil werken aan de relatie tussen beide groepen.

De jongeren en de jeugdwerkers melden ook dat er regelmatig identiteitscontroles zijn waarvoor wel acht of tien politiemensen aanwezig zijn. Volgens de politiemensen en een deel van de jeugdwerkers zijn dat controles die uitgevoerd worden door INT. Jongeren vragen zich af of zij nu echt zo’n groot gevaar zijn voor de maatschappij dat een controle door zo’n grote groep moet gebeuren. Andere jongeren melden dat het dan lijkt alsof de politie de buurt met veel machtsvertoon wil bezetten. Ze vragen of de politie kan proberen om niet langer in groep tussen te komen. Dat maakt te veel indruk, waardoor de jongeren weten dat een gewelddadig optreden meer waarschijnlijk wordt (zie volgende punt) en daardoor sneller geneigd zijn in het verweer te gaan. Patrouilles van één à twee personen nodigen meer uit tot dialoog. Ook de groep Brusselse politiemensen geeft aan dat de politie vaak een groep wil vormen om vervolgens de andere groep te confronteren. Dit “bende-effect” waarbij men de andere groep

wil “tarten”, zou volgens hen zowel bij jongeren als bij politiemensen doorbroken moeten worden. Dit werd ook al voorgesteld door twee personen uit de politiehierarchie.

Een politiecontrole is uiteraard ook een interactie waarbij sommige jongeren - vooral de iets oudere jongeren - zich ervan bewust zijn dat hun houding ook een effect heeft op hoe de interactie zal verlopen. Twee strategieën werden gedeeld: meerdere jongeren vertellen dat het volgens hen het beste is om elke controle gewoon te ondergaan. Ze stellen dat er toch niets aan te doen is. Tijdens een NGT leggen ze uit dat ze geleerd hebben te aanvaarden dat ze nu eenmaal op totaal willekeurige momenten zullen gearresteerd worden, ook al waren ze voor zover zij weten - op dat moment - niets verkeerd aan het doen. Een andere groep, met jongeren die al vaker echt werden aangehouden, meldt dat het vooral belangrijk is zichzelf staande te houden ten opzichte van de politie. Door zich net niet te laten doen en te tonen dat, mocht de politie overgaan tot geweld, ze sterker zijn, zullen de patrouilleurs snel kalmeren. Een houding van “*garder la face*” of fysiek onzag inboezemen, zorgt er volgens deze jongeren voor dat ze met respect behandeld zullen worden door de politiemensen.

II. Stop aan de verschillende vormen van geweld

Veel jongeren vinden het vooral belangrijk dat politiemensen **stoppen met het gebruiken van geweld** tijdens controles. Dat geweld betreft zowel verbaal als fysiek geweld.

Jongeren formuleren tijdens de NGT's eerst deze - niet echt ambitieuze - piste: ze willen vooral **niet vernederd worden** wanneer er tegen hen gesproken wordt. Ze willen dat er niet naar hun afkomst wordt verwezen als reden dat ze daarom niet in Brussel zouden thuishoren. Ze willen **geen racistische opmerkingen of beledigingen** krijgen die verwijzen naar hun afkomst. Enkele voorbeelden van dergelijke problematische uitdrukkingen zijn: “*dégagé*”, “*sale arabe*”, “*tu as encore mis ta robe*”. Het taalgebruik van de politie wordt door de jongeren gezien als een bijkomend probleem, boven op het feit dat ze zich zeer bewust zijn dat ze omwille van hun afkomst of huidskleur, in combinatie met hun kledij en de buurt waarin ze rondhangen, meer gecontroleerd worden dan andere jongeren.

Het geweld gaat ook over slaan en hardhandig aanpakken, over het strak aanspannen van handboeien of *colsons* en het zeer snel nemen van (scherpe) bochten wanneer de jongeren geboeid achter in de politiewagen zitten, waardoor hun hoofd telkens hard tegen het raam botst. Het gaat ook over fouilleren, zelfs op intieme plaatsen, op de openbare ruimte of in de inkom van gebouwen. De jongeren stellen daarom voor om politiemensen te leren om identiteitscontroles uit te voeren zonder geweld te gebruiken door een “**antifrap**”-opleiding met veel praktische oefeningen verplicht te maken. Zo zouden ze, zoals sommige andere politiemensen al doen, identiteitscontroles kunnen uitvoeren zonder jongeren systematisch te bedreigen, bevelen te roepen, hen te vernederen, of storend taalgebruik te gebruiken (racistische beledigingen of opmerkingen, herhalen dat ze dom zijn, hen “weg” te sturen...). Dergelijke ervaringen worden door de jongeren beleefd als een vorm van machtsmisbruik en een superioriteitsgevoel vanwege de politiemensen. Niet zelden vertelden de geïnterviewde jongeren dat ze (zeer) hardhandig aangepakt werden of zelfs geslagen werden. Wanneer jeugdwerkers vragen wat ze uitgespookt hadden om dat te verdienen - vaak gaat het over

controles wanneer ze op het plein hangen of wanneer ze spelen met de steps - vermoeden de jongeren dat het geweld een uiting is van frustraties van sommige politiemensen. Alle politiemensen leren om zich te beheersen, hun frustraties op een andere manier te luchten en op een normale ('gewoon') manier tegen hen te spreken tijdens een controle, is een piste die veel jongeren verkiezen als een manier om de relatie op voelbare wijze te veranderen. Veel jongeren wijzen er ook op dat er zeker politiemensen zijn binnen de zone met wie ze een goede relatie hebben en waar ze veel respect voor hebben, ook al controleren en arresteren deze politiemensen hen ook. Enkele jeugdwerkers vatten deze piste samen als een pleidooi om politiemensen meer te trainen in **geweldloze communicatie**, zowel verbaal als non-verbaal.

Andere jongeren gaan verder en stellen voor om de politie te **ontwapenen**: geen geweren meer, geen traangas, geen matrakken en geen handboeien. Volgens enkele jongeren is dit de enige manier om ervoor te zorgen dat politiemensen niet langer gewelddadig zullen optreden. Het gebrek aan middelen om de jongeren fysiek te overheersen, is volgens deze jongeren een voorwaarde opdat de politiemensen in dialoog zouden treden en naar die jongeren zouden luisteren en respectvol met hen zouden omgaan.

Eén van de groepen politiemensen reageert fel op dit voorstel. Ze wijzen erop dat ook op straat wapens gebruikt worden, vooral dan steekwapens. Ze vinden dat zij inderdaad nood hebben aan andere wapens, **meer aangepaste wapens**, die hen in staat stellen ook met twee of drie politiemensen een hele groep jongeren in bedwang te houden. Ze denken onder meer aan grotere flessen traangas en *flash balls*. Dit zou volgens hen ook het voordeel hebben dat ze dan niet langer verplicht zouden zijn om INT in te roepen wanneer er een grotere groep jongeren de confrontatie opzoekt.

Een heel deel van de NGT's met jongeren ging over de problematische interventies van de AOB²². Deze dienst is kop van jut bij onze gesprekken wanneer jongeren het hebben over gewelddadige tussenkomsten. Er wordt de AOB een superioriteitsgevoel verweten. Ze willen *per se* hun dominantie over iedereen tonen. Het is voor de jongeren onbegrijpelijk dat ze zich soms bezighouden met scooters en steps. Bovendien boezemt hun geanonimiseerd voorkomen, zonder identificatie en met hun *turtlenek* over hun mond en neus, ervoor dat zij een sfeer van wetteloosheid verspreiden, alsof zij zich er op voorzien dat in geval van klachten zij onherkenbaar zijn. Om deze redenen stelden enkele jongeren uit twee groepen voor om de AOB op te doeken (zij gebruikten het woord "démanteler").

Sommige grotere jongeren met meer (politie)ervaring melden echter dat de AOB zich toch voornamelijk bezighoudt met flagrante delicten en diefstallen en haar aanwezigheid en werk niet te verwarren is met de identiteitscontroles door de BTI en INT. Voor de politiemensen is de AOB een noodzakelijke brigade in de strijd tegen delinquentie vanwege de mate waarin de brigade voor opheldering van feiten zorgt, vooral bij feiten op heterdaad.

²² De AOB/BAA is de *Anti-Agressie Brigade* van PolBru, die vooral proactief politiewerk en interventies uitvoert bij inbraken.

III. Communicatie als alternatief

Aan de hand van hun ervaring met politiemensen die niet gewelddadig of hardhandig optreden, leiden veel jongeren *tips en tricks* af waarmee controles en zelfs arrestaties zonder geweld kunnen verlopen. Zelf karakteriseren ze dit als *“Intervenir calmement”, “rester calme”, “restez zen”*. De jongeren vragen vooral dat er met geduld en een zeker begrip met hen wordt omgegaan. Ze weten dat ze soms nogal hardleers kunnen zijn, soms is dat ook gewoon omdat ze moeite hebben om alle normen te onthouden. De politiebeampte is uiteindelijk altijd de volwassene in de relatie en zou het voorbeeld moeten geven door correct te blijven en veel **langer “zen” te blijven**. Jongeren handelen nu eenmaal zoals zij behandeld worden, zo stellen enkele jeugdwerkers.

Voor sommige jeugdwerkers betekent dit bijvoorbeeld dat de politiemensen de jongeren altijd met de u- vorm zouden moeten aanspreken. Enkele politiemensen die vaak in contact staan met jongeren vinden dat onnatuurlijk en vinden dat het vooral gaat over een aangepast taalgebruik waardoor ze op hetzelfde niveau met de jongeren kunnen communiceren.

Een terugkerende vraag tijdens alle NGT's met jongeren was of de politie niet gewoon met hen zou kunnen communiceren, van mens tot mens en op een **respectvolle manier**. Wanneer een volwassene niet meegaat in het opbod dat jongeren soms zelf uitlokken, komt er ook geen escalatie van de situatie. Wanneer politiemensen zouden luisteren naar de antwoorden van de jongeren, en hen dus beter zouden kennen en hun leefwereld ook beter zouden begrijpen, dan zou de interactie volgens de jongeren misschien wel vlotter kunnen lopen.

Dit punt blijkt minder evident in de praktijk dan het lijkt. Ook enkele van de deelnemers uit de groep van meer uit Brussel afkomstige politiemensen hebben al vastgesteld dat niet elke collega het evident vindt om op de jongeren toe te stappen en tegen hen te spreken. Nochtans is dit een minimale vorm van respect. Ze zien hier ook een belangrijke rol weggelegd voor **humor**, omdat dit volgens hen een manier is om een situatie snel te de-escaleren. Dit sluit aan op een andere opmerking vanwege de jongeren: eerder vroegen ze de politiemensen om meer te praten en humor te gebruiken om hun punt te maken, om minder verbitterd te zijn en meer te lachen. Dit kan de politiemensen volgens hen ook helpen om minder bang te zijn en de jongeren niet te verachten (*“avoir la rage vis-à-vis les jeunes”*).

Verschillende politiemensen, en dan vooral diegene die geboren en getogen zijn in Brussel of daar al een lange tijd werken, gaan hier deels in mee en wijzen erop dat sommige collega's inderdaad veel vlotter kunnen omgaan met jongeren, zelfs met groepen, en erin slagen om gespannen situaties te laten de-escaleren. **Crisisbeheersing** en het vormen van politiemensen om een kalmerende houding aan te nemen en houdingen die kunnen helpen een crisis te beheersen zou een veel centraler element moeten zijn in de *“boite à outils”* van politiemensen.

Echter, naast een aparte opleiding, zien deze politiemensen vooral het belang van de stages en de **eerste socialisering van nieuwe politiemensen** op het terrein om te leren dialogeren en mensen met zachte hand precies te laten doen en vertellen wat nodig is. Probleemoplossing is volgens deze groep het centrale objectief van elke politie-interventie. Vooral voor politiemensen die niet in Brussel zijn opgegroeid, is het belangrijk dat zij de

buurten en de bevolking beter leren kennen. Voor een deel van de politiemensen die deelnamen aan de NGT's biedt het begrijpen van de oorzaak van problemen hen de mogelijkheid om een adequatere oplossing te vinden voor probleemsituaties, wat voor een grotere voldoening in hun job zorgt.

Het is symbolisch zeer belangrijk dat **politiemensen intern hun gewelddadige of discriminerende collega's rapporteren of hen ten minste tegenspreken.** Vooral dit laatste, het tegenspreken van een gewelddadige collega tijdens de interventie, is een manier om te voorkomen dat het vertrouwen van die jongeren in de politie wordt beschadigd. Enkele jongeren melden dat ze situaties hebben meegemaakt waarin ze duidelijk merkten dat één van de politiemensen het eigenlijk niet eens was met het gewelddadig optreden van een collega, maar dat deze vriendelijke collega duidelijk niet durfde ingaan tegen de ander.

Ook de omkadering speelt een rol bij de ingesteldheid waarmee de patrouilles naar de kwetsbare buurten vertrekken. De groep Brusselse politiemensen wijst daarom ook op het belang van een **goede omkadering die openstaat voor de wijk.** Sommige brigadechefs stellen de Marollen vooral voor als een buurt waar politie continu aangevallen kan worden. Zij creëren angst bij politiemensen die de buurt nog niet kennen, in plaats van *know-how* aan te bieden over hoe eventuele conflicten vermeden of gede-escaleerd kunnen worden. Ook de andere groep politiemensen meldt dat voor een deel van de omkadering en van de politiemensen de kwetsbare buurten bedreigend overkomen. Ze kunnen zich niet voorstellen dat er ook mensen wonen met wie ze gewoon kunnen spreken. Ook één van de oudere jongeren, die stelt een zeer uitgebreide kennis en ervaring met de politie te hebben, zegt te hebben vastgesteld dat sommige politiemensen zijn buurt aanzien als een gevaarlijke buurt vol criminelen. Dit beeld zet hen uiteraard niet aan tot het openen van een dialoog met de mensen die ze er tegenkomen. Wij komen verder nog uitgebreider terug op het werken rond perceptie.

IV. Informeren en contextualiseren

Tijdens de NGT's hebben de jongeren nogmaals benadrukt dat zij zich afvragen waarom zij nu net gecontroleerd worden: de focus op deze jongeren doet immers discriminatie vermoeden. De soms erg cynische antwoorden die ze krijgen - als ze al een antwoord krijgen - ondersteunen dit vermoeden: *"Ta tête ne me plait pas"*, *"je n'aime pas ta nouvelle coupe"*. De vaak gehoorde *"contrôle de routine"* helpt jongeren niet om te begrijpen wat er aan de hand is. Ook wanneer jongeren gefouilleerd (veiligheidsfouillering) worden, melden politiemensen niet altijd wat er gezocht wordt of wat de context is.

Sommige jeugdwerkers gaan dieper in op dit probleem en melden dat uit gesprekken met 'hun' jongeren blijkt waarom werken op dit punt essentieel is. Enkele jeugdwerkers stellen voor om een **"récépissé", een controlebewijs, verplicht te maken.** Daarmee bedoelen ze dat politiemensen een geschrift zouden moeten afleveren aan de jongeren dat duidelijk vermeldt waar, wanneer en waarom de jongere gecontroleerd werd. Bij een volgende politiestop dezelfde dag voor eenzelfde reden moet hij dan zijn identiteitskaart niet meer tonen om gecontroleerd te worden: het tonen van het afschrift volstaat dan. Tijdens de eerste fase

vermeldt een jeugdwerker dat het afleveren van een document ook een teken is dat de politie de jongeren *au sérieux* neemt. Voor de politie kan het ook een manier zijn om hen ervan bewust te maken dat een identiteitscontrole niet banaal is.

Zowel jongeren als jeugdwerkers wijzen erop dat het **begrijpen van de context van de identiteitscontrole** en het waarschijnlijke verloop een gunstige invloed heeft op de interactie. Vanuit pedagogisch standpunt is het belangrijk dat jongeren weten wanneer er geklaagd wordt over het geluid dat ze maken, of over het roken of wanneer ze verdacht worden een diefstal te hebben gepleegd. Zo wordt er ook informatie gegeven over welke normen belangrijk zijn. Dit wijst ook op de erkenning dat de jongere een mens is en gerespecteerd wordt. Ze kunnen begrijpen wat er hen overkomt en waarom. Die contextualisering laat hen toe zich niet gediscrimineerd te voelen.

Op de enkelingen na die al één of meerdere keren de hele strafrechtsketen doorliepen, valt het op hoe weinig jongeren - maar eigenlijk ook veel jeugdwerkers - weten over de werking van politie en justitie of zelfs over de rechten en de plichten van mensen. Eigenlijk zou de politie er helaas van uit moeten gaan dat elke persoon die gecontroleerd wordt niet echt weet wat er gebeurt en waar dat toe kan leiden, zelfs al controleerden ze deze persoon al eerder. We schreven eerder al dat jongeren zelf toegeven vaak herhaling nodig te hebben voordat ze iets leren. De bedoeling is niet (zozeer) om over normen te onderhandelen - hoewel jongeren erop wijzen dat er inzake bezit van drugs en het gebruik van deelsteps en deelscooters echt wel verschillende interpretaties zijn door verschillende politiemensen - maar eerder om de ruimte te bieden aan politiemensen om uit te leggen waarom ze ergens aanwezig zijn of waarom ze iets doen. Daarbij speelt trouwens ook mee dat jongeren nieuwsgierig zijn en graag weten wat er in hun buurt gebeurt. Dat is niet altijd om de legitimiteit van die politieaanwezigheid in vraag te stellen. De jongeren en de jeugdwerkers hebben de indruk dat politiemensen (nog) niet over de vaardigheid beschikken om hun werk uit te leggen en dat zeer snel als een aanval ervaren. Enig geduld en een zekere aanleg om de context te kaderen lijken hen belangrijke competenties voor politiemensen.

Politiemensen wijzen erop dat zij vooral aanwezig zijn omdat de burens vaak bang zijn en soms erg vaak de politie bellen, soms voor futilliteiten. Bovendien geven politiemensen aan dat verveling een sociaal probleem is en dat ook jongeren soms de politie bellen om te klagen, zonder ooit klacht in te dienen, om de politie te doen komen zodat ze “iets te doen hebben”. Volgens enkele politiemensen wordt de spanning van een identiteitscontrole ook gebruikt om de sleur en de verveling te doorbreken. Deze politiemensen staan weigerachtig tegenover het voorstel van de jongeren om systematisch de context van elke controle toe te lichten en weigeren om hun aanwezigheid of hun controles te “verantwoorden”. Het is immers nooit hun eigen keuze. Zij vinden dat de jongeren zeer goed weten waarom ze de controles uitvoeren. Ze zouden moeten leren respect te tonen voor de politiemensen door te doen wat ze vragen. Bovendien is het antwoord volgens deze politiemensen ook steeds hetzelfde: een oproep van een bewoner of een bevel van de overste. Meer is er niet aan.

Voor een deel van de eerste groep politiemensen, met name de groep met een grotere anciënniteit - 8 jaar en meer - evenals voor de hele groep van voornamelijk Brusselse politiemensen is het echter duidelijk dat informatie verschaffen en een aanvaardbaar motief geven om de context van de identiteitscontrole te kaderen, een positieve impact heeft op het

verloop van de identiteitscontrole. Hun ervaring toont ook dat het (rustig) herhalen van hoe de identiteitscontrole zal verlopen en hoe deze waarschijnlijk zal aflopen een kalmerend effect heeft op de situatie. Het investeren van tijd in deze uitleg zorgt voor een rustigere controle, die een acceptabele relatie kan bevestigen en uiteindelijk tijd kan besparen omdat de controle op deze manier slechts zelden uit de hand loopt. Het vergt volgens hen wel wat ervaring om dit te doen, om te kunnen uitleggen waarom iemand gecontroleerd wordt, wat de oproep is zonder de identiteit van de beller vrij te geven, om het verband uit te leggen tussen een oproep en de controle van die persoon... Men moet bovendien de juiste woorden vinden. Dit vergt allemaal een zekere "*feeling*". Het geven van context zou volgens enkele politiedeelnemers een standaardprocedure moeten zijn.

D. Bruggen bouwen

Dit deel diept de achtergrond van de identiteitscontroles verder uit. Het gaat over hoe het komt dat deze twee groepen, jongeren en politie, zo achterdochtig tegenover elkaar staan. De reden is heel eenvoudig samen te vatten: ze kennen elkaar totaal niet, zowel persoonlijk als in hun rol en leefwereld. Bovendien bevindt elke groep zich in een culturele omgeving die de andere groep als op zijn minst problematisch, of zelfs als "vijand", aanziet. De kloof is dus bijzonder diep. Daarom is het uitgangspunt van dit deel: hoe kan deze kloof overbrugd worden?

Als de politiezone kiest om van het opbouwen van de relatie tussen jeugd en politie een prioriteit te maken, hiertoe ook de middelen vrijmaakt en de strategische en operationele rol (waartoe dienen deze) en procedures (hoe moet deze verlopen) van de identiteitscontroles verduidelijkt, kan er dieper ingewerkt worden op **hoe politiemensen en jongeren naar elkaar kijken**.

Op basis van de gesprekken die wij voerden, komen enkele ingrediënten naar voren die ertoe zouden kunnen helpen dat het beeld dat de ene van de andere heeft stilaan veranderd. Er moeten echter enkele kanttekeningen worden gemaakt:

- Veranderingen zullen niet snel plaatsvinden, omdat het water tussen elkaar diep is en beide groepen elkaar en elkaars omgeving en achtergrond grotendeels niet kennen.
- Elke verandering vraagt om volgehouden te worden op lange termijn: jongeren worden uiteraard uiteindelijk ouder en worden vervangen door een nieuwe generatie jongeren, maar ook bij de politiemensen is er weinig stabiliteit. Er is daarentegen een grote *turn-over* doordat politiemensen vaak evolueren naar andere functies.
- Elke stap voorwaarts waarbij jongeren vertrouwen krijgen in enkele politiemensen kan beperkt blijven tot het identificeren van enkele "goede" figuren binnen een "slechte" politie, wanneer er niets verandert aan de manier waarop vele identiteitscontroles gebeuren.

Er is zeker animo te vinden voor deze voorstellen binnen de verschillende groepen. Velen hebben er al op de een of andere vorm van kunnen proeven tijdens de verschillende activiteiten die PolBru heeft georganiseerd.

I. Kennis over de andere actoren

Wie zijn de Brusselse jongeren?

Enkele leden van de NGT met Brusselse politiemensen stellen voor om politiemensen meer kennis aan te reiken over hoe de Belgische bevolking er vandaag uit ziet. Dit voorstel komt voort uit de vaststelling dat veel nieuwe collega's uit streken komen waar multiculturaliteit blijkbaar minder evident is. Aan de hand van een debat over wat het vandaag betekent om Belg te zijn - vertrekkend vanuit de geschiedenis van België, inclusief de geschiedenis van de migratie en de mondialisering – zouden zij een ander beeld kunnen krijgen van wie de mensen zijn die in de stad wonen en wat hun bijdrage is aan de samenleving. Ook zouden de onverbreekelijke banden tussen de verschillende groepen in de samenleving duidelijker kunnen worden voor de rekruten die uit het platteland komen. Gezien de korte opleiding kan dit misschien niet direct mee opgenomen worden in de algemene opleiding, maar PolBru zou die extra bewustmaking op zich kunnen nemen bij het onthaal van nieuwe collega's.

Enkele jeugdwerkers vinden dat de politie ook wel veel breder geschoold zou mogen worden, in de verplichte opleiding (die dan misschien een driejarige opleiding op bachelor niveau kan worden?) of door middel van een verplichte bijscholing. Politiemensen zouden zo enkele noties kunnen meekrijgen rond de specifieke neurologie en psychologie van jongeren, sociale kwetsbaarheid, jeugdtaal maar ook politiesociologie met concepten zoals *self fulfilling prophecies* en circulaire redeneringen over de motivering van identiteitscontroles.

Welke rechten exact?

Jeugdwerkers die vanuit een meer juridische kijk werken, geven aan dat het aspect “rechten en plichten van minderjarigen” misschien meer aan bod zou kunnen komen en meer verduidelijkt zou kunnen worden tijdens de opleiding van politiemensen. Uiteraard zijn zij zich ervan bewust dat aspirant-politiebeambten in een zeer beperkte tijd veel informatie over een breed scala aan onderwerpen aangereikt moet worden. Bovendien zijn die rechten en plichten tijdens identiteitscontroles niet éénduidig, zeker niet ten opzichte van minderjarigen (zie ook Beys, 2014). Er zijn in deze materie enkele juridische blinde vlekken, waardoor het opstellen van heldere richtlijnen niet eenvoudiger wordt.

Verschiedende groepen jongeren vinden dat ze eigenlijk veel te weinig weten over welke rechten of plichten zij nu hebben. Ze hebben de indruk dat zij een sterkere positie zouden kunnen innemen tijdens bijvoorbeeld identiteitscontroles wanneer ze beter geïnformeerd zouden zijn over wat ze wel en niet moeten doen. Idealiter krijgen jongeren deze vorming over hun rechten op school of in de jeugdclub, vanaf hun twaalfde of dertiende en dan elk jaar opnieuw tot ze achttien zijn. Ze voegen eraan toe dat deze herhaling erg belangrijk is, gezien zij slechts traag leren. Het lijkt hen ook interessant om dit niet enkel op een

theoretische manier te onderrichten, maar hen die rechten en plichten te laten identificeren in nagespeelde situaties²³.

Een groep jeugdwerkers meldt dat het interessant zou zijn als zij ook vorming zouden krijgen over de rechten en de plichten bij een politiecontrole. Niet iedereen in hun groep is volledig op de hoogte van deze materie. Een van de groepen politiemensen stelt voor om ontmoetingen te organiseren tussen politie en jongeren, gericht op het verduidelijken van de rechten van die jongeren en het feit dat de politie er ook voor hen is. Enkele jeugdwerkers die gespecialiseerd zijn in de rechten van jongeren ten aanzien van politie en justitie, wijzen er echter op dat er zeer grote schaduwzones en zelfs juridische leegtes zijn binnen deze materie. Het is dus niet zo eenvoudig om hier een antwoord op te bieden: een interactie is veel meer dan een optelsom van rechten. Ze wijzen er bijvoorbeeld op dat het te assertief opkomen voor je rechten de interactie net zeer snel kan laten verzuren.

Eén van die juridische leegtes betreft volgens een andere groep jeugdwerkers het gebrek aan een definitie van machtsmisbruik door de politie. Daardoor kan dit machtsmisbruik niet gesanctioneerd worden. Zowel voor politiemensen als voor jongeren en jeugdwerkers lijkt het belangrijk om dit begrip uit te klaren.

Een jeugdwerker stelt voor om affiches te maken waarop de rechten en plichten van politie en jongeren duidelijk vermeld staan en deze te afficheren in elk commissariaat²⁴.

Wie doet wat en hoe nu weer?

Jeugdwerkers en politiemensen zouden elkaar moeten leren kennen, van mens tot mens maar eerst en vooral in hun functie, aanpak en waarden en deontologie. De organisatie, de middelen en het doel van de andere zijn in zeer grote mate onbekend. Volgens een groep jeugdwerkers zou een mogelijke piste kunnen zijn om elkaar regelmatig te ontmoeten zodat de rollen, de deontologie, de sterktes en de beperkingen van elke functie - jeugdwerkers, politiemensen en jongeren - uitgeklaard kunnen worden. Door het organiseren van (tenminste) jaarlijkse uitwisselingen, zouden ze hun kennis over de functie van de andere kunnen vergroten en verduidelijken.

De politiemensen vinden dat jongeren (net zoals de rest van de maatschappij) maar weinig weten over het functioneren van de verschillende politiediensten. Volgens hen lijkt het alsof jongeren de werkelijkheid achter de interventies, de rol, het kader en het doel van hun werk, niet kunnen voorstellen. Enkele politiemensen vinden dat het daarom interessant om nog meer te investeren in de aanwezigheid van politiemensen op school, en dan met name in de middelbare school. Zo kunnen jongeren enerzijds beter kennismaken met de verschillende diensten en rollen binnen de politie (men weet nooit dat ze er een toekomstig beroep in zien)

²³ Dit doet denken aan het “Control, Alt, Delete”-project in Nederland. “Straatrecht” is een vorming voor jongeren tussen 14 en 35 jaar over hun rechten op straat. Deze vorming gaat echter breder dan de rechtenmaterie, de deelnemers worden bijvoorbeeld ook getraind in welke houding aan te nemen tijdens een politiecontrole. Ze worden tenslotte ook geïnformeerd over bestaande klachtenprocedures. (IOM, 2021, p.18)

²⁴ Bij de politie Antwerpen liep er een online campagne rond rechten en plichten genaamd “Mag da?”. Deze informatiecampagne liep in samenwerking met jeugdorganisaties.

en anderzijds kunnen ze zo de politiemensen leren kennen als mensen, in een andere context dan op straat.

Politiemensen melden ook dat zij vaak de indruk hebben dat jongeren zelf contact met hen zoeken om de verveling te doorbreken. Het valt op dat een deel van de jongeren zeer goed het verschil kent tussen de AOB en de interventieteams. Voor hen zijn “*les bleus*” de groentjes, die zich mogen bezighouden met de minder serieuze oproepen. Wanneer het serieus wordt en er sprake is van echte misdrijven, komt de lokale recherche of de AOB in het zwart. Ook de politiemensen hebben de indruk dat de interventieteams veel minder gerespecteerd worden door de jongeren dan andere diensten. Het uniform boezemt volgens hen helemaal geen respect meer in.

Tijdens verscheidene interviews, maar ook tijdens één van de groepsgesprekken met politiemensen, blijkt dat de exacte rol en werkwijzen van de verschillende politiediensten ook intern niet altijd even duidelijk zijn. Dit geldt met name voor de samenwerking tussen de interventieteams en de nabijheidspolitie wanneer deze zich niet fysiek in hetzelfde commissariaat bevinden. De interventieteams blijken weinig tot niets te weten over het werk dat verricht wordt door hun collega's. Zij vragen zich af welke informatie over de buurt blijft hangen bij de wijkdienst. Er lijkt een behoefte te zijn aan meer communicatie en vlottere transparantie tussen deze diensten. Het organiseren van uitwisselingsstages tussen de interventie- en nabijheidspolitie in buurten waar deze diensten niet fysiek in hetzelfde commissariaat gehuisvest zijn, zou hierbij kunnen helpen. Zo kunnen ze elkaars werk en aanpak leren kennen en een grotere kennis en respect voor elkaars functie ontwikkelen. Het persoonlijk contact kan het samenwerken over verschillende diensten heen alleen maar bevorderen. Bovendien laat het de politiemensen uit de BTI toe om een buurt vanuit een ander perspectief, zonder urgentie, te ontdekken en te leren waarderen.

Eén voorstel gaat nog wat verder: jeugdwerkers, vooral dan straathoekwerkers en animatoren en opvoeders, en politiemensen (nabijheidspolitie en interventie) zouden niet alleen elkaars kader en rol moeten ontdekken, maar elkaar ook moeten kunnen herkennen op straat. Zo kunnen ze situaties gemakkelijker naar elkaar doorverwijzen. Hiertoe zouden meer informele ontmoetingen, zoals een gezamenlijke lunch of ontbijt, georganiseerd kunnen worden.

II. Elkaar ontmoeten

Boven op het miskennen tussen de beroepsactoren, weten ook de jongeren maar weinig over de dagdagelijks realiteit en uitdagingen van de politiemensen, en omgekeerd. Ze zijn vreemden voor elkaar en zien de ander ook als erg anders en “vreemd”. Ze leven in parallelle werelden.

Binnen de specifieke buurten waarop wij ons concentreerden, wijst één van jeugdwerkers die zelf van buiten Brussel afkomstig is, op het gebrek aan sociale cohesie tussen de politiemensen en de jongeren. In haar ideaalbeeld ontmoeten politiemensen de jongeren en hun ouders voor en na hun werk, bijvoorbeeld bij de bakker of bij de slager. Door deze

informele, dagdagelijkse ontmoetingen maken beiden deel uit van éénzelfde sociaal geheel. Verschillende jongeren geven aan dat ze eigenlijk graag eens met politiemensen zouden kunnen spreken zonder daarvoor naar een commissariaat te moeten gaan. Ze zouden hen graag gewoon kunnen ontmoeten in de buurt op de openbare ruimte om ook met hen te kunnen spreken wanneer het nodig is. Daar zien ook de jeugdwerkers wat heil in. Zij weten dat jongeren zeer goed functioneren in een informele context maar moeite hebben met formele contexten. Ook politiemensen wijzen op het belang van informele contacten met jongeren en de bevolking, buiten de momenten van controle. Zo kunnen ze elkaar ontmoeten en luisteren naar elkaar. Zij achten het belangrijk dat zowel wijkinspecteurs als patrouilleurs regelmatig in contact komen met jongeren. Dit zou een officiële taak moeten worden binnen de politiezone, zodat de wijkdienst de buurt nog beter kan leren kennen en de patrouilleurs ook niet- problematische contacten kunnen opbouwen met jongeren die ze vaak tegenkomen.

Een opmerking hier is dat het doel van deze ontmoetingen niet is dat jongeren, jeugdwerkers en politiemensen *copains* zouden worden. De bedoeling is zeker niet om de politie (nog) meer legitimiteit te laten verliezen, maar juist om ervoor te zorgen dat ze als meer legitiem ervaren zullen worden door de jongeren en zelfs breder door de wijk. Enkele jeugdwerkers, en één in het bijzonder, stellen de vraag wat legitimiteit betekent voor politie: is de enige manier waarop politiemensen respect herkennen wanneer mensen bang zijn? Legitimiteit en autoriteit kunnen ook opgebouwd worden wanneer de rol en de functie van de politie duidelijk zijn en aanvaard worden door iedereen. Misschien moeten we als samenleving eens de tijd nemen om uit te klaren waarvoor de politie dient in een democratische maatschappij. Eens die rol uitgeklaard is, stellen deze jeugdwerkers voor om dat sociale - en democratische - debat uit te breiden naar de situatie waarin het gebruik van geweld wordt aanvaard door de maatschappij. De jeugdwerker in kwestie heeft er moeite mee zich voor te stellen waarom geweld, ook wanneer het gepleegd wordt door politie, ooit legitiem zou kunnen zijn.

Onbekend maakt onbemind

Jongeren, jeugdwerkers en Brusselse politiemensen zijn het vooral eens dat de meesten politiemensen Brussel te weinig kennen. Ze doelen dan niet op de toeristische bezienswaardigheden noch de criminaliteitsstatistiek per buurt, maar op hoe het leven in een grote en diverse stad zich afspeelt en hoe dit positief en warm kan zijn; hoe in vele stadsbuurten de openbare ruimte ook een sociale ruimte is, niet alleen een ruimte om zich in te verplaatsen. Jeugdwerkers en jongeren, maar ook de Brusselse politiemensen vinden dat de meeste leden van interventiepolitie (BTI, AOB en INT) te weinig begrijpen hoe de kwetsbare stadsbuurten functioneren en wat de mooie kanten van de buurt zijn. Het is voor jongeren belangrijk om te **werken rond de vooroordelen, “de clichés” en de stereotypen** die de politiemensen hebben over de jongeren uit de buurten, die volgens hen aan de basis liggen van de focus van de politie op het controleren van hun wijk.

De jongeren zijn ervan overtuigd dat de meeste politiemensen niet begrijpen hoe het leven er uitziet en dat jongeren op straat worden gezien als “*voyous*” (schooiers) zonder te begrijpen dat ze zich alleen maar op straat bevinden om hun vrienden te zien. Ze hebben de indruk dat de meeste politiemensen weinig empathie hebben voor de situatie. Dit komt volgens hen voornamelijk uit een gebrek aan kennis en inlevingsvermogen in de stadswijk. Op

straat ontmoeten zij gewoon hun vrienden, het is niet omdat ze op straat zijn dat ze verwickeld zijn in grote drugstrafiek. Voor de jongeren waarmee wij gesproken hebben, is de openbare ruimte een plek waar ze andere jongeren kunnen tegenkomen die in dezelfde situatie wonen en leven als zij, hun vrienden. Een onbekende politie die haar functie uitoefent in een buurt die haar onbekend is en waar de indruk bestaat dat zij de buurt “op orde” wil zetten, wordt snel ervaren als een soort invasiemacht.

De vraag die vanuit deze vaststelling ontstaat, is hoe we ertoe kunnen komen dat jongeren en politiemensen elkaar ontmoeten om elkaar beter te leren kennen, inclusief hun referentiekader, maar ook hoe de politiemensen de stadsbuurten en het functioneren van de stadsbuurten beter kunnen leren kennen. De bedoeling is dat ze met minder achterdocht naar de jongeren in de wijk zouden kijken. Jeugdwerkers wijzen erop dat de politie alleen ingrijpt na een oproep, dus bij problemen. Gezien deze politiemensen ook niet in deze buurten wonen, hebben ze moeite om een positief beeld van de buurt en haar bewoners te krijgen.

Verschillende jongeren, jeugdwerkers en Brusselse politiemensen dromen van een (nog) grotere diversiteit binnen de politiezone door meer lokaal te rekruteren bij mensen die de stadsrealiteit beheersen en met gemak omgaan met een grote culturele diversiteit. Politiemensen wijzen er vaak op dat ze hopen dat een betere relatie tussen jongeren en politie zou leiden tot meer Brusselse politiekandidaten. Daarom wijzen ze op het belang van de kadetten van PolBru, hun aanwezigheid in de secundaire scholen en stellen ze voor om de sportzalen van de zone open te stellen voor bepaalde jongeren, om ze via de politie de kans te geven om aan sport te doen en zo misschien wel een toekomst bij de politie te zien.

Het ontdekken van het wijkleven

Hoewel quasi alle actoren dromen van meer politiemensen die in Brussel geboren en getogen zijn, is iedereen zich ervan bewust dat een andere oplossing kan zijn om te investeren in het onthaal van de politiemensen en deze, van waar ze ook komen, de buurten en haar inwoners te laten ontdekken. Zo kunnen ze de buurt op een andere manier ervaren zodat het meer dan een onbekend en vijandig terrein wordt, waar men een moeilijke taak moet verrichten. Het idee is om een **inloopstage** te organiseren wanneer nieuwe politiebeambten aangeworven worden door PolBru en hun opleiding dan verder te zetten met een specialisatie in de buurten waar de politiebeambten werkzaam zullen zijn. Een ander idee is om meer politiemensen de opleiding « *Je kiffe Bruxelles* » van de vzw JES te laten volgen.

Jeugdwerkers stellen voor om **podcasts op te nemen of een Instagram-account** te animeren waarin jongeren en politiemensen vertellen wat er in hun buurt voor moois gebeurt, maar er zou ook teruggekomen kunnen worden op incidenten om deze dan te deconstrueren en begrijpelijk te maken. Dit instrument kan dan door de politiezone gebruikt worden bij het voorstellen van de buurt wanneer nieuwe politiebeambten aangeworven worden.

Jeugdwerkers stelden voor om elke nieuw aangeworven politiebeambte te **laten begeleiden door politiemensen die jeugdwerkers en jongeren als positieve figuren ervaren** en die een grote legitimiteit en respect genieten bij de bevolking. Tegelijkertijd zou tijdens deze onthaalfase binnen het commissariaat een onthaal binnen de buurt georganiseerd kunnen worden waarbij de jongeren hun buurt voorstellen, met de interessante snacks, hoe zij de

openbare ruimte gebruiken, de mooie verhalen en de verenigingen. Zo kunnen tegelijkertijd ook de nieuwe rekruten voorgesteld worden aan de jongeren. Een groep politiemensen stelde dat het eerste contact met het terrein van net opgeleide politiemensen erg belangrijk is voor het verdere functioneren en de blik die de politiemensen werpen op de bevolking. Deze piste lijkt ons ook hier deels een antwoord op te zijn²⁵.

Het ijs breken tussen jongeren en politie

Andere voorstellen werken dieper in op interpersoonlijke relaties en willen de jongeren en de politiemensen meer **rechtstreeks in contact** brengen, zodat de diepgewortelde vooroordelen aangepakt worden. Het idee is om beide groepen toe te laten om elkaar beter te begrijpen: het dagdagelijkse leven en elkaars verwachtingen. Daarnaast is het belangrijk voor sommige jeugdwerkers dat politiemensen zicht zouden hebben op de socialisering van jongeren en de problemen die zij vaak tegenkomen op school of binnen hun familie.

PolBru organiseerde ook al verschillende **evenementen**, aangename en feestelijke momenten waarop jongeren en politie elkaar kunnen ontmoeten aan de hand van *street art* of een minivoetbalwedstrijd in een andere context dan een identiteitscontrole. De mogelijkheden voor de evenementen zijn vrijwel eindeloos: sportieve, artistieke, culturele, culinaire en andere competenties kunnen gemobiliseerd worden. Twee specifieke methoden om deze ontmoetingen vorm te geven, worden door verschillende jeugdwerkers en politiemensen als erg interessant gezien. Een eerste is het organiseren van *joutes verbales* of mondelinge steekspelen. Hierbij krijgen gemengde groepen een opgelegde mening die geargumenteed dient te worden. Deze methode heeft als voordeel dat de deelnemers automatisch iets over zichzelf delen bij het opbouwen (in gemengde teams) van de argumentatie. Een tweede methode is om te werken met **rollenspellen** zodat deze personen elkaar op een andere manier kunnen leren kennen.

Alle actoren komen terug op een voorstel dat ook reeds in de eerste fase werd voorgesteld door een jeugdwerker, gebaseerd op een bestaande praktijk in Frankrijk: laat politiebeambten meer diepgaand kennismaken met de jongeren door een **immersie** te organiseren. Waar de praktijk in Frankrijk erin bestaat dat de aspirant politie-inspecteurs meegaan op een kamp van een jeugdhuis, gaan de voorstellen uit de groepsfase veel meer over het ontdekken van elkaars leefwereld. Langs de zijde van de jongen moet deze immersie (van tenminste 48 uur volgens de jongeren en ten minste 24 uur volgens de jeugdwerkers) toestaan dat politiemensen het buurtleven beter begrijpen, maar ook waarom jongeren elkaar op straat ontmoeten, wat ze eigenlijk doen en hoe zij de buurt positief ervaren.

Deze immersie biedt de jongeren de kans om de politiemensen te vertellen wat voor hen belangrijk is. Hierdoor kunnen de politiemensen de **waarden en de principes van de jongeren beter begrijpen**. Volgens sommige jongeren zouden politiemensen bijvoorbeeld moeten

²⁵ Dit lijkt op het Community Connect, een overdrachtsprotocol voor de buurtpolitie binnen het Greater Manchester Police. Hier acteren politiemensen die van functie veranderen alle belangrijke informatie in een document: de steunfiguren in een wijk, contactgegevens... maar stellen ze ook - gespreid over meerdere dagen - de nieuwe inspecteur voor aan de wijk en kondigen ze via sociale media de nieuwe inspecteur aan (zie IOM, 2021, p.10)

leren ouders te respecteren, want wanneer hun ouders niet gerespecteerd worden, moet men zich niet verbazen dat jongeren van Turkse of Marokkaanse origine ook gewelddadig worden. Deze immersie kan ook de gelegenheid zijn voor zowel politiemensen als jongeren om te ontdekken dat ze ook bepaalde interesses of zelfs ervaringen delen over jong zijn.

De politiemensen reageren met enig enthousiasme op dit voorstel en stellen **een uitwisseling** voor. Volgend op deze inleefreis van de politiemensen, stellen enkele politiemensen voor om ook een **“mise au vert”**, een excursie, te organiseren om de jongeren het referentiekader van de politiemensen te laten ontdekken. Ze stellen concreet voor om de jongeren mee te nemen naar het platteland, bijvoorbeeld naar het domein van Chevetogne. Daar kunnen de jongeren, volgens deze groep politiemensen, kennismaken met de leefomgeving van de politiemensen die niet in een stedelijke omgeving wonen.

Ook de andere groep politiemensen, die voor het grootste deel geboren en getogen zijn in Brussel, ziet wel iets in het idee om elkaars referentiekader beter te begrijpen. Voor deze groep is het minder nodig om een werkelijke immersie te organiseren. Ook via een **teambuilding** kunnen jongeren, jeugdwerkers en politiemensen vertellen over elkaars gemeenschap en gewoontes. Ze kunnen bijvoorbeeld elk een vorm van soep klaarmaken: lekker en niet duur²⁶. Ze menen dat politiemensen zo de buurten en de mensen in de buurt op een andere en meer positieve manier kunnen leren kennen. Ook andere activiteiten die toestaan om de focus te leggen op de positieve elementen binnen de buurt en toelaten de geschiedenis en de demografie op een aangename wijze te ontdekken, zijn aan te moedigen volgens deze groep.

Jeugdwerkers en politiemensen willen met deze initiatieven vooroordelen doorbreken door elkaar positief te leren kennen en dit uit te breiden naar de hele buurt. Wanneer ook zij zouden deelnemen aan deze activiteiten, kunnen ze beter de leefwereld van de jongeren begrijpen en zich ook minder onveilig voelen in de wijk. Zo kunnen de stereotypen ten aanzien van de jongeren stilaan doorbroken worden.

Meerdere groepen stellen voor een **“vis ma vie”** te organiseren van minstens 24 uur waarbij jongeren en politiemensen elkaars leven, taken en verplichtingen ontdekken. Waar dit voor de jongeren hetzelfde is als de immersie in de buurt, gaat het voor de politiemensen in dit geval over het ontdekken van hun functie, met hun ervaringen en belevingen, en niet over hun persoonlijke leefwereld. Een groep jeugdwerkers stelt voor deze ervaring ook vast te leggen in een videoverslag of een podcast, zodat deze activiteit gevaloriseerd kan worden maar ook gebruikt kan worden bij discussies met de ene of de andere groep en een wijder effect kan genereren.

Een laatste idee is om jongeren die een werkstraf opgelegd krijgen, deze te laten uitvoeren in het commissariaat, zodat ze de politie en de politiemensen ook op een andere wijze kunnen leren kennen.

²⁶ Zij gaan er al van uit dat de vrijgemaakte budgetten niet enorm zullen zijn.

III. Het bestendigen van een constructieve relatie

Wanneer de eerste stappen zijn gezet om elkaars functie en kader te begrijpen, en jongeren, jeugdwerkers en politiemensen elkaar hebben leren kennen, wordt er in verschillende voorstellen gesuggereerd om ook samen te werken met respect voor elkaars functie en rol.

In de verschillende groepen, kwamen er heel wat ideeën naar boven over hoe jongeren en politie hun stereotype beelden van elkaar kunnen doorbreken. Enerzijds werd er gedacht aan het organiseren van evenementen. Dit werd door iedereen als een fijn en goed begin beschouwd, maar ook als onvoldoende om de vooroordelen op de lange termijn te veranderen. Er dient ook geïnvesteerd te worden in meer terugkerende contacten. Alleen maar door het **creëren van regelmatige ontmoetingen** tussen jongeren, jeugdwerkers en politiemensen in een sereen klimaat en vanuit het idee van open communicatie, zal er vertrouwen kunnen groeien waarbij het verschil in functie wederzijds gerespecteerd wordt.

Een politie voor de wijk

Een reeks voorstellen gaat in op de organisatie van de politie in de buurt om voor een sterkere verankering van de politie in de buurt te bekomen.

Verschillende groepen jongeren uit de Marollen komen terug op de **vroegere wijkcommissariaten, waar ook de interventieteams** te vinden waren. Volgens hen kenden deze politiemensen de wijk veel beter. De jongeren zijn het er dan ook over eens dat zij liever niet telkens met nieuwe politiemensen, of zelfs met steeds nieuwe stagiaires, geconfronteerd worden. Zo wordt het onmogelijk om een band op te bouwen met de politiemensen voor hun buurt. Vooral de constante doorstroom van stagiairs wekt de indruk dat ze naar de Marollen gestuurd worden alsof het een soort “zoo” is, om de “*allerergste*” buurt te bezichtigen. Eén van die jongeren stelde het als volgt: “*Nous sommes en effet un quartier difficile et nous avons besoin de nos propres policiers, de personnes expérimentées et non de débutants, c’est-à-dire des personnes qui savent comment faire la police dans un tel quartier*”. Deze politiemensen zouden moeten beschikken over goed ontwikkelde *know-how*. Als de jongeren de politiebeambten kennen, kunnen ze hen ook gemakkelijker vragen stellen.

In een van de twee groepen politiemensen wordt er wel op gewezen dat er volgens hen een bepaalde afstand moet blijven bestaan tussen de bevolking en de politiemensen. Politie en bevolking kunnen ook te dicht naar elkaar toe groeien, waardoor politiemensen niet meer durven of willen tussenkomen bij problematische situaties. Nochtans vinden ook de verschillende politiegroepen zich voor een deel terug in de piste die door de jongeren geopperd wordt om een vertrouwde aanwezigheid van de politie in de wijk te hebben. Wanneer er immers echt serieuze incidenten zijn in de buurt, moeten de interventieteams plaats maken voor INT of de AOB. Dit ervaren zij als vrij frustrerend omdat dit ten koste gaat van de opbouw van duurzame relaties.

Een ander voorstel dat in dezelfde lijn ligt, is het idee van de jongeren om **referentie-inspecteurs** aan te stellen. Deze inspecteurs zouden als bemiddelaar kunnen fungeren tussen de buurt en de rest van de politiezone. Het lijkt meerdere jeugdwerkers interessant om in elk commissariaat dergelijke referentie-inspecteurs aan te stellen, bestaande uit politiemensen

die een opleiding in sociaal werk hebben gevolgd. Deze referentie-inspecteurs zouden een ruimer aanspreekpunt kunnen vormen voor jongeren met vragen over controles of bepaalde situaties. In zeker zin bestaat dit al met de dienst jeugd en gezin. Misschien kan het volstaan om duidelijker te maken dat jongeren hen ook op eigen initiatief kunnen contacteren, ook als ze vragen hebben.

De jeugdwerkers stellen voor om **jongerenvertegenwoordigers** aan te duiden in de buurt. Deze vertegenwoordigers zouden deel uitmaken van de groep jongeren die meestal in de openbare ruimte te vinden zijn en die door de politie gecontacteerd kunnen worden bij problemen. Interessant om op te merken is dat het *Copmittee* in de Marollen nu al met zo'n vertegenwoordiger werkt. Hij lijkt een zekere legitimiteit te hebben bij de jongeren en wordt zeker geapprecieerd door de jeugdwerkers en de politie die met het *Copmittee* samenwerken²⁷.

Jeugdwerkers zien ook potentieel in **patrouilles te voet** door de interventiediensten en de nabijheidspolitie. Een groep jeugdwerkers wijst er ook op dat de wijkpolitie die niet bewapend is en geen kogelvrij vest draagt, toegankelijker overkomt. Een andere jeugdwerker merkt op dat een langzame politie, die zich niet in een voertuig verplaatst, meer aanspreekbaar is. Een groep politiemensen reageert echter afwijzend op dit voorstel. Een patrouille te voet, zo leert het voorbeeld van de vaste patrouille op Krakeel, vergt meer voorbereiding en een duidelijker doel dan politiemensen te voet op een plein te sturen.

Een groep politiemensen wijst op het belang van **positief optreden** tegenover de jongeren op het plein. Enkele agenten uit deze groep maken een praatje met de jongeren wanneer er een paar dagen geen meldingen vanwege de burens geweest zijn. Ze feliciteren de jongeren dan en geven aan dat er geen klachten zijn binnengekomen over geluidsoverlast of ander storend gedrag. Een politiebeambte deelt haar positieve ervaringen met het geven van verantwoordelijkheden aan de jongeren. Ze vraagt zich af of het geven van verantwoordelijkheden aan de jongeren ten opzichte de buurt (bv het sluiten van het speelpleintje) niet voor een positievere spiraal kan zorgen. Zo is het al eens voorgevallen dat de politie aan het begin van de avond naar de jongeren gaat om hen te melden dat er die avond iets bijzonders gaat gebeuren en dat het zou helpen moesten ze die avond niet gebeld worden door de burens. De politiebeambte meldt dat het gesprek steeds vlot verloopt en ervoor zorgt dat ze dan inderdaad niet opgeroepen worden die avond.

Een overlegplatform

Jeugdwerkers en politiemensen zouden graag een ruimte zien, een "**espace de parole**", waar jongeren, politiemensen en buurtbewoners elkaar kunnen ontmoeten en hun zorgen, verwachtingen en ervaringen kunnen delen. Voor Elsene zou dit in de toekomstige LISA kunnen plaatsvinden.

²⁷ Deze voorstellen van een jongerenvertegenwoordiger maar ook van een politievertegenwoordiger lijken in de zin te gaan van het "Bondgenoten"-initiatief van de Nederlandse Nationale Politie. Via een netwerkvorming tracht men er in Almere en Utrecht te werken aan een bondgenootschap tussen overheid, politie en burgers om sociale spanningen te beheersen. (IOM, 2021, p.28)

Volgens een aantal politiemensen, is het belangrijk om na een incident terug te komen op **de context en het verloop van dit incident**. Dit kan via ontmoetingen, waar de verschillende actoren dan kunnen uitleggen wat er is gebeurd en eventueel lessen kunnen trekken voor de toekomst. Voor deze politiemensen is het zeer belangrijk om ook bepaalde grote trauma's uit het verleden terug op de tafel te liggen en uit te klaren. Een jeugdwerker stelt dat er nood is aan een **soort van intervisie** tussen politiemensen onderling en tussen de jongeren onderling. Tijdens deze intervisie zouden beide partijen kunnen reflecteren over hoe ze de interventies beleven en nadenken over hoe ze zelf soms inadequaat reageren. Een meisje uit een andere groep stelt voor om tijdens de intervisies te werken met video's. Deze kunnen politiemensen helpen om zich bewust te worden van het geweld dat ze gebruiken en hoe dat geweld ervaren wordt door de jongeren. De blik van een buitenstaander op hun werk kan verhelderend werken. Ze geeft het voorbeeld van een video die ze zag: een man die bij de politie werkt filmde een identiteitscontrole en toont deze video aan zijn vrouw. Zij is verbaasd door het geweld dat ze ziet. Nochtans had de man helemaal niet door dat de manier waarop hij aan het optreden was als gewelddadig gezien zou kunnen worden door een buitenstaander. Door via de blik van de buitenstaander naar je eigen praktijk te kijken, wordt duidelijk wat banaal is geworden en kan dit in vraag gesteld worden.

De politiemensen gaan nog verder en stellen voor om een wekelijkse permanentie te organiseren in het lokaal van een jeugdcentrum, waar een politiebeambte of een patrouille aanwezig is om vragen van jongeren te beantwoorden. Dit zou je kunnen vergelijken met het **"coffee with a cop"** initiatief dat reeds geïmplementeerd is in PolBru (zie ook IOM, 2021 p.15), maar dan met een veel grotere regelmaat en op een locatie die vertrouwd is voor de jongeren. Het is te voorzien dat er in de eerste weken van dit initiatief geen vragen zullen komen, zelfs als het volgt op evenementen waar beide partijen elkaar al hebben ontmoet. Echter, door vol te houden zal het ijs gebroken kunnen worden.

Samenwerken

Enkele jeugdwerkers benadrukken het belang **van gezamenlijke acties** die de actoren samenbrengen rond een gemeenschappelijk doel, bijvoorbeeld samen geld inzamelen voor vluchtelingen of samen helpen in een opvangcentrum voor dieren. Door samen te werken aan een constructief project en een solidariteitsactie op te zetten, kunnen jongeren en politiemensen elkaar op een positieve manier leren kennen en samen bouwen aan een positief en zinvol verhaal. Dit creëert wederzijds respect en een gevoel van samenhang ("émotion sociale").

Tijdens de eerste fase werd er ook verwezen naar een project waarbij politiemensen van de verkeersdienst jongeren helpen om hun rijbewijs te halen. Dit creëert een positieve band. Ook het oefenen van behendigheid bij het rijden met de fiets of de step stellen jeugdwerkers voor als een interessante piste.

Jeugdwerkers suggereren verder dat de politiezone bijvoorbeeld ook kan investeren in jeugdprojecten. Omdat het belangrijk is om te werken vanuit een vraag van de jongeren en om een project te kunnen opstellen dat bij hen past, is de ideale piste volgens een jeugdwerker dat de inhoud niet vooraf wordt bepaald door de politiezone, maar dat er een budget beschikbaar wordt gesteld waar jongeren zelf mee aan de slag kunnen.

E. De sociale reactie op politiegeweld anders organiseren

In deze laatste fase bespreken we voorstellen om de sociale reactie te hervormen wanneer jongeren menen slachtoffer te zijn geweest van politiegeweld. Meer dan doorheen de eerste drie fases, formuleerde een deel van de deelnemers enkele kritische bedenkingen bij deze voorstellen. Hierdoor wordt deze fase als meer secundair beschouwd, een fase die de vorige fases eventueel kan versterken maar er in ieder geval ondergeschikt aan is en zelfs optioneel kan zijn. Deze bedenkingen of bezwaren hebben betrekking op de mogelijkheid voor jongeren om hun klachten te laten registreren, de gerechtelijke behandeling van deze klachten en de transparantie in geval van administratieve afhandeling.

Een eerste voorbehoud bij het opstellen van de voorstellen komt van jongeren. Zij menen de jongeren dat er nooit naar hen wordt geluisterd en dat ze niet worden geloofd wanneer ze feiten melden. Bovendien riskeren ze door hun vrienden als zwak beschouwd te worden. Het indienen van een klacht impliceert dat ze hun problemen niet zelf kunnen oplossen, wat een belangrijke waarde is onder jeugdgroepen. Een jong meisje wijst tevens op een ander aspect van het probleem: ouders adviseren hun kinderen vaak om niet te veel in openbare ruimtes rond te hangen. Slachtoffers van politiegeweld zijn volgens haar ook bang voor de reactie van hun ouders (hun moeders) en willen daarom geen klacht indienen.

Een tweede voorbehoud betreft de behandeling van een klacht door de rechtbank. Hoewel voor sommige jeugdwerkers een toename van het aantal klachten het probleem van politiegeweld tegen jongeren zichtbaarder zou kunnen maken, delen andere jongeren, jeugdwerkers evenals een heel deel politieagenten, een cynische houding ten opzichte van het rechtssysteem en zijn vermogen (of zelfs bereidheid) om op te treden tegen politiegeweld.

Het derde en laatste voorbehoud focust zich op de transparantie van de sociale reactie via tuchtprocedures. Een ruime meerderheid van de politiemensen wil een beter zicht hebben op de afhandeling en uitkomst van klachten die via tucht behandeld worden. Jeugdwerkers pleiten ook voor meer transparantie met betrekking tot tuchtprocedures en de mogelijke behandeling ervan door de rechtbanken. Zonder de namen te noemen van de personen die door de tuchtinstanties zijn veroordeeld, is het voor meerdere deelnemers belangrijk om een zekere transparantie te waarborgen met betrekking tot de genomen sancties en de opvolging ervan.

Ongeacht of de klachten gerechtelijk worden opgevolgd niet, hebben jongeren op basis van hun tijdsbesef het gevoel dat er nooit vervolging plaatsvindt. De tijd die nodig is om een antwoord te krijgen – als ze al een antwoord krijgen – voelt ongelooflijk lang aan in het leven van een jongere. Om deze reden was de animo voor een specifiek klachtenmechanisme of klachtenloket onder de jongeren zeer beperkt. Dit alles draagt ertoe bij dat jongeren, volgens zowel henzelf als de jeugdwerkers, uiteindelijk niet vaak klacht neerleggen. Ze geloven dat er toch nooit vervolgingen volgen, en het past dus ook niet binnen hun waardepatroon. Een iets oudere jongere wijst op de gevolgen hiervan: ze houden alles voor zichzelf en worden beetje bij beetje verbitterd. Door het nooit aflatende geweld, de fixatie op de jongeren en het gebrek

aan antwoord van justitie, groeit er stilaan een “haat ten opzichte van politie en justitie, maar ook de rest van de maatschappij”.

Deze bedenkingen motiveerden de deelnemers om alternatieve vormen van sociale reactie voor te stellen.

I. Een klachtenbureau

Sommige groepen jongeren en jeugdwerkers gingen toch in op het voorstel om na te denken over de voorwaarden waaronder zij toch opnieuw een klacht zouden indienen. Velen gaven aan dat, omdat ze vaak niet geloofd worden, er nood is aan een objectivering van wat ze vertellen. Daarnaast gaven ze aandachtspunten aan voor het geval men er toch voor kiest een klachtenbureau op te richten.

Nood aan objectivering

In de discussies brachten verschillende groepen jongeren naar voren dat het gebruik van **bodycams** en de **dashcams** voor hen een voorwaarde is om te overwegen een klacht in te dienen. Zij zien dit niet als een vorm van preventie van geweld of onterechte controles, maar als een manier om de situatie in geval van klachten of meningsverschillen te objectiveren. Volgens hen zou dit ook de politiemensen ten goede kunnen komen. Omdat een deel van het ervaren geweld voor jongeren zit in de manier waarop ze worden aangesproken en de woorden die worden gebruikt, is het belangrijk dat ook het geluid wordt opgenomen. Ook zou de politiebeambte niet zelf mogen bepalen wanneer de camera wordt aangezet. Deze zou al moeten opstaan wanneer er een controle start.

Een andere groepje jongeren ziet nog een voordeel in het gebruik van *bodycams* en *dashcams*: het helpt om breder geloofd te worden dat zij niet altijd even beleefd worden aangesproken. Mensen die niet in de buurt wonen, kunnen via de beelden en opnames hun realiteit beter begrijpen en hen geloven. De politie gelooft te vaak dat alles toegelaten is om de buurt onder controle te houden, ook het willekeurig slaan van jongeren.

Een groepje jeugdwerkers ziet de *bodycams* als bewijsmateriaal interessant, maar wijst op het probleem van toegang tot deze beelden. Ook dit zou duidelijker geregeld moeten worden. Wanneer er twijfel is of er een klacht werd ingediend, of wanneer men een klacht wenst in te dienen over een interventie, zou er een manier moeten kunnen zijn om al deze beelden te kunnen gebruiken.

Een deel jeugdwerkers hoopt dat het dragen van een *bodycam* de ergste uitpattingen zou kunnen verminderen. Zij stellen voor om binnen de zone af en toe willekeurige opnames te bekijken, door de interne controle of binnen de brigade, om te **bespreken hoe de controles gebeuren**. Dit zou een inkijk kunnen geven van een buitenstaander of tenminste iemand die niet betrokken was bij die interventie, wat volgens de jeugdwerkers kan leiden tot een beter gevormde politie.

Jongeren vinden dat de politie ook beter moet aanvaarden dat zij gefilmd mogen worden door de jongeren. Enkele jeugdwerkers treden hen bij. Zij wijzen er ook op dat, hoewel dit recht bevestigd is door een rechtbank (zolang de beelden niet publiek gemaakt worden), het geen kwaad kan om dit breder bekend te maken aan politiemensen, zodat dit recht ook versterkt kan worden.

Enkele jongeren gooien het over een andere boeg en stellen voor om zogenaamde “infiltraties” te organiseren, waarbij het maatschappelijk middenveld (jongeren, jeugdwerkers of leden van verenigingen zoals de Liga voor de Rechten van de Mens) de politie zou mogen volgen. Dit zou meer transparantie kunnen bieden over racisme en andere vormen van onrechtvaardigheid binnen de politie. Ook jeugdwerkers zien hier potentieel in. Een jeugdwerker stelt voor om ook in België burgerbrigades in het leven te roepen die kunnen toezien op hoe de interventies verlopen.

Voor de jongeren en de jeugdwerkers is het tenslotte belangrijk voor de transparantie en de mogelijkheid tot controle dat politiemensen steeds hun **identificatie zichtbaar dragen** op hun uniform en een onbedekt gezicht hebben. Vooral bij de BAA is dit een probleem volgens de jongeren: zij trekken vaak hun *turtleneck* tot over hun neus. Dit is niet alleen een probleem voor de identificatie van politiemensen die als problematisch ervaren worden, maar het schept ook een sfeer van bedreiging voor de jongeren. Nog voordat er geweld is hebben ze de indruk dat de politiemensen rekening houden met de mogelijkheid dat het misschien wel eens uit de hand kan lopen en dat ze dan liever niet geïdentificeerd willen worden.

De contouren van een klachtenbureau

Hoewel het gebrek aan reactie op klachten niet centraal staat in het discours dat jongeren spontaan naar voren brengen, was er in sommige groepen wel enige animo te vinden om de **modaliteiten van het aanmelden van klachten** te veranderen. Ze stelden voor dat de klachten **anoniem en liefst in groep kunnen worden ingediend**, en dat dit op een andere plaats dan een politiecommissariaat kan gebeuren.

Een andere groep jeugdwerkers dringt aan op de **onafhankelijkheid van een dergelijke plaats**. Voor hen is dit bij uitstek de plaats waar er eventueel tot een bemiddeling overgegaan kan worden tussen de jongeren en de betrokken politiemensen.

Maar ook hier bestaat er een andere visie: voor andere jeugdwerkers is het toch symbolisch belangrijk dat de politie akte neemt van de klacht. Ze stellen voor dat deze rol eventueel ook opgenomen kan worden door de “positieve politiemensen” die door jeugdwerkers en jongeren in Elsene werden geïdentificeerd. Ook een groep politiemensen ziet de referentie-politiebeambten als de meest aangewezen persoon om akte te nemen van de klacht. Deze persoon zou er dan ook voor moeten zorgen dat er (sneller) gereageerd wordt op klachten. Die snelheid van de reactie is voor de politiemensen belangrijk om te laten zien dat het een dagelijks gevecht is tegen het overdreven gebruik van geweld.

Het moet gezegd worden dat de jeugdwerkers over het algemeen veel meer spraken over een mogelijk klachtenbureau, hoewel ook zij zich grote vragen stellen bij de afhandeling van de klachten. Omdat jongeren het indienen van een klacht soms als zwak aanzien, is het belangrijk

dat dit op een **discrete plaats** kan gebeuren. Over hoe deze discretie bewerkstelligd kan worden, bestaan twee verschillende visies. Een eerste optie is een discreet bureau dat bezocht kan worden zonder dat omstaanders weten wat de jongeren er gaan doen. Hier kunnen jongeren een klacht indienen of bijstand vragen naar aanleiding van politiegeweld of de onrechtmatig geachte identiteitscontrole. Een tweede optie is het creëren van een bureau waar verschillende vormen van hulp kunnen worden gevraagd. Dat gaat dan zowel over hulp bij het inschrijven in een school of het vinden van een school, hulp bij het realiseren van een project maar ook hulp bij het vinden van een antwoord op politiegeweld (met inbegrip van intensieve controles). In deze versie van het klachtenbureau gaat het uiteindelijk over een plaats waar jongeren verschillende aspecten van hun relatie met de staat kunnen navragen, gebaseerd op het idee van *Infor Jeunes*.

Dit sluit aan bij het bredere voorstel om geen klachtenbureau te creëren, maar een **informatiebureau** waar zowel (jonge en minder jonge) burgers als politiemensen gratis geïnformeerd kunnen worden over hun rechten en plichten. Dit bureau zou advies kunnen verlenen over mogelijke wegen waarlangs ze hun rechten kunnen laten gelden. Dit voorstel van enkele jeugdwerkers moet leiden naar meer rechtszekerheid en het verminderen van het onveiligheidsgevoel. Men zou zich voor dit bureau kunnen laten inspireren door de vorming die de *Ligue des droits humains* in sommige buurten geeft, of door de Justibus²⁸.

II. Alternatieve sociale reacties

Gezien het gebrek aan vertrouwen in de werking van justitie bij klachten over politie, brainstormen sommige groepen over hoe er dan wel gereageerd zou kunnen worden.

Dit ligt natuurlijk moeilijk: zonder een tegensprekelijke procedure mag dit geen schade toebrengen aan de politiebeambte. De jongeren vragen om sneller op te treden wanneer politiemensen jongeren onheus (of erger) behandelen. Als ze afbreuk doen aan hun functie, zou er **sneller disciplinair** opgetreden moeten worden. Drie jongeren vonden bovendien dat die sancties meer gericht moeten zijn op herstel. Wanneer een politiemens chaos en schade veroorzaakt in de buurt door de manier waarop hij of zij een controle uitoefent of een huiszoeking doet, zou die politiebeambte de buurt moeten vergoeden.

Enkele andere deelnemers zien een mogelijkheid om buiten de gerechtelijke weg op te treden, via **bemiddeling**. Een jeugdwerker stelt voor om bemiddelingen te organiseren op gemeentelijk niveau tussen jongeren en politie, maar buiten de bestaande GAS-bemiddeling. Een jonge jongen uit een van de jeugdgroepen stelt voor om politie en jongeren systematisch samen te brengen wanneer er een probleem is, bijvoorbeeld wanneer er een controle misliep. Hij stelt voor om tijdens deze bijeenkomst de jongeren rond een knuffelbeer te verzamelen met de politiemensen achter de jongeren. Op deze wijze zouden de jongeren aan de knuffelbeer kunnen uitleggen hoe zij die interventie of die controle beleefd hebben en wat

²⁸ De Justibus is een initiatief van de Brusselse Commissie voor Rechtsbijstand dat tot doel heeft de toegang tot de rechter te democratiseren. De Justibus is een bus die door Brussel rijdt om gratis consultaties met advocaten aan te bieden, zonder afspraak.

dat met hen doet. De politiemensen kunnen dan horen wat het effect eigenlijk is van bepaald taalgebruik of bepaalde houdingen.

Enkele jongeren stellen een andere aanpak voor. Ze willen een “sparring²⁹” organiseren met politiemensen om hun frustraties te uiten. Een van de geconsulteerde jeugdwerkers organiseert dergelijke activiteiten met jongeren en politiemensen. Zij wijst erop dat dit voornamelijk een manier is om de twee groepen kennis te laten maken met elkaar en elkaar te laten ontmoeten in een context die beiden interessant vinden. Het laat toe om gemeenschappelijke interesses te ontdekken.

Conclusie

Opvallend, maar helemaal niet verwonderlijk, is hoe zeer veel aspecten uit dit onderzoek volledig de trend volgen die ook te lezen is in allerhande rapporten van de afgelopen decennia rond deze problematiek. De uitdagingen waar PolBru voor staat, zijn niet specifiek voor deze politiezone, maar strekken zich uit tot het hele Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit blijkt ook uit resolutie A-281/3 tot de verbetering van de relatie tussen burgers en ordediensten en tussen ordediensten en burgers, die op 18 december 2020 door het Brussels Parlement werd aangenomen. De resultaten van dit onderzoek komen grotendeels ook overeen met andere bevestigingen en analyses rond jeugd en politie in Brussel, zoals de analyse van de DGDE (2012, 2018), *le Forum des Jeunes* (2020), de VGC-jeugdraad (2021) en JES (2022). Zowel deze analyses als dit actieonderzoek suggereren dat het tijd is voor structurele en coherente actie.

De nood is inderdaad groot, zoals blijkt uit de analyse van de eerste fase. Bovendien lijkt het probleem de eerstkomende jaren alleen maar toe te nemen. Immers “(t)egen de achtergrond van een snel vergrijzende bevolking in Vlaanderen, Wallonië en het grootste deel van Noord en West-Europa, heeft Brussel sinds de laatste decennia van de twintigste eeuw een verjongingsproces doorgemaakt” (Kavadias e.a., 2022, p15). Jongeren vormen dus een belangrijke groep in het Brussels gewest.

Het vertrouwen in de rechtsstaat staat op het spel voor de jongeren, en voor de politie de mogelijkheid om hun maatschappelijke functie uit te oefenen in aanvaardbare omstandigheden. De impact gaat echter nog verder. “Onderzoek dat de relatie tussen jongeren en geweld in kaart brengt, laat het telkens opnieuw zien hoe structurele omstandigheden sommige groepen jongeren kunnen aanzetten tot gewelddadige voorkeuren en gedragingen. (...) Het hanteren van negatieve stereotype en het discrimineren van groepen hebben op hun beurt bijgedragen tot een vervreemding van de groep jongeren met een migrantenachtergrond van de bredere samenleving. Net die discriminatie of perceptie van discriminatie wel het vuur aan de lont steken” (Kavadias e.a., 2022, p. 27).

²⁹ Sparring is een term die wordt gebruikt in vechtsporten en sommige vechtsporten om te verwijzen naar een vorm van gevechtstraining die een echt gevecht simuleert, maar met regels en conventies die gericht zijn het vermijden van blessures.

Onderzoek bij jongeren van Afrikaanse afkomst in Brussel toont aan dat die perceptie van discriminatie ook vanwege de politiemensen kan komen, wat zorgt voor onrust en opstoten. De voortdurende bewaking en controle door de politie maken dat jongeren zich gediscrimineerd voelen (Vandezande e.a., 2011; Alanya e.a. 2015) wat de aanleiding kan zijn voor rellen (Mazzocchi, 2012). Onderzoek toont aan dat jongeren met minder rijkdom en vaak een migratieachtergrond onrechtvaardigheid ervaren omdat ze anders behandeld of uitgesloten worden (zie voor een overzicht van den Bos, 2018). Andrea Rea stelt vast dat voor deze groep jongeren geweld vaak de enige mogelijke manier is om hun frustraties uit te drukken (Rea, 2006).

Het uitrollen van de *roadmap* zou er volgens de deelnemers moeten toe leiden dat jongeren zich minder geveiseerd voelen door de politie, maar ook door de bredere samenleving. Op deze wijze zullen gewelddadige uitbarstingen, met name ten aanzien van politiemensen, afnemen. Kortom, dit is een belangrijke maatschappelijke uitdaging, voor jongeren, politiemensen en voor de rest van de samenleving.

Bibliografie

Alanya, A., Baysu, G. en Swyngedouw, M. (2015). "Identifying City Differences in Perceived Group Discrimination among Second-Generation Turks and Moroccans in Belgium." *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 41:7, pp. 1088–1110.

Amnesty International België (2018). "'Je weet nooit met mensen zoals jij'. Politiebeleid ter preventie van etnisch profileren". Amnesty International : Brussel.

Anselme, M. (1993). Le lien sécuritaire : mettre en ordre le désordre quotidien. « International Review of Community Development / Revue internationale d'action communautaire, » (30), 29–38.

Bensaid, N., Caprasse, V., Diependaele, I., Lambert, J-Y, Maskens, M., Pieret, J., Quinaux, D., Terrazino, A. & Van Praet, S. (2023). « Chapitre 2 Diversité et discriminations », in Dalle, J.-L., De Kimpe, S., De Landtsheer, J., Roegiers, N., Libois, O., Delcourt, V., Tange, C., de Lavareille, D., Keuterickx, V. et de Leu de Cecil, V., *Staten-Generaal van de politie: een blauwdruk voor de politie van de toekomst États Généraux de la police : un plan pour la police du futur*, Brugge : Vanden Broele, pp. 267-301.

Beys, M. (2014). Quels droits face à la police?: manuel juridique et pratique. Mons, Liege: Couleur livres : Jeunesse & Droit.

Bradford, B. (2017). *Stop and Search and Police Legitimacy*. Routledge.

de Maillard, J. (2019). Les contrôles d'identité, entre politiques policières, pratiques professionnelles et effets sociaux. Un état critique des connaissances. Champ Pénal, 16.

DGDE, de Vos, B. (2012). Jeunesse et police: recommandations pour un apaisement, Avis du Délégué général aux droits de l'enfant en collaboration avec Bruno Vanobbergen, Kinderrechtencommissaris.

Hough, M. (2021). Good policing: Trust, legitimacy and authority. Policy Press.

- IOM. (2021) Goede praktijken rapport WP4: Gemeenschapsgerichte politiezorg, Gemeenschapspolitie zonder grenzen (COP)
- Forum des Jeunes (2020). « Les jeunes et la police. Comment tracer les contours d'une nouvelle relation ? » Enquête menée par le Forum des Jeunes entre mars et mai 2020. Rapport définitif.
- Goffman, E. (1966). Behavior in public places: Notes on the social organization of gatherings (3rd edition). Free Press.
- Goris, I., Jobard, F., & Lévy, R. (2009). Police et minorités visibles les contrôles d'identité à Paris. Open Society Institute.
- Kavadias, D., Spruyt, B., Engels, N., & Van Cappel, G. (Eds.). (2022). *Zinnekes zijn de best: Diversiteit aan het werk bij Brusselse jongeren van vandaag*. VUB Press.
- Maillard, J. de. (2019). Les contrôles d'identité, entre politiques policières, pratiques professionnelles et effets sociaux. Un état critique des connaissances. Champ Pénal, 16.
- Kavadias, D., Echeverria Vicente, N.J., Van Cappel, G., Spruyt, B. & Engels, N. (2022). "Inleiding. Jongeren in Brussel" in Kavadias, D., Spruyt, B., Engels, N., & Van Cappel, G. (Eds.). (2022). *Zinnekes zijn de best: Diversiteit aan het werk bij Brusselse jongeren van vandaag*. VUB Press. Pp. 13-40
- Mansoury, E., Kavadias, D. & Echeverria Vicente, N.J. (2022). "Exclusie en anti-systeemattitudes" in Kavadias, D., Spruyt, B., Engels, N., & Van Cappel, G. (Eds.). (2022). *Zinnekes zijn de best: Diversiteit aan het werk bij Brusselse jongeren van vandaag*. VUB Press. pp. 41-61.
- Mazzocchetti, J. (2012). "Sentiments d'injustice et Théorie Du Complot. Représentations d'adolescents Migrants et Issus Des Migrations Africaines (Maroc et Afrique Subsaharienne) Dans Des Quartiers Précaires de Bruxelles." *Brussels Studies*, 26, 2012.
- Parmar, A. (2010). Policing and Ethnic Profiling. In K. P. Sveinsson (Ed.), *Ethnic Profiling The Use of 'Race' in UK Law Enforcement* (pp. 8–10). Runnymede.
- PolBru (mei 2022). "Presentatie van de politiezone voor studenten". Interne documentatie.
- Rea, A. (2007). Les émeutes urbaines: Causes institutionnelles et absence de reconnaissance: Déviance et Société, Vol. 30(4), 463–475. <https://doi.org/10.3917/ds.304.0463>
- Sacco, M., Smits, W., Kavadias, D., Spruyt, B. en d'Andrimont, C. (2016). "Jeunesses Bruxelloises : Entre Diversité et Précarité: Note de Synthèse BSI." *Brussels Studies*.
- Schaut, C. (2000). « La dimension spatiale des relations de quartier et les effets de la territorialisation des contrats de sécurité » IN Luc Van Campenhoudt, Yves Cartuyvels, Françoise Digneffe, Dan Kaminski, Philippe Mary, Andréa Rea, *Réponses à l'insécurité. Des discours aux pratiques*, Labor : Bruxelles, pp. 21-44.
- Simon, S. (juni 2020). "Abus policiers et confinement ». Rapport Police Watch. Ligue des droits humains et Policewatch.
- Skogan, W. G. (2006). Police and community in Chicago: A tale of three cities. Oxford University Press.

Uit de Marge (2021). De impact van de COVID-19- maatregelen op kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties Hoe overleven kinderen en jongeren in kwetsbare posities de lockdown?

Unia (2021). COVID-19: een test voor de mensenrechten - tweede rapport.

Van Campenhoudt L., Chaumont J-M. & A. Franssen (2005). La Méthode d'analyse en groupe. Applications aux phénomènes sociaux. Éditions Dunod.

van den Bos, K. (2019). Why people radicalize: How unfairness judgments are used to fuel radical beliefs, extremist behaviors, and terrorism. Oxford University Press.

Vandezande, V., Phalet, K. and Swyngedouw, M. (2011). "Zijn Gevoelens van Discriminatie Mede Oorzaak van Rellen in Brussel?: Een Vergelijking van Turkse En Marokkaanse Minderheden in Brussel En in Antwerpen." *Brussels Studies*.

VGC-Jeugdraad (2021) Rapport bevraging jongeren en politie in Brussel.

Inhoudstafel

INLEIDING	3
1. JEUGD EN POLITIE IN BRUSSEL DOOR DE OGEN VAN DE RECHTSTREEKS BETROKKENEN	5
A. METHODE.....	5
B. DE ENE BUURT IS DE ANDERE NIET	7
I. <i>De buurten waar niemand over spreekt</i>	8
II. <i>De buurten met een latent conflict</i>	8
III. <i>De buurten met een open conflict</i>	10
C. DE ENE POLITIEBEAMBTE IS DE ANDERE NIET	13
IV. <i>Een genuanceerd beeld van politie</i>	13
V. <i>Politiemensen als doelwit</i>	16
VI. <i>Identiteitscontroles</i>	18
D. JONGEREN VERSUS POLITIE	22
I. <i>Het groepseffect</i>	22
II. <i>Socialisering in politiehaat</i>	23
2. ROADMAP NAAR EEN ANDERE RELATIE	24
A. METHODE.....	25
I. <i>De keuze voor de Nominal Group Technique (NGT) met een participatieve twist</i>	25
II. <i>De organisatie van de NGT's</i>	26
III. <i>De analyse van de NGT</i>	28
B. EEN VOLLEDIGE INTEGRATIE IN DE POLITIEKE EN ORGANISATIONELE BELEIDSKEUZE	29
I. <i>Werken met jongeren: nooit een rechte lijn naar succes</i>	31
II. <i>Een klare politieke en organisationele communicatie als essentiële voorwaarde</i>	33
Een standvastige en duidelijke keuze, ook bij tegenwind	33
Valorisatie van acties & vrijmaken van werktijd	36
C. IDENTITEITSCONTROLES OMKADEREN: EEN MOGELIJKE GAMECHANGER	38
I. <i>Stoppen met het viseren van de jongeren</i>	39
II. <i>Stop aan de verschillende vormen van geweld</i>	42
III. <i>Communicatie als alternatief</i>	44
IV. <i>Informeren en contextualiseren</i>	45
D. BRUGGEN BOUWEN	47
I. <i>Kennis over de andere actoren</i>	48
Wie zijn de Brusselse jongeren?	48
Welke rechten exact?	48
Wie doet wat en hoe nu weer?	49
II. <i>Elkaar ontmoeten</i>	50
Onbekend maakt onbemind	51
Het ontdekken van het wijkleven	52
Het ijs breken tussen jongeren en politie	53
III. <i>Het bestendigen van een constructieve relatie</i>	55
Een politie voor de wijk.....	55
Een overlegplatform	56

Samenwerken	57
E. DE SOCIALE REACTIE OP POLITIEGEWELD ANDERS ORGANISEREN	58
I. <i>Een klachtenbureau</i>	59
Nood aan objectivering.....	59
De contouren van een klachtenbureau.....	60
II. <i>Alternatieve sociale reacties</i>	61
CONCLUSIE	62
BIBLIOGRAFIE	63
INHOUDSTAFEL.....	66

Collection des rapports et notes de recherche
Collectie van onderzoeksrapporten en onderzoeksnota's

Actualisée en juin 2024 – Geactualiseerd in juni 2024

- N°61 HUYNEN, P., MINE, B., MAES, E., JEUNIAUX, P., (2024), Vers un moniteur belge de la récidive : jalons pour le développement d'un prototype basé sur le Casier judiciaire central, Rapport de recherche, Institut National de Criminalistique et de Criminologie. Direction Opérationnelle de Criminologie. Collection des rapports et notes de recherche, 65 p.
- N°59 MAES, E., MINE, B., JEUNIAUX, P., SARIEF, S., HUYNEN, P., ROBERT, L., (2024), SIDIS-Griffie databank, Onderzoeksrapport, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Operationele Directie Criminologie, Collectie van onderzoeksrapporten en onderzoeksnota's, 103 p.
- N°58 HUYNEN, P., JEUNIAUX, P., MINE, B., MAES, E., ROBERT, L., (2024), La base de données du casier judiciaire central, Rapport de recherche, Institut National de Criminalistique et de Criminologie. Direction Opérationnelle de Criminologie. Collection des rapports et notes de recherche, 127 p.
- N°57b BURSSSENS, D., (2023), Tendances de la criminalité. Le crime drop au niveau international et en Belgique, Rapport de recherche, Institut National de Criminalistique et de Criminologie. Direction Opérationnelle de Criminologie. Collection des rapports et notes de recherche, 67 p.
- N°57a BURSSSENS, D., (2023), Trends in Criminaliteit. De crime drop internationaal en in België, Onderzoeksrapport, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Operationele Directie Criminologie, Collectie van onderzoeksrapporten en onderzoeksnota's, 63 p.
- N°56b BAUWENS, A., SCHILS, E., LEMONNE, A. (prom.), RAVIER, I. (prom.), (2023), Verkennend onderzoek in verband met de invoering van een methodologie voor de retrospectieve analyse van feminicides in België, Onderzoeksrapport, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Operationele Directie Criminologie, Collectie van onderzoeksrapporten en onderzoeksnota's, 64 p.
- N°56a BAUWENS, A., SCHILS, E., LEMONNE, A. (prom.), RAVIER, I. (prom.), (2023), Recherche exploratoire portant sur la mise en place d'une méthodologie d'analyse rétrospective des cas de féminicide en Belgique, Rapport de recherche, Institut National de Criminalistique et de Criminologie. Direction Opérationnelle de Criminologie. Collection des rapports et notes de recherche, 64 p.
- N°55b REMACLE, C., DETRY, I., MINE, B., JEUNIAUX, P., (2023), De sociaaljuridische trajecten van terugkeerders in België : stand van zaken van de betrokkene actoren en van de bestaande procedures. Onderzoeksrapport, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Operationele Directie Criminologie, Collectie van onderzoeksrapporten en onderzoeksnota's, 84 p.
- N°55 REMACLE, C., DETRY, I., MINE, B., JEUNIAUX, P., (2023), Les parcours socio-judiciaires des returnees en Belgique : état des lieux des acteurs impliqués et des procédures mises en place. Rapport de recherche de l'Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle Criminologie, Collection des rapports et notes de recherche, 86 p.
- N°54 BRUYERE, L., TANGE, C., (2021), Recherche exploratoire portant sur les représentations des policiers et pratiques policières en matière de reportabilité des faits relevant du « harcèlement de rue ». Rapport de recherche de l'Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle Criminologie, Collection des rapports et notes de recherche, 31 p.

- N°53 JEUNIAUX, P., MINE B., DETRY, I. (2022), Le développement d'une base de données intégrée pour l'étude des trajectoires pénales des radicaux. Rapport de recherche de l'Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle Criminologie, Collection des rapports et notes de recherche, 234 p.
- N°52 VARGA, R., VANNESTE C. (dir) (2022), L'incidence de la politique antiterroriste belge sur l'application du droit des étrangers. A travers la jurisprudence du Conseil du contentieux des étrangers (CCE). Rapport de la recherche réalisée dans le cadre du programme AFFECT (Evaluation de l'impact des politiques belges de déradicalisation sur la cohésion sociale et les libertés) financé par BELSPO (volet CCE), Collection des rapports de recherche de la Direction opérationnelle de Criminologie n°52, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, 110 p. (décembre 2022)
- N°51a REMACLE C., VANNESTE C. (dir), VAN PRAET S. (2022) Approche ethnographique et jurisprudentielle des poursuites en matière de terrorisme en Belgique. Rapport de la recherche réalisée dans le cadre du programme AFFECT (Evaluation de l'impact des politiques belges de déradicalisation sur la cohésion sociale et les libertés) financé par BELSPO (volet judiciaire) », *Collection des rapports de recherche de la Direction opérationnelle de Criminologie* n°51, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, 340 p. + Rapport 51b (synthèse)
- N°50 MINE, B., JEUNIAUX, P., DETRY, I.. (2022) La radicalité verbalisée. Analyse du discours de personnes radicales à propos de leur engagement et de leur(s) expérience(s) avec les autorités. Rapport de la recherche. Projet financé par la Politique scientifique fédérale (BELSPO), *Collection des rapports de recherche de la Direction opérationnelle de Criminologie* n°50, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, 210 p.
- N°49 JONCKHEERE, A., SCHILS, E., *La médiation SAC en temps de COVID sur le territoire des 19 communes de la Région de Bruxelles-Capitale. Etude réalisée en 2021-2022 dans le cadre de la recherche « Les sanctions administratives communales dans le cadre des mesures anti-COVID : administration de la justice pénale et respect des droits fondamentaux »*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, octobre 2022, 62 p.
- N°48c RAVIER, I., VAN PRAET, S., *Les dossiers judiciaires : la gestion du costume pénal de l'IPV. Analyse des dossiers.*, BELSPO, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Belspo, Bruxelles/Brussel, mai 2022, 122 p.
- N°48a VANNESTE, C., *Violences entre partenaires : Impact, processus, évolution et politiques publiques. Analyse des entretiens menés avec des acteurs-clé du secteur policier et de l'assistance policière aux victimes en Fédération Wallonie-Bruxelles*. Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Belspo, IPV Pro&Pol, Bruxelles/Brussel, décembre 2022, 148 p.
- N°47 DETRY, I., MINE, B., JEUNIAUX, P., *La radicalisation au prisme des banques de données. Rapport de recherche dans le cadre du projet FAR. Projet financé par BELSPO*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, KU Leuven, ULB, Bruxelles/Brussel, avril 2021, 65 p.
- N°46 MAHIEU, V., TANGE, C.(PROM), SMEETS, S, (PROM.) *Projet de recherche portant sur le partage de l'espace public à Schaerbeek (PEPS). Projet financé par la zone de police Schaerbeek-Evere-St-Josse (POLBRUNO)*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Centre de recherches Pénalité, sécurité & déviance, Bruxelles/Brussel, septembre 2019, 25 p.

- N°45 GOTELAERE, S., SCHILS, E., JONCKHEERE, A, (PROM.) *Recherche portant sur les pratiques en matière de médiation dans le cadre des sanctions administratives communales*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, SPP Intégration Sociale / POD Maatschappelijke Integratie, Bruxelles/Brussel, novembre/november 2020, 117 p.
- N°44b MAHIEU, V., VAN PRAET, DETRY, I., (PROM.), TANGE C., (PROM.) *Een analyse van geseponeerde dossiers met een tenlastelegging inzake de discriminatiewetgeving*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Unia, Fondation Roi Baudouin, Bruxelles/Brussel, janvier/januari 2021, 51 p.
- N°44a MAHIEU, V., VAN PRAET, DETRY, I., (PROM.), TANGE C., (PROM.) *Une analyse des dossiers judiciaires classes sans suite comprenant une prévention liée à la discrimination*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Unia, Fondation Roi Baudouin, Bruxelles/Brussel, novembre/november 2020, 50 p.
- N°43c VAN PRAET, S., TANGE, C. (PROM.), *Identifying and tackling problematic or abusive forms of police selectivity. An action research on the problematic practices and/or mechanisms of police selectivity in the police district of Schaerbeek-Evere-St-Josse (PolBruNo)*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Unia, PolBruno, Bruxelles/Brussel, juillet/juli 2020, 74 p.
- N°43b VAN PRAET, S., TANGE, C. (PROM.), *Identificeren en aanpakken van problemen of misbruiken bij politiselectiviteit. Een actiononderzoek naar problematische praktijken en mechanismes van politiselectiviteit in de politiezone Schaarbeek-Evere-Sint-Joost-ten-Node (PolBruNo)*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Unia, PolBruno, Bruxelles/Brussel, juillet/juli 2020, 80 p.
- N°43a VAN PRAET, S., TANGE, C. (PROM.), *Identifier et affronter des problèmes et abus dans la sélectivité policière. Une recherche-action sur les pratiques et/ou mécanismes problématiques de sélectivité policière au sein de la zone de police schaarbeek-Evere-St-Josse (PolBruNo)*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Unia, PolBruno, Bruxelles/Brussel, juillet/juli 2020, 79 p.
- N°42 DE BLANDER, R., ROBERT, L., MINCKE, C., MAES, E., MINE, B., *Etude de faisabilité d'un moniteur de la récidive / Haalbaarheidsstudie betreffende een recidivemonitor*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, Mai/Mei 2019, 44 p.
- N°41 VANNESTE, C., *La politique criminelle en matière de violences conjugales : une évaluation des pratiques judiciaires et de leurs effets en termes de récidive*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, Mai/Mei 2016, 131 p.
- VANNESTE, C., *Het strafrechtelijk beleid op het vlak van partnergeweld : een evaluatie van de rechtspraktijk en de gevolgen ervan inzake recidive*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, Mai/Mei 2016, 135 p.

- N°40 MAHIEU, V., RAVIER, I., VANNESTE, C., *Vers une image chiffrée de la délinquance enregistrée des jeunes en Région de Bruxelles-Capitale / Naar een beeldvorming van geregistreeerde delinquentie bij jongeren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, Juin 2015, 154 p.
- N°39 BURSSSENS, D., TANGE, C., MAES, E., *Op zoek naar determinanten van de toepassing en de duur van de voorlopige hechtenis. A la recherche de déterminants du recours à la détention préventive et de sa durée.*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, Juni/juin 2015, 103 p.
- N°38 MINE, B., ROBERT, L., *Recidive na een rechterlijke beslissing. Nationale cijfers op basis van het Centraal Strafreger. La récidive après une décision judiciaire. Des chiffres nationaux sur la base du Casier judiciaire central.*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, Mai 2015, 62 p.
- N°37 RAVIER, I., *l'évolution des signalements de mineurs pour faits qualifiés infraction : quelles pistes de compréhension ?.*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, Mai 2015, 56 p.
- N°36 JONCKHEERE, A., *Le rôle et l'organisation des greffiers d'instruction.*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, Septembre 2014, 76 p.
- N°35 MAHIEU, V., LEMONNE, A. (dir.), VANNESTE, C. (dir.), *Projet de recherche portant sur le développement d'un outil d'aide à la décision en matière de violences entre partenaires. Projet réalisé dans le cadre d'une collaboration avec l'équipe de l'Institut Thomas More Kempen.*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, Avril 2014, 99 p.
- N°34 DACHY, A., BOLIVAR, D., LEMONNE, A. (dir.), VANNESTE, C. (dir.), *Implementing a better response to victims' needs. Handbook accomplished in the framework of the project « Restorative justice, Urban Security and Social Inclusion : a new European approach » JUST/2010/JPEN/1601. Financed by CRIMINAL JUSTICE Programme EU 2008-2010*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, 2012, 103 p.
- N°33 MINE, B., ROBERT, L., JONCKHEERE, A. (DIR.), MAES, E. (dir.), *Analyse des processus de travail de la Direction Gestion de la détention et des directions pénitentiaires locales dans le cadre de la formulation d'avis et de la prise de décisions en matière de modalités d'exécution des peines/Analyse van werkprocessen van de Directie Detentiebeheer en lokale gevangenisdirecties in het kader van de advies- en besluitvorming inzake bijzondere strafuitvoeringsmodaliteiten*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, février/februari 2013, 370 p.
- N°32b GILBERT, E., MAHIEU, V., GOEDSEELS, E. (PROM.), RAVIER, I. (PROM.), *Onderzoek naar de beslissingen van jeugdrechters/jeugdrechtbanken in MOF-zaken*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Operationele Directie Criminologie, Onderzoeksrapport, Brussel, september 2012, 189 p.

- N°32a GILBERT, E., MAHIEU, V., GOEDSEELS, E. (DIR.), RAVIER, I. (DIR.), *Recherche relative aux décisions des juges/tribunaux de la jeunesse dans les affaires de faits qualifiés infractions*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie, Rapport final de recherche, Bruxelles, septembre 2012, 189 p.
- N°31 MAHIEU, V., VANDERSTRAETEN, B., LEMONNE, A. (dir.), *Evaluation du Forum national pour une politique en faveur des victimes/ Evaluatie van het Nationaal Forum voor Slachtofferbeleid. Rapport final/Eindrapport(bilingue)*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Operationele Directie Criminologie/Direction Opérationnelle de Criminologie, Brussel/Bruxelles, février/februari 2012, 220 p + annexes.
- N°30 ADELAIRE K., REYNAERT J.-F., NISEN L., *Recherche relative au système de rémunération de l'aide juridique de deuxième ligne*, MINCKE C., SHOENAERS F. (dir.), Centre de recherche et d'interventions sociologiques de l'Université de Liège / Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie, Bruxelles, septembre 2012, 156 p + annexes.
- N°29 JEUNIAUX, P., RENARD, B. (dir.), *Les dépenses en matière d'expertises génétiques dans le système pénal belge, de 2000 à 2010*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Rapport final de recherche, Bruxelles, janvier 2012, 185 p.
- N°28 JONCKHEERE, A., *La (mise en) liberté sous conditions : usages et durée d'une mesure alternative à la détention préventive (2005-2009). Note de recherche dans le cadre de l'exploitation scientifique de SIPAR, la base de données des maisons de justice*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie, Bruxelles, février 2012, 12p.
- N°27 ROBERT, L., MAES, E. (dir.), *Wederopsluiting na vrijlating uit de gevangenis*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Operationele Directie Criminologie, Brussel, 27 januari 2012, 151p. + bijl.
- N°26 DEVRESSE (dir.), M.-S., ROBERT, L., VANNESTE, C. (dir.), coll. HELLEMANS, A., *Onderzoek inzake de classificatie van en de vraag naar regimes binnen de strafinrichtingen/Recherche relative à la classification et à la question des régimes au sein des établissements pénitentiaires*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Operationele Directie Criminologie/Direction Opérationnelle de Criminologie, Brussel/Bruxelles, 2011, 276 p.
- N°25 MINE, B., VANNESTE, C. (dir.), *Recherche relative aux conditions de faisabilité d'une articulation des bases de données statistiques sous la forme d'un « Datawarehouse »*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie, Bruxelles, décembre 2011, 220 p.
- N°24b BURSENS, D., VANNESTE, C. (dir.), *La médiation pénale. Note de recherche dans le cadre de l'exploitation scientifique de SIPAR, la base de données des maisons de justice*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie, Bruxelles, mai 2011, 38 p.
- N°24a BURSENS, D., VANNESTE, C. (dir.), *Bemiddeling in strafzaken. Onderzoeksnota in het kader van de wetenschappelijke exploitatie van SIPAR, databank van de justitieuizen*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Operationele Directie Criminologie, Brussel, mei 2011, 38 p.
- N°23 DE MAN, C., MAES, E. (dir.), MINE, B., VAN BRAKEL, R., *Toepassingsmogelijkheden van het elektronisch toezicht in het kader van de voorlopige hechtenis – Possibilités d'application de la surveillance électronique dans le cadre de la détention préventive*, Eindrapport - Rapport final, Brussel/Bruxelles, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Operationele

Directie Criminologie/Direction Opérationnelle de Criminologie, december/décembre 2009, 304 p. + bijlagen/annexes.

- N° 22 HEYLEN B., RAVIER I., SCHOFFELLEN J., VANNESTE C. (dir.), *Une recherche évaluative d'un centre fermé pour mineurs, le centre « De Grubbe » à Everberg/Evaluatieonderzoek van een gesloten instelling voor jongeren, centrum « De Grubbe » te Everberg*, Rapport final/Eindrapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie/Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Bruxelles/Brussel, 2009, 193 p.
- N° 21b JONCKHEERE A., VANNESTE C. (dir.), *Wetenschappelijke exploitatie van SIPAR, de databank van de justitiehuisen. Analyse van de gegevens betreffende het jaar 2006*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, februari 2009, 111 p.
- N° 21 JONCKHEERE A., VANNESTE C. (dir.), *Recherche relative à l'exploitation scientifique de SIPAR, la base de données des maisons de justice. Analyse de données relatives à l'année 2006*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Bruxelles, juillet 2008, 141 p.
- N° 20b GOEDSEELS E., DETRY I., VANNESTE C. (dir.), *Recherche relative à l'exploitation scientifique des données disponibles en matière de protection de la jeunesse et de délinquance juvénile, Premier rapport, Analyse du flux des affaires entrées au niveau des parquets de la jeunesse en 2005*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Bruxelles, juillet 2007, 112 p. + annexes.
- N° 20a GOODSEELS E., DETRY I., VANNESTE C. (dir.), *Onderzoek met betrekking tot de productie en wetenschappelijke exploitatie van cijfergegevens aangaande jeugddelinquentie en jeugdbescherming, Eerste onderzoeksrapport, Analyse van de instroom op de jeugdparquetten voor het jaar 2005*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, juli 2007, 116 p. + bijlagen.
- N° 19b LEMONNE A., VAN CAMP T., VANFRAECHEM I., VANNESTE C. (dir.), *Onderzoek met betrekking tot de evaluatie van de voorzieningen ten behoeve van slachtoffers van inbreuken*, Eindrapport, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, juli 2007, 356 p. + bijlagen.
- N° 19a LEMONNE A., VAN CAMP T., VANFRAECHEM I., VANNESTE C. (dir.), *Recherche relative à l'évaluation des dispositifs mis en place à l'égard des victimes d'infraction*, Rapport final, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Bruxelles, juillet 2007, 354 p. + annexes.
- N° 18 MAES E., i.s.m. het Directoraat-generaal Uitvoering van Straffen en Maatregelen (DELTENRE, S. en VAN DEN BERGH, W.), *Strafbecijfering en -uitvoering in België anno 2006. Analyse van de actuele praktijk en voorstelling van enkele alternatieve denkpistes*, Onderzoeksnota, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, 26 september 2006, 37 p. + bijlagen.
- N° 17 MAES E., *Proeve van werklasmeting van de toekomstige strafuitvoeringsrechtbanken. Een simulatie-oefening op basis van data in verband met de strafuitvoeringspraxis tijdens het jaar 2004*, Onderzoeksnota, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, 13 december 2005 (met aanvulling d.d. 19 mei 2006: tabel in bijlage), 10 p. + bijlagen.
- N° 16b JONCKHEERE A., VANNESTE C. (dir.), *Onderzoek met betrekking tot de wetenschappelijke exploitatie van het gegevensbestand betreffende de justitiehuisen – SIPAR*, Eerste rapport (vertaling uit het Frans), Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, december 2006, 83 p.

- N° 16a JONCKHEERE A., VANNESTE C. (dir.), *Recherche relative à l'exploitation scientifique des bases de données existantes au sein des Maisons de justice – SIPAR*, Premier rapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Bruxelles, décembre 2006, 77 p.
- N° 15b RENARD B., VANNESTE C. (dir.), *Het statuut van de deskundige in strafzaken*, Eindrapport, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, december 2005, (gedeeltelijke vertaling, april 2006), 86 p.
- N° 15a RENARD B., VANNESTE C. (dir.), *Le statut de l'expert en matière pénale*, Rapport final de recherche, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Bruxelles, décembre 2005, 405 p.
- N° 14 GOOSSENS F., MAES E., DELTENRE S., VANNESTE C. (dir.), *Projet de recherche relatif à l'introduction de la surveillance électronique comme peine autonome/Onderzoeksproject inzake de invoering van het elektronisch toezicht als autonome straf*, Rapport final de recherche/Eindrapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie/Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Bruxelles/Brussel, octobre/oktober 2005, 204 p. + bijlagen/annexes.
- N° 13 DAENINCK P., DELTENRE S., JONCKHEERE A., MAES E., VANNESTE C. (dir.), *Analyse des moyens juridiques susceptibles de réduire la détention préventive/Analyse van de juridische mogelijkheden om de toepassing van de voorlopige hechtenis te verminderen*, Rapport final de recherche/Eindrapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie/Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Bruxelles/Brussel, mars/maart 2005, 367 p.
- N° 12 RENARD B., DELTENRE S., *L'expertise en matière pénale – Phase I: Cartographie des pratiques*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Rapport final de recherche, Bruxelles, juin 2003, 138 p. + annexes.
- N° 11 DELTENRE S., MAES E., *Analyse statistique sur base de données de condamnations: plus-value et applications concrètes/Statistische analyse aan de hand van de veroordelingsgegevens: meerwaarde en praktijkvoorbeeld*, Notes de recherche/Onderzoeksnota's, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie/Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Bruxelles/Brussel, 2000-2002.
- N° 10 MAES E., *Studie van de evolutie van de gedetineerdenpopulatie volgens misdrijfcategorie (1980-1998)*, Onderzoeksnota, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, september 2001, 15 p. + bijlagen.
- N° 9 DELTENRE S., MAES E., *Effectmeting van enkele mogelijke wetswijzigingen op het vlak van de voorlopige hechtenis/Simulations de l'impact de quelques modifications législatives en matière de détention préventive*, Onderzoeksnota's/Notes de recherche, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Brussel/Bruxelles, 2001.
- N° 8b VANNESTE C., *De beslissingen genomen door de parketmagistraten en de jeugdrechters ten aanzien van delinquent minderjarigen*, Eindrapport (vertaling), Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, dec. 2001, 206 p. + bijlagen.
- N° 8a VANNESTE C., *Les décisions prises par les magistrats du parquet et les juges de la jeunesse à l'égard des mineurs délinquants*, Rapport final de recherche, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Bruxelles, juin 2001, 205 p. + annexes.
- N° 7 RENARD B., *L'usage du polygraphe en procédure pénale; analyse procédurale, Note d'étude – Partie III de l'avis pour le Ministre de la Justice et le Collège des Procureurs généraux sur*

l'usage du polygraphe en procédure pénale belge, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Bruxelles, septembre 2000, 59-80 p.

- N° 6 MAES E., DUPIRE V., TORO F., VANNESTE C. (dir.), *De V.I.-commissies in actie. Onderzoek naar de werking van de in het kader van de nieuwe V.I.-wetgeving (wetten van 5 en 18 maart 1998) opgerichte commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling/Les commissions de libération conditionnelle en action. Recherche sur le fonctionnement des commissions de libération conditionnelle créées dans le cadre de la nouvelle réglementation sur la libération conditionnelle (lois des 5 et 18 mars 1998)*, Eindrapport/Rapport final de recherche, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Brussel/Bruxelles, augustus/août 2000, 355 p. + bijlagen/annexes.

- N° 5 MORMONT, C. (DIR.), VANNESTE, C. (DIR.), TORO, F., MARSDEN, E., SNIJDERS, J., *Etude comparative dans les 15 pays de l'Union Européenne relative au statut et modalités de l'expertise des personnes présumées ou avérées abuseurs sexuels*, Rapport final de la recherche co-financée par la Commission Européenne et le Ministère de la Justice belge, Programme européen STOP, Université de Liège et Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, octobre 1999, 192 p. + résumés en néerlandais (11 p.) et anglais (11 p).

- N° 4 RENARD B., VANDERBORGH J., *Recherche Proactive, révélateur d'une approche nouvelle? Etude relative à la recherche proactive dans le cadre de la lutte contre la criminalité organisée Proactieve Recherche, exponent van een vernieuwde aanpak? Onderzoek naar de proactieve recherche in de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie/Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Rapport final de recherche/Eindrapport, Bruxelles/Brussel, septembre/september 1999, 386 p.

- N° 3 SNACKEN S. (dir.), DELTENRE S., RAES A., VANNESTE C., VERHAEGHE P., *Recherche qualitative sur l'application de la détention préventive et de la liberté sous conditions/Kwalitatief onderzoek naar de toepassing van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden*, Rapport final de recherche/Eindrapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie/Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie/Vrije Universiteit Brussel, Bruxelles/Brussel, 1999, 244 p.

- N° 2 SNACKEN S. (dir.), DE BUCK K., D'HAENENS K., RAES A., VERHAEGHE P., *Onderzoek naar de toepassing van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden*, Eindrapport, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie/Vrije Universiteit Brussel, Brussel, 1997, 174 p.

- N° 1 DE BUCK K., D'HAENENS K., *Electronic Monitoring*, Studienota, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, 1996, 40 p.

**Direction Opérationnelle de Criminologie
Operationele Directie Criminologie**

**TOUR DES FINANCES/FINANCIETOREN
7ème étage / 7de verd. – bte/bus 71**

**Bd du Jardin Botanique / Kruidtuinlaan 50
B-1000 Bruxelles/Brussel**

<http://incc.fgov.be> <http://nicc.fgov.be>